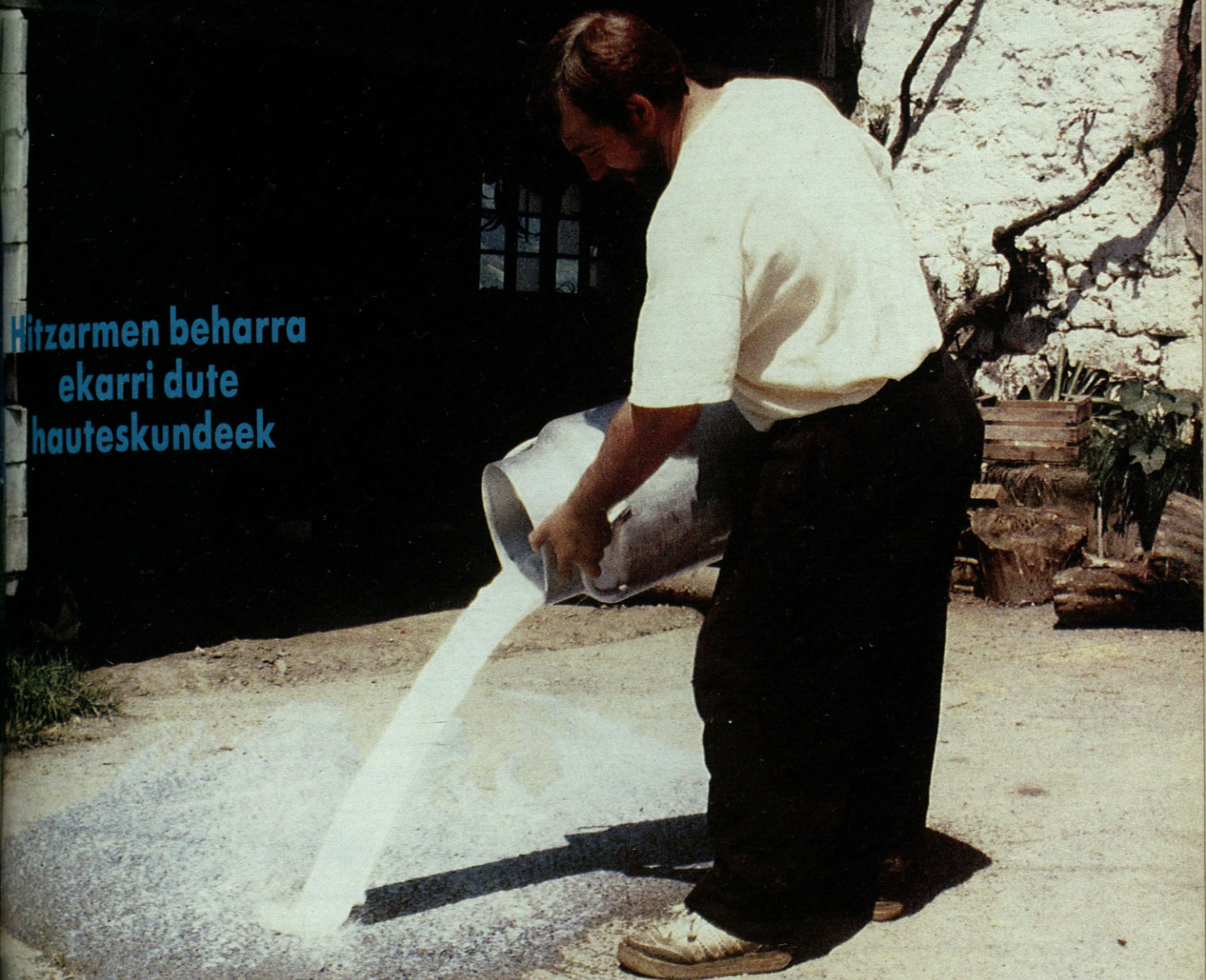

1991ko ekainak 2 — 1.341 zenbakia — 185 pezeta (BEZ barne) / 11 libera

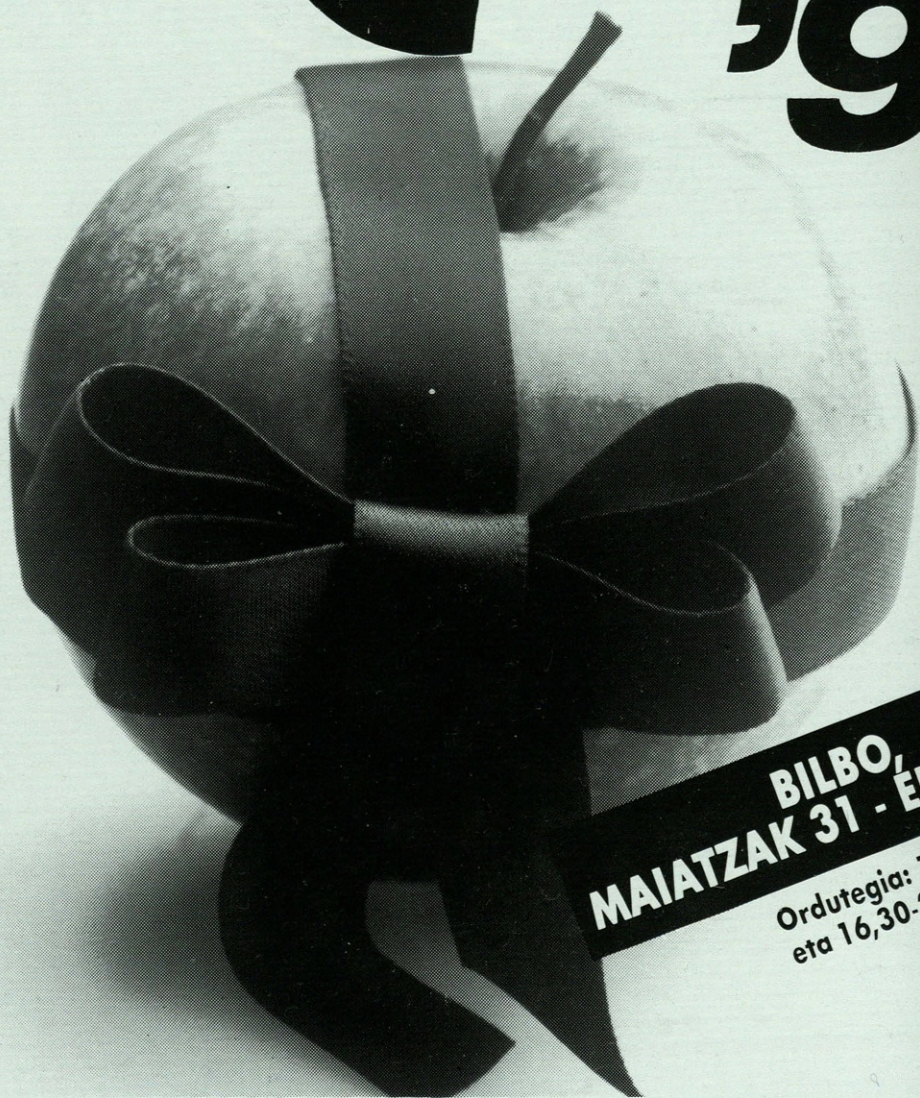
ARGIA

Hitzarmen beharra
ekarri dute
hauteskondeek

DOHAINIK EGITEN DUTE LAN

EXPO CONSUMO '91

BILBO,
MAIATZAK 31 - EKAINAK 9
Ordutegia: 11-14
eta 16,30-20,30

ZATOZ FAMILIAREKIN ITZEL PASATZERA!

Denetarik duzu egotaldi zoragarri bat igarotzeko;
dastatzekoak, lehiaketak, jostagarriak, famatuen
ekitaldiak, moda desfileak, canping eta
caravaningaren mundua eta aurtengo nobedadea.
Garagardoaren Azoka Nagusia.

**FERIA
INTERNACIONAL
DE BILBAO**

**BILBOKO
NAZIOARTEKO
ERAKUSTAZOKA**

Autobidearen azken berriak direla eta

HAUTESKUNDE egunerako gutxi falta dela, Gipuzkoako Foru Aldundiak ezagutzera eman du Irurtzun-Andoain autobideko lanak egingo dituen entrepresaren izena. Izugarri tristetia iruditzen zait hautésle gutxi batzuren konfidantza jasotzeko Euskal Herrian hain gatazkatsua izan den istilu batekin, modu hone-tan jolastea. Sentsibilitate falta honek adierazten digu, argi eta garbi, Murua jaunak hasiera-hasieratik ez duela aintzakotzat hartu autobidearen kontrako Lurraldea koordinakundeak elkar hizketan biltzeko egindako deialdiak. Baina berria ez den jarrera honen aurrean, beste jarrera berria ere kritika-garri iruditzen zait: Herriaren presioari aurre egiteko, hauteskunde kontu-gatik, Paktuko gainontzeko alderdiak merke-merke saldu izana, adjudikazio erabakia inorekin kontsultatu gabe hartu duelako.

Joxemi Rekalde
(Donostia)

AEK lokalik gabe utzi nahi dute.

ASPALDITIK jakina da gure herrian Udalak AEKren kontra daraman azpilana. Ezaguna da, honez gero, 1.982an sortutako Udal Euskaltegia nola urtebete beranduago udalbatza erdiklandestino eta lotsagarri batean kendu zioten AEKri eta HABEko sarean sartu.

Erasoa gogortu egin du Udalak, AEK Txikito kaleko lokalak uztailaren 31rako uztera behartu bait du. Oraingo aitzakia, Txantxa Zelaiko projektua izan da, lan horiek direla eta, gaur egun HABE eta AEKk darabilten etxea bota egin behar dute.

Arazoa, baina, ez da hori, bai bait dago Eibarren lokal publikorik. Kontua da Eibarko Udalak AEKri ez diola lokalik eman nahi, ez AYAN ez inon. Hala adierazi dute orain gutxi, AEK erakunde pribatua dela esanez.

Guzti horren aurrean, behean sinatzen dugunok, denok Eibarko AEK irakasle izandakoak, lehenengo eta behin Eibarko Udalen jokabidea salatu eta agerian utzi nahi dugu: AEK

erakunde pribatua dela esatea argudio maltzurra eta zitala dela, izan ere, Alfabetatze Euskalduntze Koordinakundeak 1.975ean sortu zenetik etengabe publikotasuna aldarrikatu bait du. Erakunde batek publiko izateko derrigor instituzionala izan behar du, ala? Ba al dago gure hizkuntza nazionala irakastea baino zerbitzu publikoagorik?

AEKk euskalduntze-alfabetatzean egiten diharduen lana aintzakotzat hartzea eta txalotzea ez dela nahikoa, eskertzekoa ere bada. AEKk lan horretan jarraitzeko laguntza behar du; Eibarko kasuan, eskolak emateko lokal publikoak.

Amaitzeko, espero dugu erabaki hori hartu dutenak, alderdikeriak eta setakeriak alde batera lagata, iritzia aldatuko dutela; Euskarak iraun dezan nahi badugu, denon lana da behar beharrezkoa, AEKrena, Udalarena eta gainerantzekoena.

Eibarko AEKko 40 irakasle ohi.

Eñeren gorabeherak

GAUR egun, ordenagailuen nagusitasun tristea medio, mundu osoan ari dira kritikatzten asmakeria txar horren erabilpena. Espainiako jakintsurik atzerakoiak gartsu azaldu dira anakronismo horren defentsan, diotenez, fonema hori hizki batez idazteko modu bakarra bait da, eta horretan badute arrazoi izpirik. Baina inor gutxi konturatu da teklaturen normalizazioa eragozten duen lokalismo hori espainieraz eta euskaraz bakarrik ematen dela. Euskaraz, berriz, arazoa larriagoa da; izan ere, gure hizkuntzak bi modu behar ditu eñe guztiak adierazteko. Aspaldiko eztaba-da hau erosotasun-nahi hutsak (eta ez arrazoi linguistikorik) piztua bada ere, ez dadila dena hasieran bezala geldu, behingoz, geuk ere, eine bakarra izan dezagun.

Joxe Elortza
(Lekeittio)

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK
HELBIDEA TEL
HERRIA
HERRIALDEA D.P.
BANKU/ AURREZKI KUTXA
SUKURTSALA
KONTURAREN ZENBAKIA

ARGIA

1.341. alea

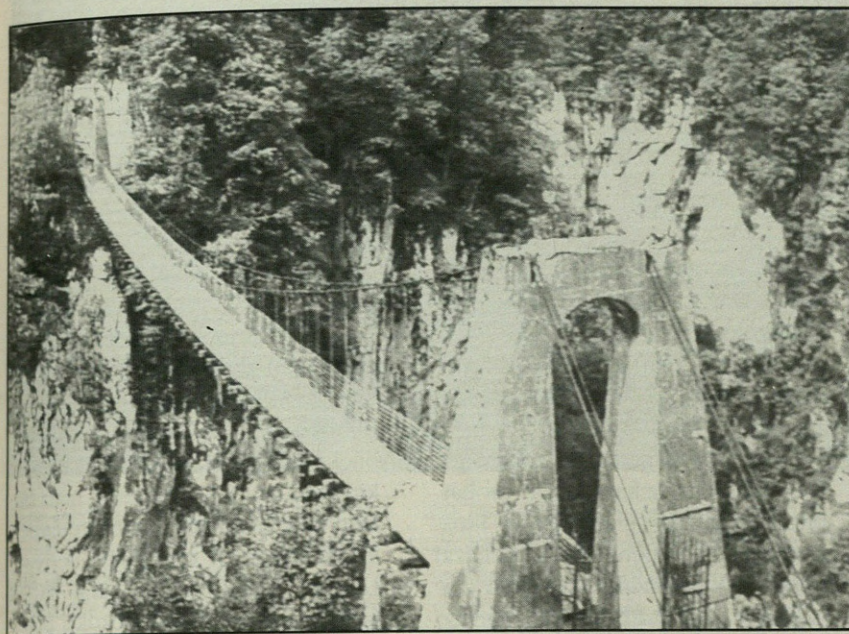
6. Politika kronika. I.ZUBIONDO.
8. Hitzarmen beharra ekarri dute hauteskondeek. IÑAKI ZUBIONDO.
12. Politika ttantaka.
15. Nazioarteko kronika. L. MARTINEZ.
16. Talde gerrilarien azken erasoak eta gero:
Etiopiako gobernua leporaino urarekin. XABIER LETONA.
20. Nazioarte ttantaka.
22. Maiatzeko uzta: hogeitik gora greba. MYRIAM GARTZIA, GARBIÑE UBEDA.
26. Isaure Gratacosekin, Pirinioetako kulturari buruz. IXABEL ETXEBERRIA.
30. Euskararen eskola apurtu nahian. AMAGOIA IBAN.
35. Euskal Herriko zubien gainetik eta azpitik. MYRIAM GARTZIA, AMAGOIA IBAN.
43. Henriette Aire: «Hemen ontsa naiz bakartasunean». PABLO SASTRE.
48. Kultur kronika. JOSU LANDA.
54. Gillaume Irigoien: «Antzerki testua literatur sail bat dela kontsideratu dugu beti». IXABEL ETXEBERRIA.
56. Ironiaz jositako «Erabakia», Les Mecaniciens-en estreinaldia. JOXI GOIKOETXEA.
58. Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.
60. Kultura ttantaka.
62. Astegiroa.
71. TXT.
74. Seinaleetatik hasten da euskararen ofizialtasuna. EMILIO LOPEZ ADAN.

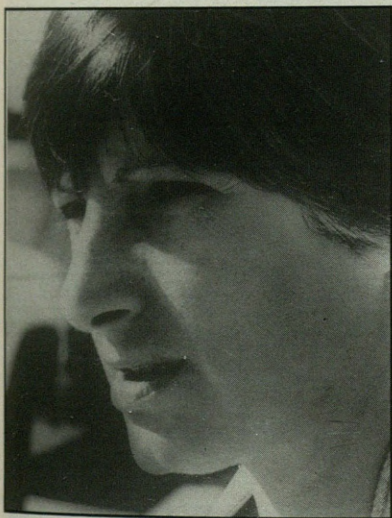
GREBAK: Hogeitik gora grebaren lekuko izan gara maiatzean Hego Euskal Herrian. Zerbitzu publikoetako langileen greba akaso ikusgarriena. Nekazarien arazoak luze joko du oraindik. Baserritarraren deskalabroak ez dirudi konponbide errazekoa denik. **22**

IBILALDIA: Ekainaren birako prest izango dute Gernikako ikastolek aurtengo Ibilaldiaren edizioa. Andres Osa 'Sakona' antolatzaile nagusiak ospakizun honen planteamentuak, lanak eta oztopoak azaldu dizkigu. Tarteka, euskararen gaur egungo egoerari buruz hitz egin dugu. **30**

ZUBIAK: Euskal herrian zubi bereziren bat nonahi aurki daitekeela eta, zortzi orrialdeotan bitxienak eta kondaira aberatsenak gordetzen dituztenak bildu ditugu. Horra zubiok eta inguruko parajeak ezagutzeko ibilaldiak, kolorea lagungarri./ **35**

HENRIETTE AIRE: Xalba-dorrenetik Ustaritzera, handik Parise, Baiona, oraintsu aste batzuk Donibane Garazin hasi da lanean. Henriette Aire olerkariak bere bizitzaz eta literaturari buruz dituen gogoeta eta asmoen berri eman digu./ **43**

XABIER 'ZABALE': Trikitilari txapeldun berriak disko-bat egiteko asmoa dauka. Eta ez omen da trikitia soilik izango. Instrumentalizazioari dagokionean ere, Tapia, Junkera edo Imuntzoren tankeran, baxu elektrikoak nahiz bestelakoak erabiltzeko tentatuta dabil./ **50**

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Gorka Arrese, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Pablo Sastre, Garbiñe Ubeda.

Bilbon: Joseba Azpeitia, Jose Mari Egaña, Myriam García, Xabier Letona, Ermiñe Madariaga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Jon Olaizola, XabierZabaleta.

Iruñean: Iñaki Camino.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Kolaboratzaileak: Mikel Antza, Kike Amonariz, Mikel Asurmendi, Edorta Arana, Xipri Arbeldide, Karlos Argiñano, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Nerea Azurmendi, Juan Mari Arzak, Jean Louis Davant, Enbido, Elhuyar, Xarlo Etxezarreta, Xabier Euzkitze, Luis Fernandez, Itsaso Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Arantxa Gutierrez, Jimu Iturralde, Josu Landa, Juan Jose Lapitz, Amaia Lasa Alegria, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Bego Montorio, Fermin Muguruza, Imanol Murua, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Bota Punttuba, R. M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegui, Iñaki Uribe, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeta, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Xabier Landa.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: 80-1963.

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria. 114 Postakutxa Bilbo

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63.

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomakanika: ANTZA.

1991. urterako harpidetza sariak (BEZ barne):

Hego Euskal Herria .. 7.450 pezeta.
Ipar Euskal Herria ... 490 libera.
Estatu Espainola 7.450 pezeta.
Beste atzerriak 9.800 pezeta.
Airez 14.900 pezeta.

Hitzarmenen zain

BEREZIA benetan pasa dugun astea. Aurrekoan hauteskunde kanpaina erdia nahiko «gris» zebilela baldin bagenion ere, kanpaina bukaera mugitua izan da dudarik gabe.

Imanol Muruak markatu zuen kanpaina bukaera, Gipuzkoako Diputazioak Ramos Hidalgo enpresari Autobideko lur mugitze lanak adjudikatu zizkiola esan zuenean. Berehala erreazionatu zuten paktuko alderdiek «elektoralismoa» leporatuz Muruari. Denak zeuden Muruaren «tiroi elektoralaren» beldur. Ikusi den bezala boto gutxi batzuk asko erabaki behar zuten Gipuzkoan.

Hauteskundeak alde batera, herrialdez herrialde dauzkagu komentarioak hurrengo orriotan, Eak eta EEk Gipuzkoako Diputazioan Autobideari buruz hartutako erabakiak hurrengo asteak baldintzatuko ditu, lanak, esan duten moduan, berehala hasten baldin badira.

Onartuko al du Diputazio berriak aurrekoak hartutako erabakia? HBk Gipuzkoako Batzar Nagusietarako botu gehienak lortu baditu ere, Gasteizko Jaurilaritzako hirukoitza errepikatuz gero Gipuzkoan, badirudi aurrera egin ahal izango duela Muruak erabakitakoarekin.

Garbi dagoena da hauteskunde kanpaina hasieran lozorroan zegoen mamua esnatu dela.

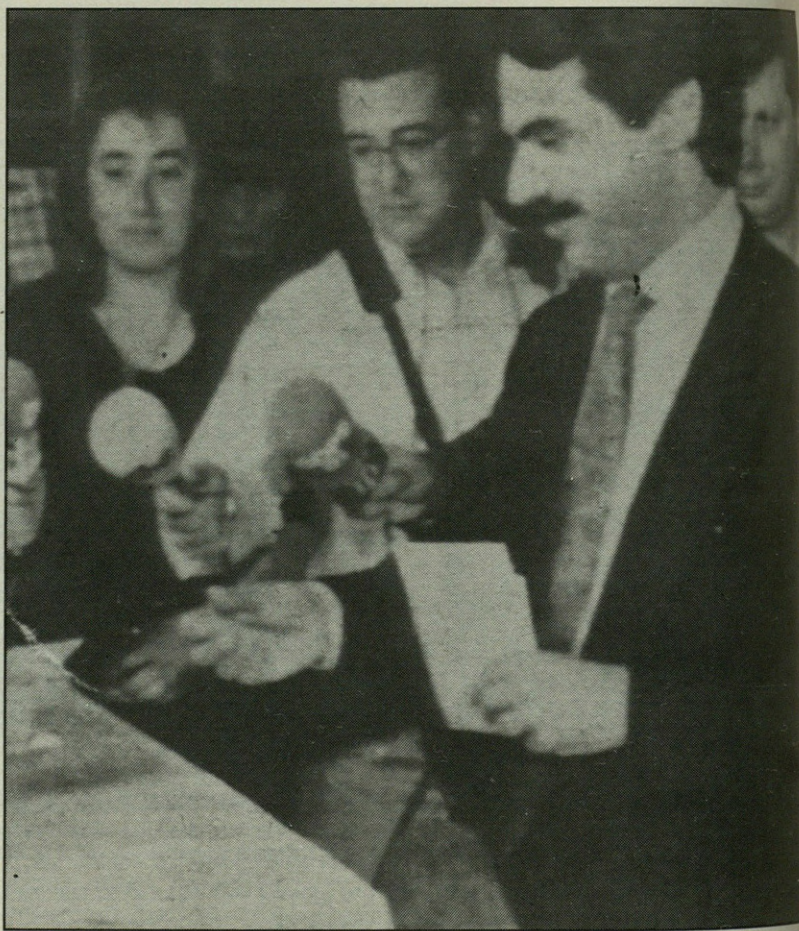
HAUTESKUNDE kanpaina bukaera, bestalde, Administrazio publikoan, Correosen, Telefonikan, Campsan etabarretan burututako grebek markatu dute. Datozen egunetan greba hauetarik asko errepika-

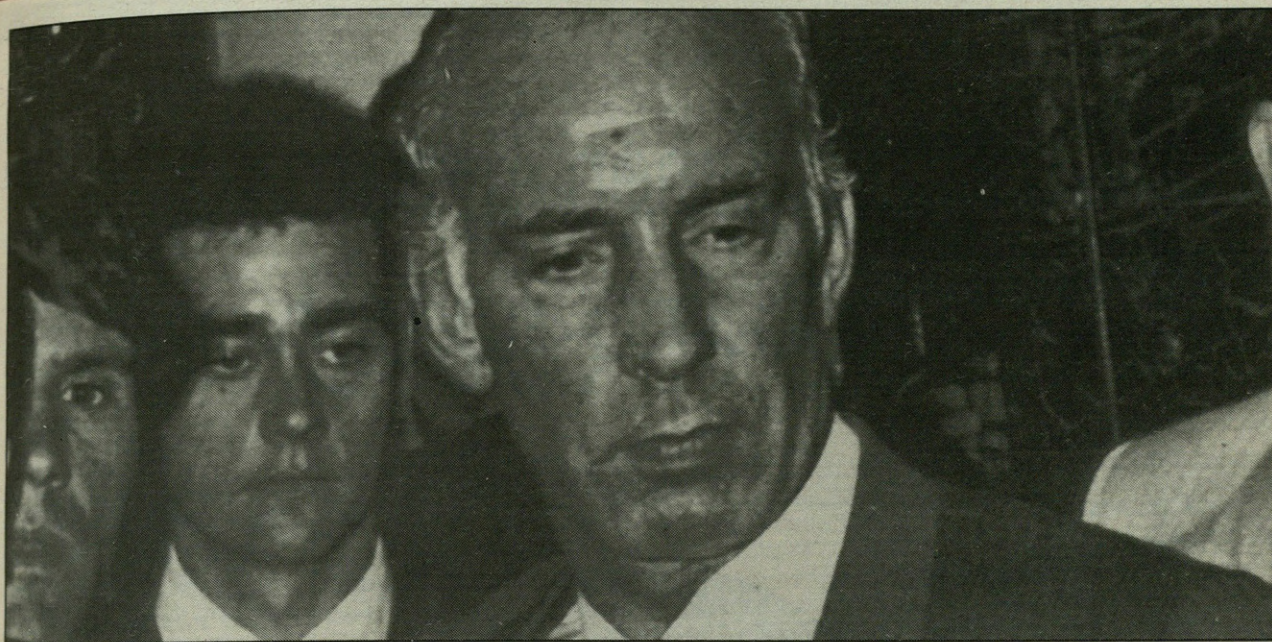
tu egingo badira ere Administrazio publikoan, gehienetan, iritsiak dira adostasun puntuetara. Udaletxez udaletxe eta Diputazioz diputazio, baina gehienetan konpondu dute arazoa.

Ez da horrela gertatu esnezale, ganaduzale eta nekazariekin orohar. Lehengo asteko manifestazio ikusgarriak alde batera, EEEn nekazal salneurriak arautzeko hartutako erabakiak ez die batere onik ekarriko

Euskal Herriko nekazariei.

AMEDO inspektoreordea izan gabe nuen joan den asteko beste protagonista. Alde batetik, lekuko batek Bilboko Albia kafetegian Goardia Zibileko Rafael Masa komandantearekin (orduan) 83-84 urteetan maiz biltzen zela esan zuen Santi Brouardek kasua daraman epailearen aurrean. Lekuko horrek Albian garai hartan lanean aritutako beste lekuko baten

izena eman zuen. Abokatuak bat etorri dira deklarazio hau oso garrantzitsua izan daitekeela esaterakoan.

Bestalde deklaratzera ekarri zuten Amedo bera Bilbora. Amedoren esanetan lekukoa erositako dago eta ETArren «frakzio» batek hil zuen Santi Brouard. Kuriosoa da, baina gauza bera dio azken «Entreviu»-k Josu Muguruzaren hilketari buruz, polizia baten ahotan hau ere: ETak hil zuela.

Amedoren epaiketa hurbildu ahala gero eta gehiago ikusiko dira horrelako lanak, iritzi publikoa iritzi publikatuaren pareko izan dadin.

Sorpresa sortarazi du, bestalde, hauteskunde bezperatan Espainiako Mediterraneoan ETak hasitako bonba kanpainak. Torremolinos, Benalmadena, Marbella, Santa Polako hotel eta gune turistikoetan jarri dituen lehergailuak «txikiak» izan dira. Eragin dituzten kalte materialak ez dira handiegia izan, baina, abisuen ondorioz hoteletatik eta mugitu behar izan duten jende kopuruari begira, traza gehiago hartzen du, tenporada datorrela eta, turistak uxatzekoarena.

ESPAINIAN PSOE atara da garaile hauteskundeetan. Kasik bi puntu igoaz gainera. 87ko % 36,74tik oraingo % 38,56era pasa da. Ez du ordea PPK hainako gorakadarik izan, lau puntutik gora igo bait da hau, 87ko %

20,74tik oraingo % 24,93ra paseaz. Ez du lortu PPK Fragak 83ko Udal Hauteskundeetan jarritako % 26,43ko marka psikologikora iristea.

Begibistakoa da lehendabiziko ondorioa: PSOE eta PPren arteko tartean motzagoa egin bada ere, PSOE ez da jeitsi askok espero bezala eta PP ez da igo buruzagiek nahi adina.

Bigarren ondorio nabarmena CDSren porrota izan da. Sei puntu jeitsi eta % 3,79an geratu da. Suarezek, hauteskunde gauean bertan bere dimisioa aurkeztu eta alderdiaren kongresua iragarri zuen udazkene-rako.

Espainiako hirugarren alderdia IU bihurtu da zentristen porrota eta gero. Bi puntu t'erdia igo dituzte PSOEren ezkerrekoek eta % 8,50ean jarri dira.

Udaletxe garrantzitsuenei begira PPK gehiago absolutua erdietsi du Madrilgoan. PSOEek gehiago hutsa eskuratu du Barcelona, Sevilla, Valencia eta Zaragozan. Hauetan alkattea nahi badu IUekin bat etorri beharko du, nahiz eta Sevilla galtzeko arriskua daukan PPK Partido Andalucistarekin adostasuna lortzen badu.

Autonomi Elkarteek dagokienez Castilla La Mancha, Extremadura, Murcia eta Valencian gehiago absolutua eskuratu du PSOEek. Asturiasen, Cantabrian, La Riojan, Andalucian eta Ceutan gehiago soil.

PPk Baleares irletan eskuratu zuen gehiago absolutua eta Galician, Castilla y León, Madrid eta Aragoeko komunitateetan agindu ahal izango du, batez ere erregionalisten indarrei esker.

Aipatzekoa da Barcelonan ez ezik Katalunian ere gehiengo lortu duela PSOEek CiUren gainetik. Olinpiadetako giltzak Maravall sozialistaren esku geratuko dira nahiz eta Katalunia mailan, boto gutxiagorekin, zinegotzi gehiago eta alkate gehiago lortu dituen Convergencia i Uniók.

Gauzak horrela IUekin hitzartzera jo beharko du PSOEek eta alderdi erregionalistekin PPK. PSOEri irabaztea dagoela frogatu nahiko du 92ko legegintza Aznar Felipearen alternatiba gisa aurkezteko.

Ez du Nafarroan bezain erraza izango. Baina ahalegindu egingo da.

PSOEri ere ez zaio erraza, ez eta gogoko, egingo IU batekin hitzarmen zehatzetara iristea. Are eta gutxiago inoiz baino politika liberalagoa gauzatzen ari denean Madrilgo gobernuan.

Baina... Aznar eta Anguita garaile aurkeztu dituzten Espainiako komentarista guztiek gauza bera esan dute: hitzarmenen zain egon beharra dagoela.

Iñaki Zubiondo

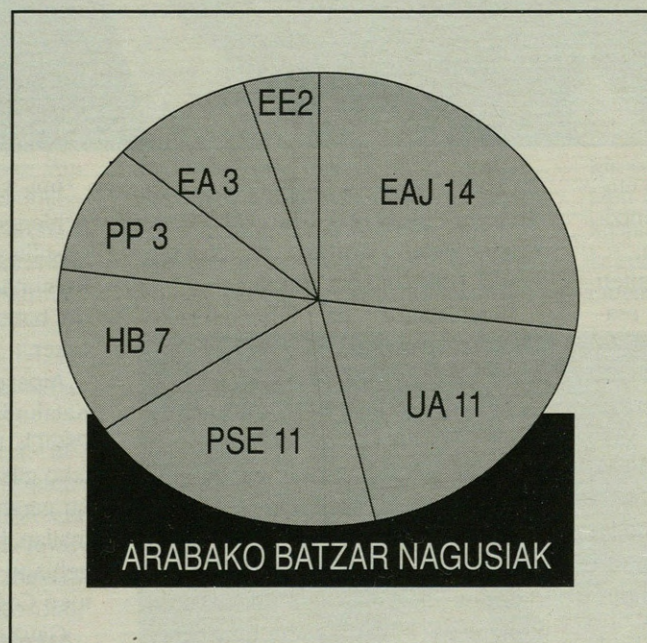
EAJ Arabako lehen indarra eta UA uste baino gorago

ARABA izan da abstentzio kopuru handieneko herrialdea %42,56koa izan bait da. 213.687tik 92.526k ez du botorik eman. Ezin hala ere, komentarioak entzun izan badira ere, eguraldiari bakarrik bota honen errua.

Bi alderdi izan dira batez ere berri herrialde honetan: Eusko Alderdi Jeltzalea, gehiengoa lortu bait du, eta Unidad Alavesa, bigarren indarra izatera heldu bait da, alderdiak berak egindako prebisioetatik gora.

Aurkeztutako alderdi bakoitzari erreparatuz gero, EAJk 31.535 boto lortu ditu Batzarre Nagusietarako; EAJk iaz egin zuen gora nabarmen. 87an 13.111 boto zituen eta 90ean 28.341. Iaztik honantz, beraz, 3.194 boto gehiago.

PSOEk, gainontzeko alderdien antzean, behera egin du hauteskunde hautetan. Oraingoan 22.080 boto lortu ditu. 1987ko hauteskundeetan 26.258 zituen, eta iazkoetan 26.894. HBk 13.882 boto lortu ditu, 1987an 18.701 zituen eta 90ean 16.139. EAK dezente egin du behera 87ko hauteskundeetara erreparatuz gero, baina 90etik honantz berrehun bat irabazi ditu. 1987an 28.031 boto zituen

EAK, eta 90ean 10.332.

PPk ere behera egin du. 1987an 12.275 boto lortu zituen. 1990ean, 13.758 eta oraingo honetan, 10.725 boto.

EE Gasteizko udaletxetik kanpo

Euskadiko Ezkerrak egin du nabarmen behera. 1987ko 10.636 botoak 5.503 bototan geratu dira. Eta CDS 9.016tik 1.366ra jeitsi da. Uaren aldeko emaitza izan da sorpresarik handiena. Alderdiak berak espero zuena

baino gehiago lortu du: 22.342 boto. Beraz, EAJ da lehen indarra Araban, eta UA bigarrena.

Arabako Batzarre Nagusietarako banaketan EAJk 14 prokuradore lortu ditu, lehen baino lau gehiago. UAk 11, PSOEk beste horrenbeste. HBk 7, PPk 3, EAK ere hiru eta EEk bi. CDSk lehen zituen hiru prokuradoreak galdu ditu.

Hiriburuari hau da, Gasteizi erreparatuz gero, aurrekotik honantz aldaketa handiak datoz. EAJk sei zinegotzi gehiago lortu ditu, lehen bi orain zortzi. PSE bere horretan mantendu da.

Sei zinegotzi, beraz. HBk ere lehenengo hiruak mantendu ditu. EAK lehen zituen hamar zinegotzietatik bekarra geratzen zaio. PPk ere behera egin du, seitek bira. Eta UAk zazpi lortu ditu. Galtzailerik galtzaileena Euskadiko Ezkerra dugu. Gasteizen, lehen zituen hiru galdu dituelarik udaletxetik kanpo geratu bait da.

Aspaldi honetan Cuendak gainontzeko alderdiak osolagun izan ez baditu ere, sinisgarritasunik ez zaio falta. Kritika guztien ondoren, Jose Angel Cuendak asmatu du jendea bere atzetik eramateko orduan, eta galdutakoa zuen protagonismoa eman dio berriro Arzalluzen alderdiari. EA baztertua geratu da, ia indarririk gabe. Ez du, hala ere, EA eraman zuen adina jende eramaten EAJra.

EAJ indar nagusia den arren, behar-beharrezkoa du hitzarmena Arabako herrialdean. Ez da, ordea, oso erraza izango akordioa. UA, PSOE eta PP bilduz gero, izango lukete gehiengorik. Hala ere, badirudi akordiorik probabileena EAJ eta PSOEren artekoa litzatekeela. Bien artean lortuko lukete boterea. Baina ez da go bat ere garbi PSOEkin trukean eskatuko lukeena.

Bizkaia: PP ala hirukoitza hautatu beharko du EAJk

ESPERO bezala garbi nagusitu da EAJ Bizkaian. Batzar Nagusiak ditugu horren adierazle. 87ko 16 batzarkideen ordez 21 izango ditu atzokotik aurrera. Ez du hala ere gehiengo absolutorik erdietsi eta hitzarmenak egin beharko ditu. Bi aukera zabaltzen zaizkio EAJri Bizkaiko Batzar Nagusietako gobernua osatzeko: PPrekin ala, Gasteizko hirukoitzean bezala, EA eta EEREkin lotzea. Araban eta Gipuzkoan ere egin beharko dituen tratuei begira ez litzateke harritzekoa Gasteizko Jaurlaritzan bezala hitzarmen hirukoitzaren bidea hautatzea.

Herri gehienetan EAJ alkate

Herri herri igo du EAJk 87ko Udal hauteskundetatik hona. Bilbo, Getxo, Mungia, Gernika edo Durango bezalako bere terrenean ez ezik, Basauri, Barakaldo, Portugalete, Sestao edo Santurtzin ere, PSEren esparruetan nabarmen gora egin dute jeltkideek, PSEk mantendu edota behera egin duenean.

Bilboko Udaletxean 9 zinegotzitik 11ra pasa da EAJ

eta 2tik 4ra PP. Bi alderdi hauek egin dute gora Bilbon. PSE, HB eta EE alderdiek zinegotzi bana galdu dute eta EA mantendu egin da zinegotzietan, nahiz eta bototan erdira jeitsi den.

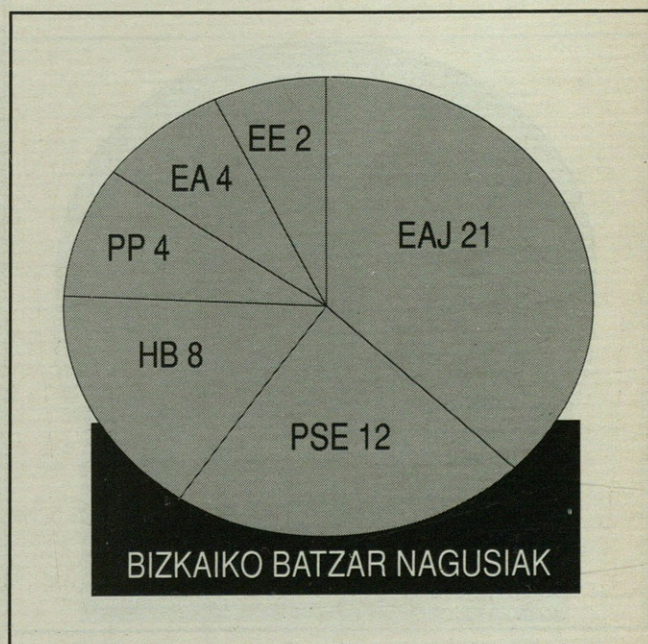
Batzar Nagusietan bezala Bilboko Udaletxean ere PPren eta EA-EEREkin arteko aukera egin beharko du EAJk Udal gobernua osatzeko.

Herriei begiratzuz gero Bizkaiko Udaletxe gehienek EAJren alkatea izango dute. PSEk bere esparru historikoak mantentzeko aukera izango du, nahiz eta EAJk EA eta EEREkin tratua eginez gero Portugalete moduko bastioi bat zalantzan izan.

HBren nukleo zen Lekeition batean, HBk gora jo arren aurrea hartu dio EAJk. Ondarrun goitik mantendu da HB, baina hor ere aukera dute paktukoek alkatetza eskuratzeko.

Eak nagusigoa zuen Bermion. Orain kasik 100 botogatik hartu dio EAJk aurrea. Hemen ere EAJk dauka alkatea lortzeko aukera.

EAJ eta PP kenduta beste guztiek galdu dituzte botoak 87ko Batzar Nagusietarako hauteskundeekin alderatuta. 90eko Autonomikoei begira PSE izan da mantendu —justu— egin

duen bakarra. Gainontzekoek, EAJ barne, behera egin dute.

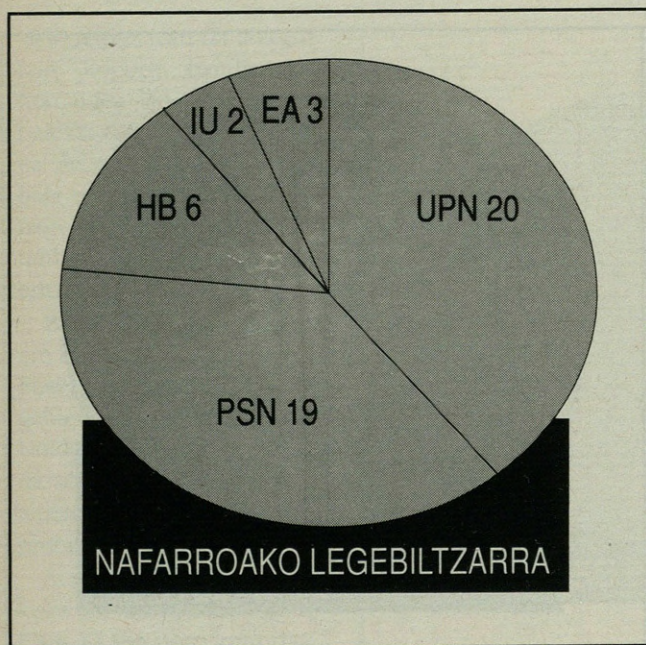
Hauen artean, beherako tendentzia mantendu egin delako, EA, EE eta HBren jeitsierak dira abertzaleentzat kezkarri. Eak eta EEk bajonazorik handiena 90ean jo bazuten ere behera egin dute berriro. HBk ere, 90ean baino gutxiago bada ere, behera egin du berriz.

Gertatu den abstentzio kopuru handiak (%41,8 Bizkaian, %46,5 Bilbon) hozka egin die alderdi gehienei.

Ez dirudi bada, 90eko Autonomikoetaz gain, EAJk EA edota EEtik askorik zurr

patu duenik. PPK aldiz mauka ederra izan du, hauteskunde hauen ondoren, Bizkaian bederen, desagertzat eman daitekeen CDStik. Autonomikoetan nabarmen ikusi bazen PPren igoera Bizkaian (oraingoan ez du igo), Bilbon nabarmendu da oraingoetan. 87an CDSk Bilbon zituen 9.398 botoen gehienak PPra pasa dira oraingo honetan. Baliteke PSEk Bilbon galdutako 5 mila botoetatik ere PPra joatea batzuk. Horrela uler daiteke PPK 6.300 boto inguru igotzea EAJk 3.500 besterik igo ez dituenan 87tik hona ●

Nafarroako gobernu berria bi aukeraren bidegurutzean

NAFARROAKO gobernu berria osatzeko bi posibilitate zehaztu dituzte joan den igandeko hauteskundeetako emaitzek. Tarte ttikia atera dio UPN zaharberrituak PSOeri eta bien arteko elkartasun bat bezala gerta daiteke sozialistek IU eta EArekin apostu bat egin nahi izatea. Tartean, HBren jokabidean dagoke giltza.

Espero bezain fruitu onak ez dizkie eman Nafarroako eskuinari bere bi alderdi tradizionalak batzeak. Aizpunek bere iragarpenetan arrazoin zuela erakutsi bait da: 1987an baino jarleku bat gehiago eskuratu baina bo-

to mordoska galdu du UPNk. PPK eta UPNk nork bere bidea egitea nahi zuen Aizpun zaharrak, eta arrazoina atera du.

Urralburu agintean edukitzeak mesede egin dio aldiz PSOeri. Botoak ugalteko bidean, 1987ko zenbakiak anitzez gainditu ditu, 1989ko igoera ere hautsiz, abstentzioa nagusi izan den igande batean. Adituen ustez, IU, EE eta CDSko botoak eskuratu ditu.

Herri Batasunak berriz 1989an jasan zuen beherakada gelditu bai baina bertan geratu da, boto ale batzuk irabaziz. Legebiltza-

reko zazpi aukietako bat galdu du. Nafarroako politikagintzaren giltza izaten segitzen du hala ere, eta aukera garrantzizkoak presentatzen zaizkio ondorengo asteetarako.

Eskainu bat galdu du EAK, IUK lehenbiziko aldiz Legebiltzarrean present egotea lortu du, eta hain zuzen biekin sozialistek elkartasun bat osatzea da Iruñeko parlamentuari aurkeztzen zaion irtenbideetako bat. Gehiengo absolutorik ezean, UPNren izenean Juan Cruz Allik tratu bat eskaini dio Urralbururi. Honen aldiz EA eta IUREkin adostasun batera iristea aipatu du. Posibilitate hau egia bihurtzekotan, HBk ezezkua eman beharko lioke UPNri eta PSOeren aurrean abstenitu. Eta horren aurretik Urralburuk proposamena seriozki egin beharko lioke HBri: aldaketa handia litzateke Hego Euskal Herriko politikagintzan.

Iruñea eskuinaren esku

Nafarroako Legebiltzarretik kanpo geratuta, EEk jipoi handi bat hartzen du. Sartu ezinik geratu den Urbiolak hartu duenaren parekoa. Batzarrek, aldiz, Legebil-

tzarrera iritsi ez arren hautesle sail finko bat baduela erakutsi du berriro.

Hiriburuko udalean UPNk ez du gobernu osatzeko buruhausterik izanien, PSOEk bat irabazi arren berak lau irabazten bait ditu. Kaskarrekorik handiena HBrentzako: bi zinegotzi galtzen ditu. EAK beste bat galdu du, eta IUK F.J. Enice lehen ere Iruñeko alkate izana udaletxean esertzea lortzen du. Esan beharrik ez Nafarroa osoan nolabaiteko indarra zuen CDS pikutara joan dela.

Nafarroako herri eta hiri nagusiak sozialistek eta eskuindarrek banatuko dituzte. PSOerentzako dira: Tuterak, UPNk gorakada ederra egin arren; Barañain, non HBk zeukan hautetsi bakarra galtzen bait du eta Burlata, aurretik sozialistek zuten tarte handituz. Berezia da Altsasuko kasua: PSOEk kontzejal bat galdu du bere eszizio baten mesedetan, HBk beste baten galera zozitu du eta EE-EA-PNV hirukoteak lau eskuratu ditu. Lizarra eta Tafallan zinegotzi kopuru bera lortu dute UPN eta PSOEk.

Bi partidu horiek Nafarroa osorako elkarlana antolatzea izanen da aukerarik logikoena askoren ustez.

Gipuzkoan Eusko Alkartasuna eta Herri Batasuna garaile

LENENGO indarra HB gerta ez zedin Ajuria Eneako Itunaren sinatzaileak egin duten ahalegina, eta EAJ eta EAren arteko lehia izan dira gai nagusiak herrialde honetan. HBk azken bi urteetako hauteskundeetan herrialde honetan izan duen nagusitasunari ondo heldu dio, nahiz eta boto kopurua txikiagoa izan. EAK berriz, beste herrialdetan gertatu ez bezala, irabazi egin dio lehia EAJri, azken joerak eta aurretik egindako azterketa guztiak erakusten zutenaren aurka.

Imanol Muriak, udal askotan ikusi den fenomeno beraren laguntza izan du Foru Aldundian. Hau da, jestio mailan protagonista izatea laguntzaile gertatzen da hauteskundetan. Kasu honetan nabarmenago gainera, udal mailan EAJrentzat izan diren botoetatik dezentente -bi mila inguru- Batzarre Nagusitarakoetan Muriarentzat izan bait dira.

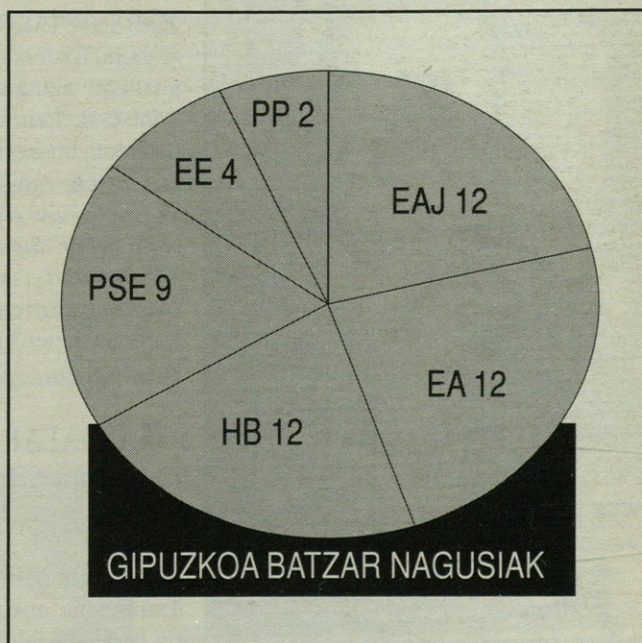
Abstentzioa handia izan da Gipuzkoan, da nahiz eta Araba eta Bizkaiko neurrietara ez iritsi. Eta, hain negu hotz eta euritsuaren ondoren lehenengo aste-buru eguzkitsuak nagikeria sortu duela ikusi ondoren, irakurketa azkar batetan

esan daitekeenez, abstentzioaren eragina gehien bat PSEk eta HBk nozitu dute.

Aipagarriak dira ere, PPk Donostian lortutako gorakada eta Euskadiko Ezkerren porrot orokorra. PPk bi zinegotzitik bostera egin du hiriburuan, Gregorio Ordoñez eta Diario Vasco-ren eskutik. Fenomenu hau zein puntutaraino den Donostiarra ikusteko, aski da jakitea Gipuzkoa osoan hamar zinegotzi lortu dituela PPk. Hau da erdiak Donostian bildu dira. Euskadiko Ezkerrena, kinka larria hauteskunde hauen ondoren. Aurreko hauteskundetan kanporatu ziren barne arazoak indartsuegiak suertatu dira hautesleak mantentzeko. Hauek, Gipuzkoan behintzat, EAJ eta EAra zuzendu direla dirudi. EEk, udal mailako pertsonen eragina nabarmena ez duen toki guztietan -Andoain eta Billabona kasu-, atzera egiten dunabarmen.

EMK-LKikoek, HBk galdu dituen ordezkariak lortu dituzte Bergara eta Hernaniko udaletxetan.

Muriak irabazi egin dio Eli Galdosi zeramaten borrokan. Aipagarria da Batzarre Nagusietarako EAK

udal mailan lortu dituenak baino sei mila botu gehiago lortu izana. Horri esker jarri da EA EAJren aurretik, udal mailako botuetan EAJk bost mila botu gehiago izan bait ditu.

Hirukoitzak etorkizuna

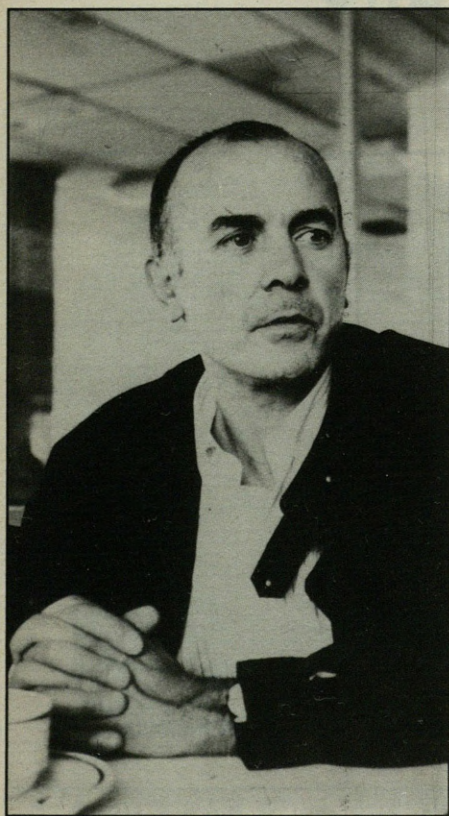
HBk, Elkororen ahotik, Foru Aldundia gobernatzeko duen asmoa nabarmendu du hauteskunde haueetan, eta irabazi ere garbi irabazi du, EAK baino lau mila boto gehiago lortu bait ditu. Bainan Ajuria Eneako hitzarmenaren azken bileran ira-

garri zenaren ondoren, ezin pentsa daiteke HBren nahia beteko denik. Ezinezkotzat jo daiteke, HBk gehiengora heltzeko beharko lukeen laguntzarik lortzea.

Hirukoitzak du etorkizunik garbiena, hiruren artean gehiengo absolutoa lortzen bait dute Batzarre Nagusian, eta Donostia mailan gainera, gehiengo lasaia. Beste maila bateko konponketa arraro bat beharko luke izan Gipuzkoa mailako hirukoitzak oztopatzerako etorriko litzatekena.

Iñaki Zubiondo

E Z P A L A K

■ FISKALAK HB-REN ERANTZUNKIZUN PENALAREN ATZETIK

ANGEL Alcaldek HBren Anoetako mitinean egin zuen agerpenaren inguruan, Donostiako Fiskalgora diligentsia informatiboak egiteko aukera ikertzen ari da, iturri fiskalek argitu zutenez, «mitina antolatuta zuten pertsonak egin abal izan zituzten erantzunkizun penalak argitzeko». Angel Alcalde agerian zen bitartean, bertan zeuden kazetariak Anoetako Belodromoan mantendu zituzten, eta HBko diputatu hautatua joan zen arte ez zituzten berriro ateak zabaldu.

■ IK-K TREGUA, PROIEKTU TURISTIKOAK GELDITZEAREN TRUKE

ZABALDUTAKO komunikatuaren arabera Iparretarrak erakundeak tregua bati ekingo lioke administrazio frantsesak Iparraldeko eraikuntza turistikoari utziko balio. «*Neurria ezta baidatzeke dago, baina etorkizunari begira, geure espazioa egokiago banatu behar dugu eta geure herriaren identitateari eraso egiten dioten arriskuei aurre egin*». IKk barne autonomia duen marko instituzionala eskatzen du.

■ UDALAREN KONTRA, GOARDIA ZIBILAK TXURDINAGARA

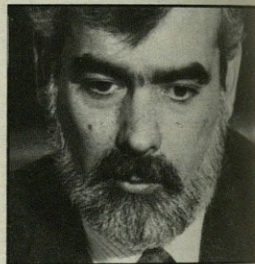
GOARDIA Zibilen 50 familia Bilboko Txurdinaga auzoko pisuetara joango da bizitzera uda baino lehen, udalak Seguritate Indarren presentzia gaitzes-ten duen arren eta pisuak promozio publikorako erabili nahi dituen arren. Bizkaiko gobernadore zibilak azaldu zuenez, «ez da koartela izango, etxebizitza arrunta baizik. «Koartelaren aurkako koordinadora»k ordea ez du horrelakorik sinetsi. Iazko ekainaren 14an honen proiektu honen kontrako zentsura mozioa onartu zuten EAJko 9 zinegotzik, HBko 5ek, EEko 3k, EAKo bik eta independente batek. Honen ondorioz, udalak Eusko Jaurlaritzan eta Barne ministrarutzan pisuak babestutako etxebizitza bilakatzeko asmoa azaldu behar zuen. Orduko alkate zenak, Jose Maria Gorordok, udalaren erabakiari jaramonik egingo ez baltzaio, etxea espropiatzeko gestioak bultzatuko zituela adierazi zuen.

Z
T
I
H
Z
E
Z
T
I
H

«Angel Alcaldek bake mezu-
igorri zuen Anoetan.
Gobernuak mezuari
erreparatuz gero, bakerako
bidea zabalduko luke.

Patxi Zabaleta.
El Diario Vasco, 91-V-23.

«Urte luzetan iluminatutza-
jo gintuzten ETaren
kontrako hitzarmena
proposatzen genuenean. Eta
partidista batean lortu abal
izan dutenean sinatu dute.

Fernando Buesa.
Egin, 91-V-23.

«cuerda ereduak'
jauntxokeria,
menpekotasuna eta
egozentrismoa adierazten
du, eta Uarentzat udala
alkate bat baino askoz
gehiago da».

Pablo Mosquera.
Egunkaria, 91-V-22.

G O R D E T Z E K O A K

EA XABIER ALBISTURREKIN HASERRE

HAUTESKUNDEEK alderdien arteko gerrak biitu ohi ditu. Baina, alderdi batek ziriak beste bati botatzen dizkion moduan, alderdien baitan izaten da haserretzeko aitzaki franko. Gure belarrietara heldu denez, Eusko Alkartasuna eta Xabier Albistur lau urtetan Donostiako alkate izan denaren arteko harremana ez da bat ere gozoa izan kanpaina garaian. Albisturrek ez du bere kanpaina alderdiak antolatzerik nahi izan. Beronek hartu du bere kontu zer egin hori. Bestalde PSOErekin gobernatuko lukeela esan ondoren bati baino gehiagori damutu zaio EAn Albistur kargu horretan jarri izatea.

«Bada garaia ETarekin negoziatzekoa».

Xabier Arzalluz.
Diario de Navarra,
91-V-22.

«PSOEkoek beldurraren botoa bilatu nahi dute. Beldurra baiek dute, euren bezeroak galtzearen beldurra, elektoradoa galtzearena».

Jose Antonio Ardanza.
Deia, 91-V-23.

«ezin onar dezaket 27an gehiengo izango ez garenik».

Gabriel Urralburu.
Egin, 91-V-24.

«Masokista behar du izan pertsonak PSOEri berriro botoa emateko».

Jose Alberto Pradera.
El Correo Español, 91-V-20.

K A R T A J O K O A N

enbido...

JOSE ANTONIO ARDANZA

PSOE alde batera utzi eta EAjk EA eta EErekin hirukoitza osatu duenetik etengabe ari dira sozialistak eta jeltzaleak elkarri harrika. Jose Antonio Ardanza lehendakariak *«erimen nazkagarritzat»* jo du PSOEek etorkinei bidalitako gutuna, *«nazionalismoaren aurrian beldurtu egin nahi ditu»*. Etorkinak, kanpoan jaiotakoak izanagatik, ez bait dira PSOEren propietate, lehendakariak esan duenez. Etorkinen eskubideak defenditu asmoz, ala boto alerik ere ez zuelako galdu nahi? ●

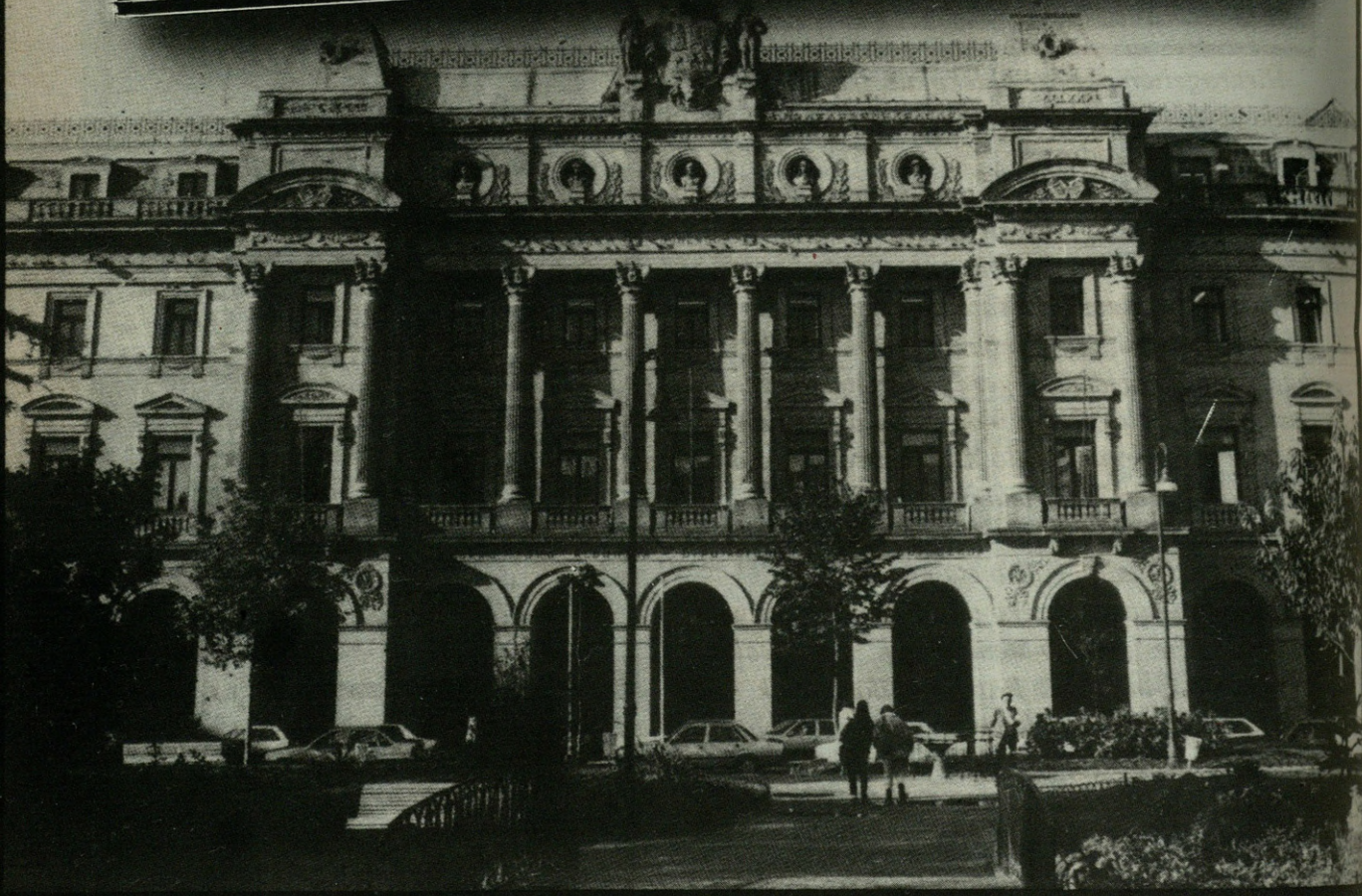
...ordago!

MARCOS MERINO

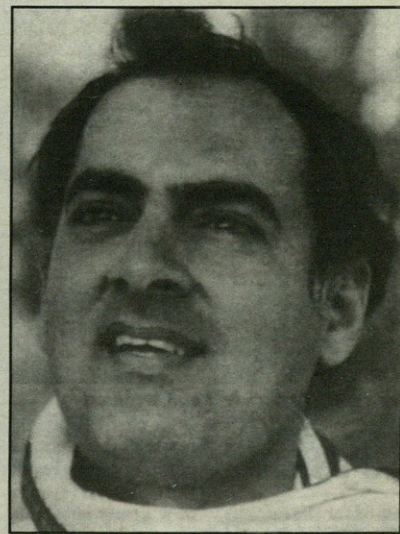
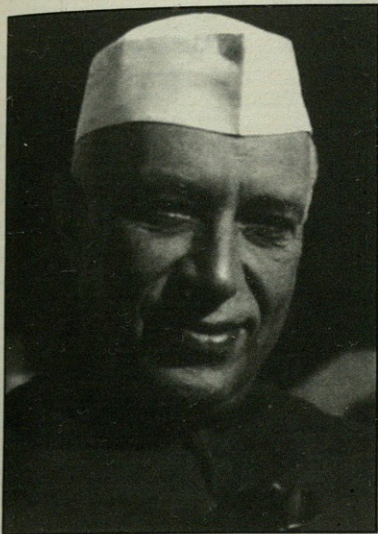
Jeltzaleek kanpainen zehar PSOErekiko izanduen jarrera ez zuela inondik ulertzer adierazi zuen sozialisten hauteskunde kanpainaren koordinatzaileak. *«Ardanzak esana du etorkinei karta nazkagarriakedo gomitagarriak bidaltzen dizkiegula. Hemen gomitagarri bakarra bera da»*. Ez hori bakarrik. Ez da makala Marcos Merino gaizki esaka jarrita: *«EAjren kandidatu eta programa falta ikusita, egin zezaketen bakarra gu erasotzea zen»*. Esaerak dioen bezala, odolkiak ordainetan ●

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA ZURE ZERBITZURAKO

Gipuzkoako Foru Aldundia

Norantz doa India?

Nehru Gandhi. Indira Gandhi. Rajiv Gandhi.

SONIA GANDHI ezetza eta gero, Indiari opa dakioken etorkizuna ezin liteke esan oso oparoa denik. India moduko estatu batek, munduko sistema parlamentariorik handienak, beharrezko du herriaren erreferentzia izateaz gain, India aurera eraman ahal izateko kapaz izango dena. Behintzat orain bezala modu batuan jarraitu nahi izanez gero (edo ahal izanez gero). Indiak milaka arazo baldin baditu eta Rajiv Gandhiren heriotzak hauen areagotzea suposatuko badu ere, arazo guzti hauek bi arazo nagusian oinarrituta daude: zuzendaritza politiko sendoaren eza eta mogimendu independentista edo banatzailearena. Galdetzekoa da ea merezi al duen etengabeko bortxaz Batasuna mantentzea, eta noiz arte.

Hala nola, zerbait agerian geratzen ari bada, India bere historiaren beste armaila batean sartzen ari dela. Oraindik zerbaitek alda badazake ere, Gandhitarren leinua joan zaio Indiari. Kongresuaren Alderdia nahi-

ko lur jota ageri da, eta bere barne egora dextente larria da. Gero eta barne gatazka gehigo ditu eta orain arte Rajiv Gandhik lokarri gisa funtzionatzen bazuen, orain funtzio hori beteko duen pertsona topatzea zail samarra dirudi. Berrogeitazazpi urte gobernuan aritu da iraunkorki eta Indiari funtzionamendu politiko sekularra ezarri nahi izan dio alderdiak. Alderdi bakarraren gisa ihardun du. Bainan kontu horiek buka direla esan genezake. Apur-apurka datorren fenomenoaren izanik, partidu edo indar politiko gehiagok hartuko dute indar nabarmena; orain daudenetatik aipagarrienak Bhartya Janata Party funamentalista hinduarra eta Fronte Nazionala, ezkertiarra. Elkarrekin izan ziren 1989ko koalizio gobernuan, baina nahiko emaitza eskasekin. Herriaren ispilu alegia, eta ateratakoa ere biziki nahastua.

BHARTAY JANATA alderdia ederto asko ari da profitatzen saltsa

maltsa guzti honetaz, batik bat gutxiengo musulmanarekin (hori bai, 100 milioi inguruko gutxiengoa). Bere helburuetakoa musulmanak kasta erabilgarria eta indar gabekoa bihurtzea da. Fronte Nazionalak Ikutueziak Kastakoak erakarri nahi ditu, baina oraingoz bederen ez dituzte espero bezain emaitzak lortu. Bitartean Kongresuaren Alderdia gero eta barne gatazka zorrotzagoetan sartuta. Irabazleagaia izatetik auskalo zertara abiatuko den. Denbora eman beharko zaio. Bitartean Indiako armadak txanda bide da, hori izan ohi bait da bere betebeharra, alegia, horrelakoetan estabilitatea mantentzea.

Aurki hasi beharko dute suspentitutako hauteskundeak eta denborak esanen du zer gertatuko den, baina Gandhiren heriotzak erabateko garaipena eman diezaioke Kongresu Nazionalari.

Lukas Martinez

Talde gerrilarien azken erasoak eta gero

Etiopiako gobernu leporainoko urarekin

Gerra eta gosearen erresuman une erabakiorrak bizi dituzte. Mengistu Haile Mariam lehendakariak alde egin ondoren talde gerrilariak gero eta gehiago estutzen diote hesia Adis Abebari. Bitartean bake negoziazioak airean daude: gerrilariak erasoan gogor eta gobernu eusten, gero eta egoera larriagoan. Mengistu lehendakari ohia Zinbabwe errefuxatu ondoren, Afrikako gerrarik zaharrenak gerraren zurrumbiloan jarraitzen du, nahiz eta urrunean argitxoak bere agerpena egin.

Ertreako gerrilariak 1962an ekin zioten borrokari.

ETIOPIAKO

talde gerrilariak soken aurka jarri dute gobernu. Estutzearen lehenbiziko ondorioa Mengistu Haile Mariam «enperadore gorriaren» erorketa izan da. Gobernuak, oraindik ere, estatuko hiri eta lurralde gehientsuenak bere eskuetan ditu, baina puntu estrategiko ugari gerrilarien menpe dago. Horren arabera, esan liteke iparaldeko beraien kontrolpean dauden goela ia eta erdialdeko lur eremu handiak hartu dituzten azken asteetan. Ihesizko Mengisturen ordez, Tesfaye Gebre-Kidan jeneralak hartu du boterea. Mendebaldeko estatuen artean moderatu bezala ezagutzen badute ere, Mengisturen kolaboratzaile fidela izan zen.

Duela urtebetetik hona Masawako portua gerrilarien administraziopean dago, Ertra eta Tigrayeko lurralde altsatuetara doan errepede nagusia oraintxe hartu dute eta Asabeko por

tua ere (gobernuari horni-
ketarako geratzen zaion
portu bakarra) arrisku bi-
zian dago. Hurrengo hel-
burua Adis Abeba hiriburua
izango da, eta horrela izanez
gero, agintariak gerra den-
boran zehar ezagutuko den
egoera odoltsuena biziko
dela iragarri dute jada.

Gobernuak azkenean
negoiazioak onartu behar
izan ditu. Negoziaketei
ahalik eta etekin handiena
atera asmoz eta bere burua
inoiz baino indartsuago
ikusirik, talde gerrilariak
eraso egiten dute. Lehenbi-
ziko bilerak ospatua behar-
ko zukeen jadanik, maiat-
zaren 27an Londresen, bai-
na talde gerrilarien astebete
atzeratu zuten. Oraindik
ikusteko dago epe horretan
bilduko diren ala zer.

Etnia ugariko estatua

opulazioari dagokionez,
45 milioi pertsona inguru

duen estatu honetan bi he-
renak Amhara etniakoak di-
ra. Beste etnia askoren ar-
tean garrantzitsuenak tigr-
yarrak, nilotak, guragiarrak,
somalarrak, danakilsarrak,
eta ertrarrak. Azken haue-
kin hasi zen gerra 1962an,
Haile Selasie erregeak
1962an Ertra anexionatu
ondoren. Amhariaarra da hiz-
kuntza ofiziala nahiz eta
arabiarra ere oso hedatuta
dagoen. Horiez gain beste

■ Sobietarren laguntza galdu ondoren Etiopia Israeli hurbildu zaio babes eske ●

ehun hizkuntza daude. Erli-
giaz etiopiar gehientsuenak
kristau koptoak dira. Ertra-
rren artean kristauak eta
musulmanak daude, baina
azken hauek apur-apurka
nagusitzen ari dira.

Europako ekialdeko so-
zialismo errearen jarrai-
tzaile izaki, Alderdi baka-
rreko sistema da. 1984an
sortu zen alderdia, Etiopia-
ko Langileen Alderdia.
Ezlegezko oposizioan, ja-
torria ikasleengan duen
Herriaren Alderdi Iraultzai-
lea eta Batasun Demokrati-
koa (monarkiazalea) da.
Dena den, 1979etik oso
ahulduta dauden alderdiak
dira biak.

Mogimendu politiko ga-
rrantzitsuenak etnien ingu-
ruan osatutakoak dira,
gehientsuenetan borroka
armatuan dihardutenak.
Garrantzitsuenak Ertrako
Askapen Nazionalerako
Frontea da, 1971ean Eri-
treako Askapen Fronteko
zatiketa batetik sortutakoa
eta marxismoaren jarraitzai-
lea. Gaur egun, Itsaso Go-
rriaren kostalde gehien-
tsuena kontrolatzen du.
Taldea honen bultzadaz sor-
tu zen Tigrayko Askapen
Nazionalerako Frontea, ba-
tik bat Wollo eta Gondar

**Dagoeneko FDREko
gerrilariak ia inguratuta
dute Adis Abeba,
Etiopiako hiriburua.**

Ertrea independentziaren atzean

LURRALDE honen kolonizazioa 1985ean hasi zen, italiarrek Massawako portua hartu zutenean. Sei urte geroago Etiopiako Menelik enperadorearekin hitzarmena sinatu zuten, baina akordioak porrota ezagutu zuen. Menelikek italiarren zabal-kundea salatu zuen eta itzarmena apurtu. Estatu biek gerrari ekin zioten, eta harrigarria bada ere, Etiopia nagusitu zen 1896an, Aduako gudan. Harrez gero, Eritrean bakarrik mantendu ziren italiarrak.

1950ean Nazio Batuek, Adis Abebaren anexio hutsaren eskakizunei ukö eginez, Ertrak Etiopiar Inperioaren barruan estatu

federal moduan garatu behar duela erabakitzen dute. Alabaina, ez zuen autodeterminazio prozesua aurrera eramateko zehaztapenik egin, eta Etiopiaren irenste gogoak ikusirik 1962an gertatu zen lehenago edo geroago gertatu beharrekoa: Haile Selassiek anexionatu egin zuen. Urte horietan Selassie erregeak Ertreako asanblada nazionala disolbatu eta ertrearren edozelako ezaugarri nazionalen azaleratzea debekatzearaino, amhira hizkuntza (Etiopiako etnia nagusiaren hizkuntza) inposatu zien. Nazionalistek egun irauten duen gerrari ekin zioten orduan.

Ertreako mogimendurik

zaharrena Ertreako Askapen Frontea da (FLE). 1958an sortu zen Egipton eta 1961ean ekin zioten borrokari. Dena den gaur egungo talde gerrilari indartsuena Ertreako Askapen Nazionalerako Frontea (FPLE) da. Talde hau aurrekoaren zatiketaren ondorioz sortu zen. 1971ean FLEk estatu islamiarra eraikitzeko asmoa adierazi zuenean, fronteko marxista eta erradikalenak FPLE sortu zuten, independentzia eta estatu iraultzailea sortu asmoz. Dena den, Sudanen bitartekaritza medio, talde bien ekintzak zuzentzeko koordinadora bat sortu zuten 1974ean.

Mengistu koronelarekin

ere laster kaskartu ziren harremanak. Koronelaren ustez behin Selassie kanporatu ondoren ertrarrek ez zuten borrokan jarraitzeko arrazoirik. Ertrearrak inguruko gobernu arabiar antikomunisten laguntza osoa izan dute. 1985eko urtarrilean Sudan eta Arabia Saudiak ertreako mogimenduen batasunerako ahalegin berri bat burutu zuten Ertreako Kontseilu Nazional Batuaren sorrerarekin. Bildu ziren taldeen artean Oskar Salehen FLE, Abdallah Idrisen Ertreako Kontseilu Iraultzailea (FLE-CR) eta Batzorde Iraultzailea topatzen ditugu. FPLEk ez zuen parte hartu batasun horretan.

Mengistu Zimbabwe errefuxatuko da.

probintzietan hedatu dena. 1989an talde biak ekintza mailan koordinatzea erabaki zuten, gobernuaren aurkako indarra biderkatzea lortu zuten. Mogimendu hauez gain: Oromoko Askapen Frontea, Afarreko Askapen Frontea eta gaur egun indarge dagoen Mendebaldeko Somaliaren Askapen Frontea.

Egun, mogimendu hauek gehientsuenak Etiopiako Fronte Demokratiko Iraultzailean (FDRE) biltzen dira, eta bere oinarritzako eskakizuna erregimen eta gobernu aldaketa da.

Mengisturen erregimena

Boterean hogeitazortzi urte zeramatzanean, 1974ean

armadak Haile Selassie erregearen erregimenarekin amaitu zuen, marxismoaren gidaritzapean erregimen iraultzailea eraikitzeko asmoz. Alderdi politikorik ez zegoenez, armadak hartu zuen boterea, aginte politiko osoa 120 militarrez osatutako batzorde baten eskuetan utziz (Dergue amhariar hizkuntzan). Lehenbiziko hiru urteak militarren gatazka artean iragan ondoren, Mengistu Hailen Mariam koronelak beste estatatu kolpe bat burutu zuen 1977an. Armadaren barmegatazkak konpondu eta Derghearen kontrola bere eskuetan hartuz, modu gorrean gobernatu du estatua aurtengo maiatzaren 21era arte.

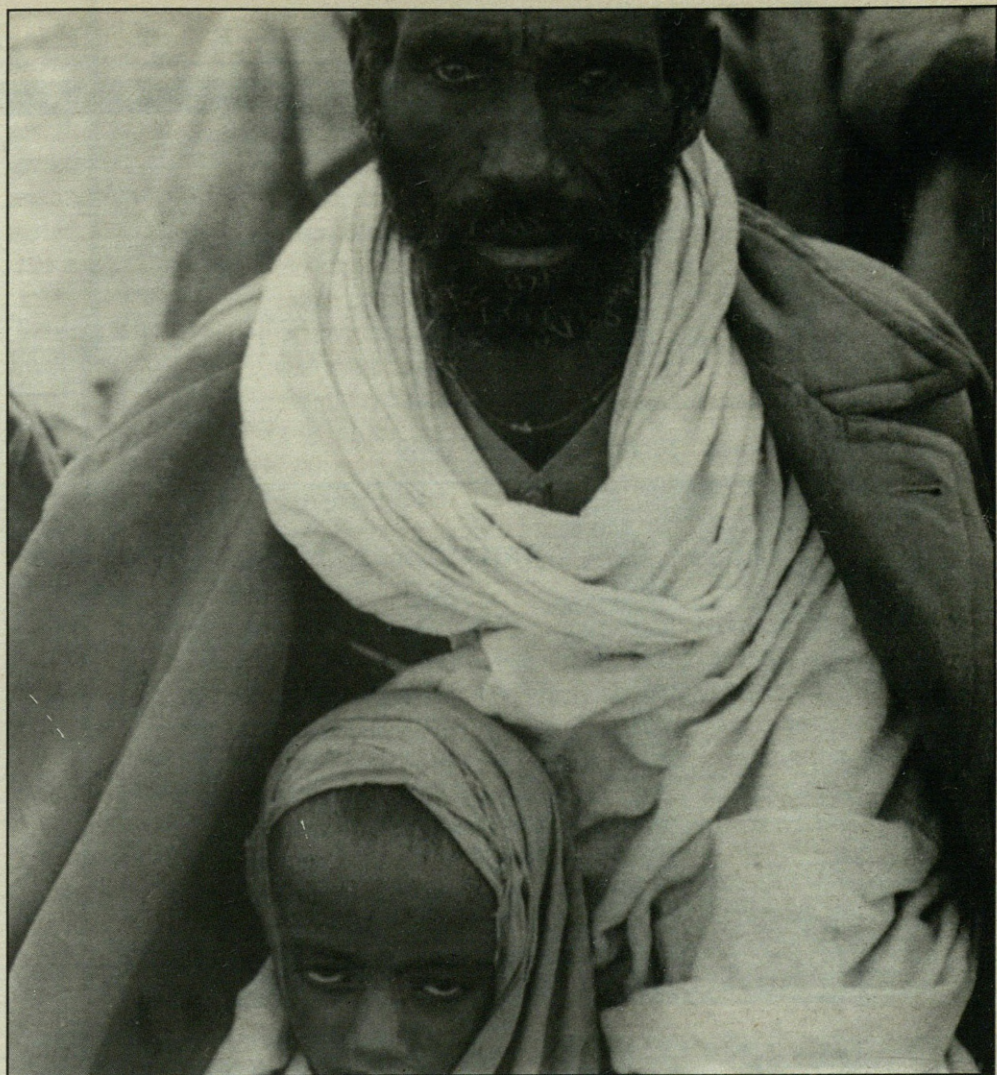
Berehala egin zuen topa Ertrearekin eta baita eraso

■ Gerrilariak erasoaldi gogortu dute negoziaketetara indartsu joateko helburuarekin ●

egin ere. 1978an FPLeke 30.000-40.000 gerrilariak sekulakoak eta bi ezagutu zituzten etiopiar armadaren erasoan ondorioz. Soviet Batasuna izan da etiopiar armadaren hornitzaile eta entrenatzaile Mengisturen erregimenaren hasieratik duela hiru urte arte, Gorbaxovek laguntzak moztu zituenetik. Hamarkada batean Moskuk 11.000 milioi dolar (bilioi bat eta berrehun mila pezeta eta 65.000 milioi libera inguru) gastatu ditu. Sovietarren babesak galduta, Israelera hurbildu da Etiopia, Israeli ez bait zaio inolaz ere komeni estatu ertrarra. ditu Adis Abebarekin.

Europako Ekialdeko sozialismo errearen erregimenen desagertzearekin, Etiopiak ere sistema osoaren eraldaketari ekin zion. Marxismoaren balio eza aitortu eta merkatu sistemarantzko aldaketa iragarri zuen. Halaber, mendealdearen aurrean irudi garbiketa egin asmoz, beste hiru urrats garrantzitsu eman zituen: Israel (1989ko azaroan) eta EEBBekin (1990eko martxoan) harre-

■ Dagoeneko Iparralde guztia ia gerrilarien esku dago, baita erdialdeko gero eta zonalde gehiago ere, eta negoziaketarik ez bada, hurrengo helburua hiriburua izan liteke ●

■ Gerrarekin batera, gosea dugu Etiopiako arazorik larriena.

man diplomatikoak berrekiten, eta —ituraz bederen— bake negoziazioen onarpena. Oraingoan, Erroma eta Kenyan bileraren batzua izan badira ere, ez da emaitzarik izan. Horien ondorio eskaxengatik otsailean gerrilariak egungo ofentsibari ekin zioten. Etiopiak ez zuen onartu Ertrearen autodeterminazio eskubiderik eta bere inguruko beste zenbait puntu.

Une honetan apurtuta dauden arren, negoziaketak Jimmy Carter estatubatuar lehendakari ohiaren gidaritzapean burutu izan dira. Gobernuak, ura lepoan duela, koalizio gobernu osoa proposatu du eta FDREk onartu egin du. Baldintza bakarra gobernuaren aldetik: ez dago zalantza jartzerik estatuaren batasuna. FPLTrekin duen desberdintasun nagusia NBERen parte hartzean datza: gobernuak ez du onartzea bere parte hartzea, eta FPLTren tzat, ordea, baldintza ezinbestekoa da. Gobernuak lehen berak etengabe errefuxatzen zituen elkarrikeria eskatzen ari da orain, eta gerrila, ordea, aldrebes.

Gerraz gain Etiopiako milioika pertsona gosez hiltzeko arriskuan daude lehortek eragindako gosearen eraginez. Gerra funtsezkoa da gosete honen eragina ulertzeko, bai estatu osoa «txikitu» duelako, eta baita laguntza gisa bidaltzen dena zabaltzeko dituen arazoengatik. Eta kasuren batzutan diru edo jaki eta hondasun horiek, suntsitu ala desbideratu egin izan dira.

Aldaketak gainean egon litezke eta zalantza barik, jaki gosea asetzeko pake gosea asetzea erabat beharrezkoa da.

Xabier Letona

HISTORIA ETA GERO

Amaitu da Historia. **F. Fukuyama**, 1989

■ COSSIGAREN BARRIKETAK

nBERRIRO eskenategian Francesco Cossiga Italiako lehendakaria. Zela ez, bere aho zabaltze berria dugu notizia. PDSkoak (lehengo PCI) nanuak direla adierazi zuen «*benetan nahi dutena publikoki esatera ausartzen ez diren nanuak dira. Lehendakari berriaren izendatzea nahi dute, eta hori oraingoz ez da posible*». Erronka ere luzatu die, «*prozesa nazazuelegebiltzarrean ea zorotzat jotzen nauen ala zer*». Edonor sartzen du bere erasoetan, esaterako Andreotti lehen ministroa, Ciriaco de Mita alderdiko lehendakaria edota Antonio Gaba barne ministroa. Azken honek zera adierazi zuen behin, «*Familian guztiok daukagu jasan behar dugun aitonaren bat*».

■ BADA EZ BADA KO WHISKI HORNIKETA

POPULAZIOAK askotan hartu behar izaten ditu neurri gogorrek gobernuek

eragindako aldaketak jasateko. Aljeriako Oman hiriko Ali Omarrek egin-dakoa ikusi besterik ez. Islamiarrak Algeriako gobernura iritsiz gero edari alkoholikoak debekatuko dituen bel-durrez —horrela agindu bait du—, Omarrek 117 Whiski botila erosi zituen aireportuan. Aljerian kostata aurki daitekeen edari honen botila bakoitzeko 600 pzta ordaindu zituen Omarrek.

■ «ARRAIN HANDI» BAT SAREAN

IITALIAR arrantzaleak lasai asko ari ziren lanean itsasoan sarean zerbait erori zela ohartu zirenean. Arrainak handia izan behar zuen, untzia ere berarekin zeraman eta. Distantzia de-xentean eraman zuen «arrain handiak» untzia. Azkenean gelditu zenean, arrantzaleen aurrera atera zen «arraina», eta ez makala gainera. OTANeko «Dragon Hammer 91» maniobretan parte hartzen ari zen submarino turkianra zen.

E L E M E N T E

«*Sabarak bere independentzia lortzen duenean bere indar guztiak martxan jarri beharko ditu. Hori indar nazionalak askatuko dituen sistemarekin bakarrik egin liteke. Horrexegatik eraikiko dugu merkatu ekonomia eta multipartidismoan oinarritutako sistema*».

Mohamed Abdelaziz, RASDe ko lehendakaria.

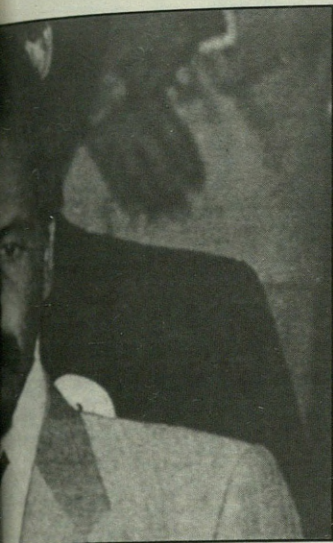
«*SESBren disoluzioa nahi izatea lelokeria butsa litzateke, horrek erabateko desarmea eta bake iraunkorrerako aukerak uxatu besterik ez bait lituzke egingo*».

Helmut Kohl, Alemaniako kantzilerra.

«*Armadak 50.000 pertsona izango ditu; alde bakoitzak %50. Baina hauteskundeak aurretik UNITA ez da desmobilizatuko, ezta desarmatuko ere*».

Jonas Savimbi, UNITAKO buruzagia.

O I H A R T Z U N A K

«Jugoslaviaren etorkizuna errepublika subiranben aliantza da. Bestela bakoitzak bere banderarekin joan beharko du Europara».

Franjo Tudjman, Kroaziako lehendakaria.

«Cubak nazioarte mailako soegilepean burututako hauteskundeak onartzen baditu, giza eskubideak errespetatu, eta inguruko herriak subertitzeari uzten badio, estatu bien arteko barremanek hobekuntza nabarmena izan dezakete».

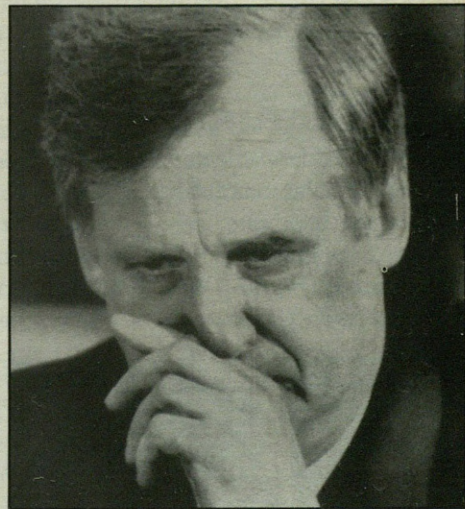
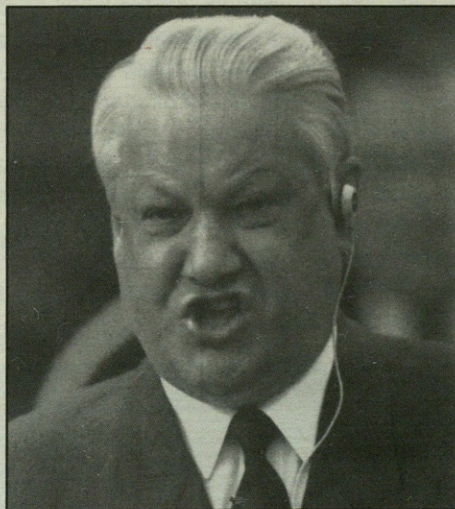
George Bush.

«Mendebaldea zinikoa da. Ez da ez demokrazia ez diktaduraren aldekoa. Bere interesak ondoen defendatuko duen erregimenaren alde egingo du».

Samir Amin, ekonomista egipziarra.

ERRUSIAKO LEHENDAKARITZARAKO HAUTAGAIAK

EKAINAREN 12AN errusiarrek beren historiako lehenengo lehendakaria aukeratu dute. Boris Ieltsin ala Nikolai Rizkov. Ieltsin erreformazalea eta arras ezaguna Gorbaxovekin izan dituen tirabirak direla eta. Rizcov, aldiz, alderdi komunistaren hautagaia; Gorbaxovekin lehen ministro ohia izandakoa eta gobernutik atera zuelako nahiko haserre berarekin. Estatubatuar hauteskunderen antzekoak diren hauetarako, hautagai biek lehendakariorde militarrek aukeratu dituzte. Biak ospetsuak oso Afganistaneko gerra dela eta. Boris Gromov (Rizkov) Afganistanetik atera zen azkenengo komandantea izan zen eta kontserbadorea da. Soviet Batasunaren defendatzaile sutsua. Alexander Rutsikoi abiazio koronela (Ieltsin), bestalde, Alderdi Komunistakoa izan arren, kritikoa eta ospetsua afganiar gerrilariak preso egin zutelako. Pakistanen utzi zuten, eta larriki zauritua egon arren frontera itzuli nahi izan zuen.

ERRESUMA BATUA ERREPUBLIKARRA?

TONY BENN diputatu laboristak burutu berri du Erresuma Batuan monarkia ezabatuko lukeen konstituzio proposamen berria. Konstituzio berria idatzia litzateke —egungoa idatzi gabekoa da— eta orohar, berrikuntza erradikalak baditu ere, puntu istilutsuena errepublika bihurtu eta lehendakaria izendatzea dira. Transizioa errazagoa izan dadin Carlos printzea bera litzateke lehen lehendakaria, eta bere heriotzatik aurrera lehendakaria berria aukeratu litzateke. Dena den, Beenen proposamenak, oraingoz bederen, ez du aukera handirik aurrera ateratzeko.

MAIATZEKO UZTA: HOGEITIK GORA GREBA

Hauteskundeak eta grebak izan dira protagonistarik nagusienak egunotan. Greba horietarik askok, hauteskunde kanpainaren azken txanpan izan dituzte unerik gogorrenak. Batzuk moldatzekotan, ez dira konponbide errazekoak gainontzekoak. Horra politikoen kontraesana: makilajearen gainetik azaleratu zaio itsusikeria.

NEKAZARIEN

behiak hirietako kaleetan barrena, eta automobilak bazterretan geldirik. «Ez kotxerik, ez busik, ez trenik, ez begazkinik... taxiari deitzeko telefonorik

ere ez. Lanera ez noala abisoa kartaz emateko aukerarik ez. Posta greban. Udaletxera zein diputazio edo Jaurlaritzan ezin kexu azaldu. Inor ez bertan. Kallera irten eta esne ziprizti-

nez josita etxera bueltan, eta belauanean min hartuta. Gurutze Gorrian ez didate aspirinarik ere eman. Irratian entzun dudanez, saltsa ugari gaur goizera-ko».

Woody Allenen filme baten zentzu gabeko argumentoa dirudi. Horrela azalduta gehiegikeria bada ere, sektore guzti horien eta beste askoren mobilizazioen lekuko izan gara maiatzean. Banka pribatua, FEVE, Iberia, Hezkuntza Publiko ez unibertsitaria, CAMPESA, Arabako eraikuntza, Telefónica, Osakidetza, hurbileko garraioak, administrazio autonomikoa, di-

putazioetakoa eta udaletxetakoa, Posta, RENFE, nekazariak, hiri barruko autobusak, Gurutze Gorria...

Maiatzaren hogeitalaua

Enpresa publikoetako langileak dira maiatzaren 24an, hauteskunde kanpainaren amaieran, kalera protestan irtendako batzuk. Hauek, momentu horretan hitzarmen kolektiboa sinatzeko arazo gehien zutenak Santiago Bengoa, CCOO sindikatuko Euskal Autonomi Elkarteak idatzari nagusiak adierazi zuten, «sektore pribatuan negoziazio kolektiboa modu errazagoan gertatu da. Enpresari gebienak, gobernuaren gomendioei jarraiorik egin barik eta errealitateaz jabetuta, konturatu dira ez dela soldatena konkurrentzia faltetaren errudun».

Banka pribatua eta Telefónica enpresek, joan den urtean, «irabaziak ugaritan arren, langileei sol-

Telefónicako langileak ere mobilizatu dira egunotan.

Bilboko udaletxeko langileen grabek oihartzun handia izan du.

basieratzat jo du Apolinar Rodríguezek.

Albertok, gasolin-degi bateko langileak, honela azaldu digu egoera: «Hasieran, erregairik bagenue-nean, ez zen arazo larririk izan. Bigarren gauerako amaitu zen ordea... beno, erre-serban bazen zertxo-bait. Jendea, «Ez dago superrik» kartela ikusita, gurekin baserre-

tzen zen. Kristorenak entzun behar izan ditugu batzutan. Dena den, CAMP-Sako hornitzaileen greba jarraitu ez badugu ere, euren borrokaren alde gaude ia langile guztiok». Ekaina hasierako greba egunetaz galdetu diogunean, zera esan digu: «Begara, pena da gertatu dena. Nere ustez, «Comisiones» ek gebiegi pentsatu gabe egin ditu gauzak. Nabiz eta eskainitako aurreakordioa eurentzat ona izan, UGT bakarrik utzi du. Lagunari ez zaio horrelakorik egiten».

Esnea lurrera

Europako Ekonomi Elkar-tean eta 60. hamarkadatik honantz, eguneko 1.300 nekazarik uzten diote baserrian bizitzeari. Bestalde, 1990. urtean 350.000 enplegu galdu ziren. Enplegu

data igoera lotsagarriak eskaini dizkietela salatu zuen Bengoak. «Telefoni-cak 60.000 milioi pezeta-ko irabaziez gain (3.300 libera inguru) tarifik ga-restiako jarri arren, nego-ziazio kolektiboa blokea-tu» zuela zehaztu zuen.

EAEko UGT sindikatuko idazkari nagusiak adierazi-takoaren arabera, «protes-tarako deialdiak batera-tzea ez da arrazoi politi-koengatik egin, nego-ziazioei bultzada handiagoa emateko baizik. Bestalde, zerbitzu publikoetako arazoak, agintean dauden alderdi politikoei mesede egiten die hauteskunder-tan, historiak frogatu duenez. Beraz, proboka-tutako arazoak direla pentsa liteke. Greba lege estuago bat kaleratzeko giroa prestatzen ari dira».

CAMP-Sako hornitzaileen laugarren greba egunean, maiatzaren 22an, ekainaren

hirugarren, laugarren eta boskarren egunean greba-rik ez egitearen aldeko aurreakordioaz mintzatu ziren CAMP-SA eta CCOO. Aurre-ko egunean, langileen

Enpresa publikoetako langileak izan ziren batez ere, maiatzaren 24an kalera atera zirenak ●

%95ak egindako grabak, gasolindegien %90 gasolina zerbitu ezik utzi zuen. Egun hartan bertan Sondikako Aireportuan bi bidaiari bertan behera utzi zituzten.

Aurreakordio honen ara-bera, erregai konpainiak KPI edo Kontsumo Prezioen Indizearen gaineko %1,5

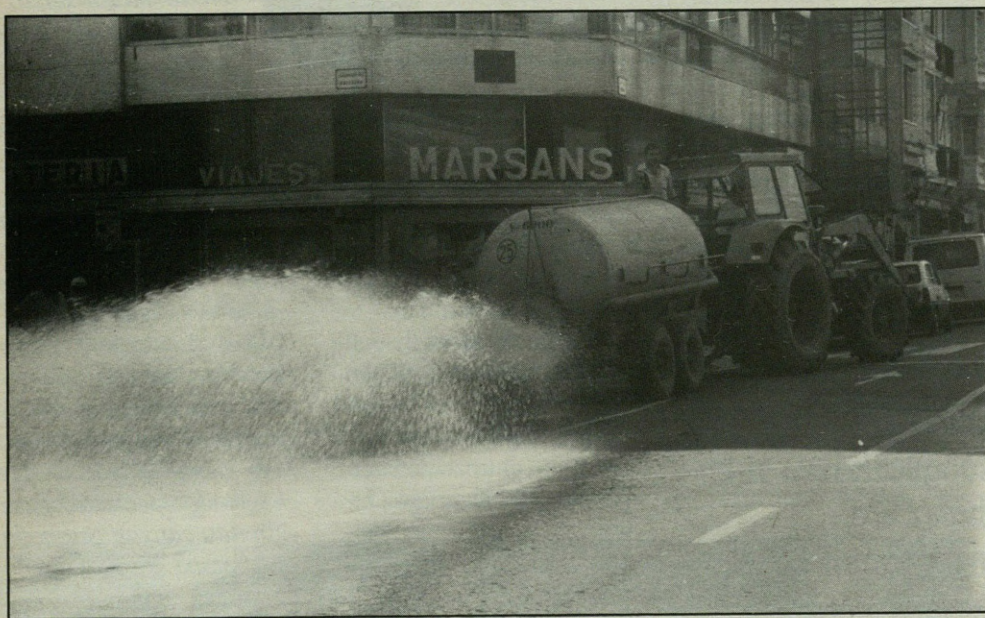
eko soldata igoera eskaini zuen, denera %6,5. Honez gain, entpresak alde aurreko jubilazio plagintza bat burutuko du eta soldata ma-saren %8,33 produktibitatea saritzeko erabiliko da.

Hiru greba egun hauen deialdia CCOO eta UGTren eskutik heldu zen. Nego-ziazioaren aldeko eta lan-taldearen murriztapenaren aurkako mobilizazioak hitzarmena sinatzea zuen hel-buru. UGTk «saldukeria-tzat» jo zuen CCOOren ja-rerra. Data aldatu, eta mo-bilizazioen bigarren faseari ekiteko asmoa kaleratu zu-ten. Greba ekainaren 6, 7, 8 eta 9ra atzeratu da.

Apolinar Rodríguez, UGT ko Ekintza Sindikaleko idazkariak adierazi zuenez, CCOOren erabakiak ez du eraginik izango beste era-kundeetan negoziatioetan. Estatu espainiarreko bi sin-dikatu nagusien arteko hau, «gera sindikal hotzaren

CCOO eta UGT ez dira CAMPSarekin akordio berera heldu. UGTk ekainaren 6, 7, 8 eta 9rako greba deia dia mantendu du.

Nekazariak gastuak pagatzeko adina ere ez zaie pagatzen.

galtze honen aurrean, sensibilizazio kanpaina bati ekin dio Euskal Herriko Nekazarien Elkartek. «Baserri-tik bizi behar dugu» esloga-nak biltzen digu nekazarien ezbeharrak. Arazoak luze joko duela dirudi.

Egoera biziki larria da nekazal sektorearena. Pagatzen zaionarekin, gastueta-rako adina ere ez du base-ritarrak. Produkzioaren oi-

narria esnea eta haragia iza-ki, Europako Ekonomi El-karteak kolokan jarri du ba-serria, Gipuzkoan eta Biz-kaian batez ere. Maite Aris-tegi EHNEko kideak azaldu digunez, «baserritarra in-bertzioak egiten hasia zen, baina gero eta gutxiago ordanintzen zaio». Mar-txoan esne litroaren trukean 36,5 pezeta pagatzen zi-tzaion. Apirilean 34,5era

CAMPSAko hornitzaileen grebaren ondorioz ehun gasolindegitik larogeitamar hutsik egon da ●

jeitsi zioten ordaina. «Guk, gutxieneko, esne litroko 47,5 pezeta eskatzen du-gu. Kontutan hartu, ga-nera, horrekin ere base-ritar askok ez lukeela gastu guztia pagatuko». Sekto-rearen geroa negoziatzeko mahaia osatzea eskatzen dute nekazariak. Horre-tarako euren aurkeztua dute salerosketarako kontratu eredua, eta jarria dute gu-txieneko prezioa. Bestalde, sektorearen azterketaren premia azaldu dute, «be-harrezkotzat jotzen dugu zenbat produzitzen den, zenbat kontsumitzen, zenbat saltzen den jakit-ea».

Honen aurrean, ministra-ritzaren erantzuna bera da beti, «produzitzaileri gehiegi dagoela esaten digute baiek. Guk, berriz, lanpos-tu horiek mantendu egin behar direla, ez dugula bo-rrerako errekonbertsiorik onartzen, beste alternati-barik gabe».

Ekainaren 22an bi mani-festazio nazional, bat Iruñean eta bestea Bilbon burutzeko asmoa du EH-NEK. Baina, deialdia «gizur-te osora zabaldu» nahi du-tela azaldu digu Maitek. «Nekazariak, nekazal in-gurua, herritarrak... murt-du guztiak parte hartu beharko luke. Oso paper sozial inportantea du ne-kazaritzak. Herriak bustit-zeak eta ingurugiroa kaltetzeak daukan eragina kontutan hartu behar da

Jendea kontzientziatu behar da. Gizartea bera izan dadila administrazioarekiko erronkan lagunduko diguna.

Orain arteko mobilizazioek zer esan handia eman diote edonori. Donostian eta Iruñean esnea lurrera bota eta baserriko produktak herritarren artean banatzen zituzten bitartean, «erosle guk dugu kalitate», «erosle, eskatu hemengoa», «gure generoa, sano eta freskoa», «base-

rritik bizi nahi dugu», eta «soldata lapurtzen digute» bezalako kontsignak oihukatzen zituzten baserritarrek. Bilbon gomazko pelletak eta porrak erabili zituen Polizia Nazionalak behi eta baserritar talde baten aurka, Gobernu zibilera negoziazio eske hurbildu zirenean.

Nekal sektorearen mobilizazioez gain, datorren beste SINTRAGI Gipuzkoako garraiolari autonomoen sindikatuak ekainaren 3rako antolatutako greba mugagabea dugu. Hauteskunde kanpainaren azken egunean, bestalde, Osakidetza Mahai Sektoriala apurtu zen eta, ELAk mahaia bertan behera ez zela utzi esan arren, beste sindikatu guztiek asanblada deialdia

egin zuten antolatu behar ziren mobilizazioak zehazteko. Diputazioak akordio zorian zeudenean, Eusko Jaurlaritzan 4.500 langile eragindako greba eguna antolatzen zen.

Sindikatuak dagokionez, bata akordio onartzen duen bitartean bestea/k, dirudieenez, ez daude ados. Bitartean, milaka langile mugimenduan. «Kalean nengoela mobilizazio bat ikusi nuen. Nire alboan zegoen lagunarigaldetu nion, «zer gertatzen da?» eta besteak, aurpegira begiratu gabe erantzun zidan «ez dakit, ez naiz hemengoa».

Nekazariak milaka litro esne eta haragi erregalatu dute egunotan. Baita hiriburuetakoko kaleetan lurrera bota ere.

Produktzioaren oinarria esnea eta haragia izaki, EEEk kolokan jarri du baserria ●

Myriam Gartzia

Garbine Ubeda

Isaure Gratacos, Pirineoetako zibilizazioari buruzko ikerlaria gure artean

«DENAK EUSKALDUNAK IZAN GARA, ATLANTIKOTIK MEDITERRANEORAINO»

Maiatzaren azken egunean Izurako kultur zentroak solasaldi bat antolatu du Isaure Gratacos, ikertzaile eta Frantziako Tolosako goi mailako irakaslearekin. Honek «Fees et gestes» izeneko liburua argitaratu du Pirineoetako biztanleen interesa sortuz. Bere azterketa sakonak aurkezten dizkigu.

HAIZE BERRI elkar-terko kideak oso dinami-koak ditugu eta egiten du-ten lana ezagutarazi nahi dute. Orain dela zenbait hi-labete jadanik elkarte hori aipatzeko parada ukan ge-nuen irri marrazki lehiaketa bat prestatzen ari zirela eta. Konprenigarri da biztanle gutti dituen eskualde ho-rretan animazioak antola-tzea ez dela errex eta gaine-ra gaur egun jendea bere etxetik ateraraztea eta kultur ekitaldietara ekartzea kon-plikatu da benetan. Baina oso baikor agertzen zaizki-gu elkarteko kideak, eta nahiz askotan «Enbata ziki-nak» bezala kontsideratuak izan ez dute esperantza gal-

tzen, are guttiago, Euskal Herri guztiari egiten duten lana ezagutarazi nahi diote. Horrela jakinarazi digute arrats inportante bat anto-latu dutela Pirineoetako emazteez. Liburua ezagu-tzen genuenez, Isaure Gra-tacosekin berarekin biltzea iruditu zaigu interesgarrie-na, horretarako autoa hartu eta Tolosako bidea hartu dugu.

Isaure Gratacos gaskoina dugu, irakaslea, hizkuntze-tan doktoraduna, eta ha-mabost urtez inkestak egi-ten ibili da etnografiako ma-teriala biltzen. Bere helbu-rua izan da ahozko kultura baten aztarnak biltzea, bera baino lehen ez bait zen inor

interesatu «Pirineo zentrale-tako» kulturari, bere kultu-rari funtsean.

«Nik landu nahi izan du-dan etnologia barneko et-nologia izan da, nire talde etnikoan gelditu naiz, in-formazio sakonago eta osoago bat bilteko. Labo-rari eta mendiko inguru-men hori oso ingurumen definitua dugu, beraz ez dute horko biztanleek errazki hitz egiten eta kon-fiantza ematen parean duten presuna ere ez badu-te aski zebazki definitzen abal. Nire kasuan nongoa, zein ibarrakoa nintzen esaten nielarik ni ezagutu egiten ninduten, inguru batean kokatzen ninduten. Jendea mintzarazteko bere ingurumen berekoa izanik askoz ere errazago da. Be-raz bizkarreko zakuahartu behar da eta bisitatzen ez diren ibarretaraino joan behar da». Asko hitz egin behar izan du jendearen konfiantza biltzeko. Bere estatutu sozialak ere, onar-tzen du, irakaslea izateak alegia, lagundu egin duela, mendi zoko horietan irakas-

lea oraindik jauntto tiki izaten jarraitzen bait du.

Inkesta ongi definitua

Bere inkesta eremua ongi mugatua zuen Isaure Gra-tacosek, Bigorrako hasiera-tik Ariege gaskoineraino, 254 elkar hizketa antolatu zituen. «Horrek erran nahi du bakotxarekin egun bat bederen pasatu dudala. bi-de arazoak medio, badaki ez dela Amazonia baino batzutan konplikatu gertatzen da. Hiru informa-tzaile mota aurkitu ditut. Lehenik gramatikalizatu ez dena, horrek lehen gru-duko informazioa ematen du bere kultura osoki bizi-bait du, ez du bere bizitzeko modua aztertu batera.

■ Pirineoetako gizarteak etorkizunik ote duen jakitea oso zaila da ●

Bizitza arrunta da, normala eta ez ditu landu eguneroko jestoak. Horretan niri zegokidan barreman bat sortzea mintzarazteko eta konfiantza sortzeko ».

«Bigarren graduako informatzailea, niretzat, gramatikalizatua da, horrek erran nahi du begiratzeko orokor bat bota diola bere kulturari eta bestalde kultur zentralaz era jabetu dela. Horretan bi jarrera desberdin ager daitezke, lehenik elkar hizketatua denak bere kultura behe mailako kulturatzat jotzen du, kultur zentrala mires-ten du eta beraz horrek ez du inongo informaziorik emanen. Hori oso guttitan gertatu zait. Bigarren jarrerako informatzaileak badaki bere kulturak ere altxor batzuk badituela, eta ikertzailea laguntzeaz poztzen da. Horiek dira benetazko informazio iturriak, oso lagungarriak ere pista berri batzuen atxemateko. Hasieran ez dut sekulan nire magnetofonoa erakutsi barremana okertzen bait du ete komunikazioa mozten. Elkar bizketa bukatu eta nire konzientzia lasaitzeko erran egiten dut. Informatzailea benetan ona, interesgarria eta aberatsa baldin bada filmatu ere egiten dut. Azpimarratu nahi dut ere ez dudala sekulan galdera zerrenda zebatzik nirekin eraman, oso inportantea bait da elkar hizketatua segitzea bere pentsatzeko moduan».

Bere inkesta definitu duelarik bistan dena beste batzuek egindako lanez baliatu da, beste etnologo frantses batzuek eginak, baina gure elkar hizketan gogoratu ditu Barandiaranek egindako lan baliosak

eta gaiak hautatzeko momentuan oso lagungarriak izan dituela esaten digu. «Ondoren lehenbiziko 20 informatzaileek inkestaren adar nagusiak eman dizkirate». Bere liburuaren tituluan gehienbat emazteak Pirineoetan bizi zuen egoera aipatzen badu gehienbat da berarentzat estatut berezi hori gizarte desberdin baten adierazlea bait zen. «Niretzat aitzaki bat izan da interesatzen zitzaidanagizarte osoa bait zen. Erran behar da beste herri guztietan patriarka zela nagusi, aldiz Pire-

neotan ez zen horrela eta gainera erran daiteke egoera honek iraun egin duela oso berant arte, gizarte industrializatuan sartu arte. Hemen gizarte matristiko bat genuen. Emazteak ibarretako kontsulak izaten abal ziren, etxeko zaharrena emaztea baldin bazen bera izango zen etxeko nagusia.

Frantses iraultzak gauza askotan bezala bere aldatuak ekarri zituen emaztearen egoera horretan. Zaharrenaren eskubide berezi horiek desagertzen dira, erabakiak ez dira leku

Alderik alde korritu ditu Pirineoak Isaure Gratacosek.

«Pirineoetan gizarte ez-patriarkalak industrializazioa bitarte iraun du».

berdinetan hartzen, zeuden ibarretako batasunak desgertu egiten dira, ondasun kolektiboaren konzeptoa aldatu egiten da. Errepublikak herri administratiboak sortu ditu, lege tradizionalak ez dira onartzen eta ororen gainetik emazteak gizartean erabakitzeke eskubidea zuelarik Errepublikak bozkatzeko eskubidea ukatzen dio. «*Bistan da, bori dena ez da enfrentamen durik gabe gertatu baina Errepublikak nahi eta nahi ez bere legea sartu du.*»

Euskaldunak direla eta

Gratacosek harreman oso gutti du Hegoaldeko iker-tzaileekin, nahiz eta Barandiaranen lanak ongi ezagutu, Apalategi anaiak aipatu dizkigu horiek Isaurek bere tesia aurkeztu zuelarik epaileen artean egon bait ziren. Baina euskal kultura ongi ezagutzen du. «*Niretzat Pirineoetako mende-baldea nire liburuan agertu dudak kulturaren azken gordelekua da. Euskal kulturaren nik deskribitzen ditudan pentsamolde, bizimodu asko atzeman daitezke. Denok euskaldunak izan garelako uste dut Atlantikatik Mediterraneoraino. Aztertu dudak gizartea ez da mendeetan aldatu, industrializazioarekin beste bizimodu eta lege batzuk sartu dira, nabasketak izan dira. Nabasketa horiek nola egiten diren jakitea zaila da. Pirineoetako gizarte honek etorkizunik baina ote duen jakitea era zaila da, mendia asko aldatzen bait da, hustu egiten da, gazteak joaten dira, azken aztarnak lehenbailehen bildu behar dira.*»

Ixabel Etxeberria

GERNIKA

*Euskara dugu lorea,
mintegia ikastola,
euskal hazia erne erazteko
hautsiaz erdal eskola.
Beti euskaldun gerta dakigun
Euskalerriko odola
Ibilaldira deika ari zaigu
Iparragirren Arbola (J. Lopategi).*

*Kotxez ala trenez,
Ekainaren 2an
Denok Ibilaldira
goiz edo arratsaldez!!!*

IBILALDIRA

ANTOLATZAILEAK: San Fidel Ikastola, Seber Altube Ikastola

"IKASTOLA: HAUSTU EUSKARAREN OSKOLA"

Heltzear dago aurtengo Ibilaldiaren eguna

EUSKARAREN OSKOLA APURTU NAHIAN

Heldu da berriro ere Ibilaldi berri bat ospatzeko garaia. Gernika izango da aurtengo edizioaren gunea. Zer nolako oztopo aurkitu dituzten eta zein helbururekin lan egin duten jakin asmoz antolatzaileen-gana jo dugu. Azken sei hilabeteotako lana eta urduritasunaz hitz egin digute, baina baita ere Bizkaian euskarak bizi duen egoerari buruz.

EKAINAREN 2a hur-
biltzen ari da. Zenbaitentzat
egun horrek inolako esan-
gura berezirik ez izan arren,
azken sei hilabeteotan jo ta
ke lanean ibili diren Gernika
eta inguruetakoa lagun as-
korentzat garrantzi handia
du igande horretan gerta-
tuko den guztiak. Ibilaldia
91 prest dago jadanik, eta
antolaketa lanetan dihar-
duen norbait aurkitu
nahian, Andres Osarekin
egin dugu topo.

'Sakona' bezala ezaguna-
goa den kazetari honek ham-
mar urte daramatza Seber
Altube ikastolako zuzendar-
ritzan. «San Fidel ikastola-
rekin batera ari gara an-
tolaketa lanetan, —dio gi-
zon honek— eta bildu du-
gun laguntzaile taldea be-
rritarrez osatua dago ia
guztiz. 1.000 pertsona in-
guru izango gara egun bo-
rretarako lanean, eta mul-
tzo horretan mota askota-
ko jendea dago ezaugarri
amankomun batekin: eus-
kararen alde lan egiteko
nabia».

Erakunde ofizialek eskai-
ni duten laguntzari buruz
hitz egiterakoan, kexarik ez
duela dio: «Bizkaiko Di-
putazioa eta Jaurilaritza-
rengandik eman obi dute-
na espero dugu, eta zen-
bait udaletxeek ere lagun-
duko digutela diote, baina
egunean bertan gertatzen
denaren arabera. Azken
bau aurreko Ibilaldien
emaitza ekonomiko txar-
ren eraginez dela dirudi».

Baina Euskadi osora za-
baldu dute beren eskaera
Gernikakoek, eta bai Gi-
puzkoa eta bai Nafarroako
zenbait udaletxetatik oso
erantzun ona jaso dute.
Banketxe eta entpresen
erantzunak, berriz, mota
guztietakoak izan omen di-
ra. «Dirulaguntza hauekin
gastu guztiak estaltzea es-

pero dugu, azpiegituran
oso diru gutxi joan zaigu
eta. 3.500.000 pezetatetik
ez gara pasatuko», dio ja-
rraian Sakonak. Ibilaldia os-
patu baino astebate lehe-
nagotik ikusgai izango du-
gun spota ere antolatzaileek

■ Irabazien %60 Nafarroako ikastolentzat izango da, bertan dituzten behar konkretu batzuk asetzeko ●

eginiko aurrekontu horre-
tan sartzen da. Gidoia, mu-
sikariak eta inguruak be-
raiek prestatu ondoren,
arrakastatsua izango dena-
ren esperantzarekin daude.

Baina lan guzti honek ba-
du bere zergatia. Aurtengo
Ibilaldia antolatu dutenen
helburuak betetzea ez da
gauza erraza. «Gure lehen
printzipioa gastu gutxi

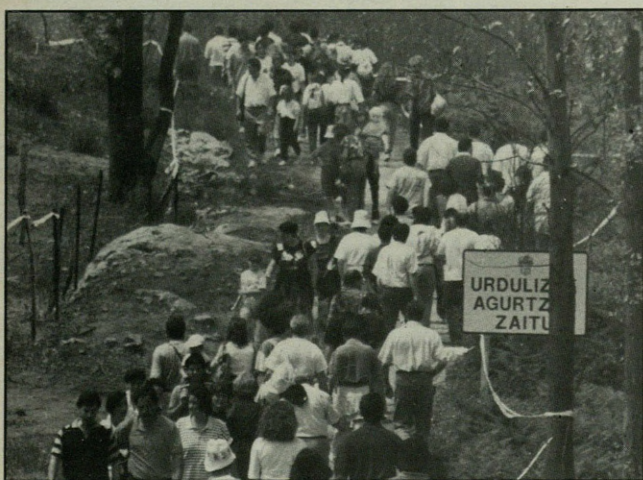
egitea eta diru sarrera han-
dia izatea da. Irabazien
%60 Nafarroako ikasto-
lentzat izango da eta, ber-
tan dituzten behar
konkretu batzuk asetze-
ko», esaten digu, «baina
gure benetako helburua
euskarak dituen arazoak
salatzea da, gaur egun ba-
maika oztopo aurkitzen
bait ditu bere loratze pro-
zesuan». Euskara plazaratu
egin behar dela dioen gizon
honek oso garbi dauka bere
zerégina. Bere gain hartu du
antolaketaaren ardura, bera-
rekin lan egiten dutenak
fresku egon daitezen ekai-
naren 2an.

Hau dena esanik, argi eta
garbi geratzen da orain az-
ken asteotan askoren ja-
kinmina piztu duen lemarene
esanahia. «Ikastola: haustu
euskararen eskola» hori ai-
patu berri ditugun oztopoez
ari da, Sakonak dioen be-
zala «oztopo horiek nola-
baiteko oskolak bait dira.
Eta Ibilaldi honek oskol
horiek apurtzeko tresna
bat izan nahi du».

**Ikuskizunak eta festa
giroa beti tartean
Ibilaldian.**

Maiatzaren 7an aurkeztu zuten Ibilaldia 91.

Jendetza handia espero da gernikarrek prestatu duten zirkuitoan.

Bere ustetan, komunikabideek duten garrantzia handia da Ibilaldiak nahi baino arrakasta lortzeko ahaleginetan. Horregatik izan da hain erakargarria antolatzaileentzat spota egiteko aukera aprobetxatzea. Malenkonia eta klasizismo kutsuz iragarki lasaia filmatu da. «Arbola zaharra eta berriaren sinbolismoa aprobetxatuz, eta Iparragi-

rreren mezua gogoratuz, betiko jendeari zuzendutako zerbait egiten saiatu gara. Ez dugu bizitasunik sartu nahi izan, sektore konkretu batetara zuzendu bait diogu».

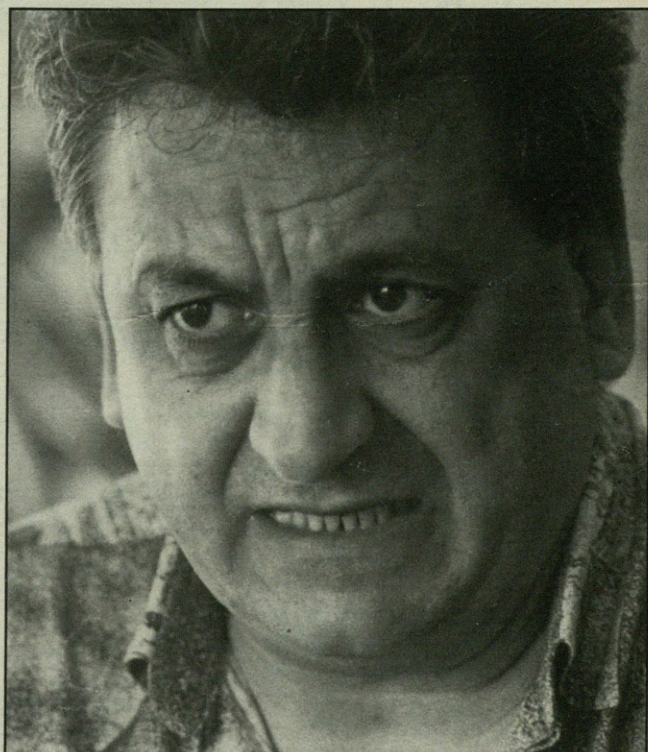
Baina gauzak horrela, garbi dagoena zera da, Bizkaiko Ibilaldiak urteetan zehar ez duela lortu Kilometroak Gipuzkoan, Herri Urratsek Iparraldean eta Nafarroa Oinezek Nafarroan lortu dutena. «Bizkaiko kasua nahiko berezia dela uste dut, desberdina. Herri Urratsera doan jendea euskal militantea da», esaten digu Sakonak. Nafarroa Oinez buruz hitz egiterakoan sentimendua aipatzen du militantziaz gain, eta Kilometroak mentatzerakoan bertara inguratzea ohitura bihurtu dela dio. «Araba Euskarazekin batera, Ibilaldia da Euskal Herrian

gutxien ezagutzen den mota bonetako ibardunaldia. Emaitzak ez dira izan inoiz nahi bezalakoak, eta onartu behar duguna zera da, oraindik ere ez dugula doakigun tokia eskuratu. Espazio hori aurtengo eskuratzeko esperantza dutela dio, hori ere helburu garrantzitsua bilakaturik.

Aurreko urteotan serietate falta piska bat ere izan dela pentsatzen du, baina hori zuzentzeko Ibilaldia 91 baino hobeagorik ez omen dago. Festa giroan ospatuko den egun hau ahal diren gehienek ezagutzea da, beraz, lortu nahi den beste gauza bat. Horregatik murgildu dira publizitate kanpaina gogor batean.

Ibilaldiaren oztopoak

Hala ere, dena ez da hain erraza izan, eta Ibilaldia 91 aurrera eramateko orduan zenbait oztopo izan dira. Lehena, eta agian latzena, orain hilabete batzuk suertatu zen, aurtengo edizioa nork antolatuko zuen erabakitzeke orduan. Erabakia hartu ondoren, hautatuek eskaintzari ezezkoa eman zioten, eta azken momentuan, zeharka, Gernikan dauden bi ikastolek hartu zuten ardura hori. «Hemen, Bizkaian, arazo bat dugu. —dio Sakonak— zeren eta beste leku batzuetan denak horrelako ekitaldiak antolatzeke irrikitan egiten diren bitartean, berrangoak beldurtu egiten dira, emaitza txarren porderioz sortu den konplexu antzeko zerbaiten eraginez». Baina segituan puntualizatzen du guzti hau egoera orokorraren adierazgarri besterik ez dela. «Jendeak konturatzen hasi

Sakona, Ibilaldia 91ren arduradun nagusia.

ZIRKUITOA ETA EGITARAU

● **Jai Alai Frontoian:**

Maiatzak 31 10etan:

Benito lertxundi.

Ekainak 1 10'30etan:

Bertso jaialdia:

Lopategi, Enbeita, Liza-so, Egaña, Peñagari-kano, Mañukorta, M. Arozena, eta gaiak jar-tzen B. Mandaluniz.

● **Zirkuitoan:**

1 Gunea:

San Fidel Ikastola

— Abesbatzak: Andra Mari, San Fidel eta Seber Altube.

— Pailazoak.

— Bertsolariak.

2 Gunea:

Pasio Lekuan

— Dantzaldia: Minxo-riak taldearekin

3 Gunea:

San Joseko landak

— Dantzaldia.

— Erraldoiak.

— Bertsolariak.

— Kukubiltxo taldea.

4 Gunea

Santa Luzia zelaia

— Dultzaineroak.

— Bertsolariak.

— Herri Kirolak.

5 Gunea

Seber Altube Ikasto-la

— Dantzaldia.

— Pailazoak.

— Trikitilariak.

Zirkuitoan zehar talde hauek ere arituko dira: Azpeitiko Itsasi taldeko zanpatzarrak, Errenteriko txistulariak, Iraultza fanfarea, Egiguren anaiak, soinu-joleak, Gernikako trikiti eskolako ikasleak...

orokorrean oso portaera jatorra izan arren, bu-ruhauste ugari sortu dizkie antolatzaileei. «Badirudi batzuek, existitzen gare-nik ere abazten dutela», diosku Sakonak. Eta hainbestetan ateak jo, eta me-

Eta sentimendua ona bada, askotan ez da nabikoa izaten, eta buru piska bat izatea ere komenigarria da, gure helburuak lortzea ezinezkoa bihurtu ez da-din».

Euskarari bultzada ematea, laguntzea, indartzea... Guzti hauek ditu helburutzat Ibilaldia 91k. Zenbaitek nahitaezkoztat jotzen du euskararen aldeko ekitaldi hauen existentzia. Jon Lopategi bertsolaria azken hauen artekoa da. Eta antolatzaileen esanetan, ezin hobeto adierazi du gizon honek bertsotan beraien helburuen izpiritua:

Euskara dugu gure lorea / mintegia Ikastola / euskal bazia erne erazteko / bautsiaz erdal eskola / Beti euskaldun gerta dakigun / Euskal Herriko odola / Ibilaldira deika ari zaigu / Iparragirreraren Arbola.

■ **Ibilaldi honek euskararen eskolak apurtu nahi ditu ●**

sedeak eskatu ondoren, euskararen aldeko ekitaldietan instituzioen laguntza nahiko eskasa dela deritzo.

Baina, hala ere, «jende eta irabazien aldetik garai-pen handia lortzea espero dugu», esaten digu baikor. 'Lortu beharrean' daudela dio. «Jendeak bonelako egunetan dirua eman behar duenaren konszientzia izan behar du, Nafarroako ikastolak bultzatzea bait da gure helburua.

Disziplina edo mentaliza-zio falta bat somatzen da hemen».

Komunikabideek ere,

behar du euskararen aldeko borrokan Ibilaldiak jo-katzen duen papera ere oso garrantzitsua dela.

Amagoia Iban

GERNIKA

Sarats

TEL. 6853992

GERNIKA

AUZOKOA

TEL.6851666

ATERPE
TABERNA

Señorio de Vizcaya, 6

GERNIKA

Señorio de Vizcaya, 19

GERNIKA

MUGARRI

J & B

K a f e t e g i a

Señorio de Vizcaya kalea, 17

GERNIKA

Bareño

Ocho de Enero, 5

Barrenkale, 15

Tel.625 06 47

GERNIKA

Gernikatik Bizkairako, informazio gehiago, musika, umorea, sariketak, kirolak, elkar hizketak e.a. 'Etxeko' irratia sintoniza ezazu !

Gernikatik zuretzat !!

"IKASTOLA: HAUSTU EUSKARAREN OSKOLA"

EUSKAL HERRIKO ZUBIEN GAINETIK ETA AZPITIK

Euskal Herriko ibai eta erreketatik pasealari izateko derrigorrezkoa da zeharkatzen duten zubien ezagupena. Herri eta hiri askotako zubiak, haien sinbolo eta islada dira. Harri eta burdin, txikiak eta handiak, denetarik biltzea nahi izan ditugu.

ZUBIA ingeneri lanen artean, ezagutzen den zaharrenetakoa dugu. Aintzinean, zubien eraiketarako komunikazio sistemen izugarritzko aurrerakada suposatzen zuen, batez ere, kontutuan izaten baditugu, garai hartan erriberetan zehar, ibaien iraganbide naturala aurkitzeko egin behar ziren bidaia luzeak. Ibaia baten bazterretan elkartzen dituen elementu arkitektoniko hau albo bietan bizi diren komunikazio pasagune eta sinboloa bihurtu da.

Zubi mota asko ditugu Euskal Herrian, begi edo arku bakarra dutenak, harritzkoak, burdin edota altzaritzkoak... aintzinekoak eta gaur egungoak. Balendin de Lasuen, Eusko Jaurlaritzako Bizkaiko Ordezkaritzak eta «Puentes anti-

guos de Bizkaia» («Bizkaiko aintzineko zubiak») liburua idatzi duenak esan digunez, «azkenengo aldia, zubi gehienengo goikaldea aldatu da, batez ere kaltetuta eta balaustada, automobilen pasatzeko ziurtatzeko. Triste da, aldaketa hauek gehienetan ez dutela errespetatzen zubiaren jatorrizko linea armonikoa. Zubi askoren utzikeria egoera larria da».

Zubi erromanikoak

Euskal Herrian garai guztietako zubiak egon arren, erromanikoa dugu estilorik ugariena. Herreriaren erretan une historiko honetako hainbat adibide agertzen dira. Gordexolan Oxirando

Balmedakoa «Zubi Zaharra» Bizkaiko zaharrenetakoa da. Uste denez, XI mendean eraiki zen, eta Dorrea 1450ean inguru egina dago. (Argazkia: Balendin de Lasuen)

zubia dugu, bi begikoa eta oso ikusgarria. Erromaniko berantiarren beste adibide bat Lemoan dugu, hiru begikoa.

Arabian, Zuburrutiako zubi erromanikoa oso ederra da. Hamasei begi ditu, ibaiaren zabalera dela eta. Merito handikoa garai hartan. Zeberioiko ibaian dugun beste zubi interesgarri bat,

Olabarri zubia da. Inguruan bizi den lagun batek esan digu misterio handiz «Gauzok esateko kontuz ibili behar da, hemen San Juan gauan Arratia eta Durangaldeko lamiak zubipean biltzen zirelako». Ipar Euskal Herrian, hainbat zubi erromaniko ditugu. Aipagarrienak Senperen, Azkainen edo Bidarrain dira; az-

**XV mendeko
Kastrexanako zubiaren
kondairaren arabera
deabrua izan zen zubi
honen arkitektoa.
Bizkaiko Monumentoa
dugu.**

ken honetako harriek maki-
na bat istorio mitologikoak
gordetzen dituzte.

Beste zubi aipagarria Kas-
trexanakoa dugu. Bizkaiko
monumentua da, XV men-
dekoa. Javier de Ybarrak
«Catalogo de Monumentos
de Vizcaya-n» («Bizkaiko

Monumentoen Katalogoa») aipatzen duen bezala, 1436ko maiatzean bukatu ziren Pedro Ortiz Jaunak zuzendutako lanak. XV mendekoa eta begi edo arku bakarrekola izan arren oso zubi handia eta zabala da. Gehienetan, garai hartako

zubiak estuak eta oinezkoentzat egindakoak ziren baina Kastrexanakoa, gudi edo autoentzako bali-
lio zuen.

Kastrexanako zubiaren ingur-
uan hainbat
kondaira daude,
zaharrena 1864-
urtekoa dugu.
Honela
«Kastrexanako
zubirik ez ze-
goenean eta
ibaia zebarka-
tzeko harriak
eta enborrak
erabiltzen zire-
nean, ibaiaren
ezkerraldean
dama eder bat

bizi zen. Eskumaldean bizi-
zen mutil batez maitatu-
du, eta egunero Altamira
mendira igotzeko obitarra
zuen, handik Begoñiako
Amabirjina ikusten bait
zen. Mutilak neskaen jil-
deltasunaz zalantzak zit-
uelarik, gerrara joatea

Lamiaren errekan

Mundakan, portu ondoan dagoen aparkalekutik abiatuz eta elizatik, edota itsasdarari elkarzut dauden kale-
tako batetik igoaz, oinez hel gaitezke Bermeo-
Gernikako errepide zaharrera. Betrokolo mendiaren maga-
letik igotzen hasten gara, eta gorantz goazen heinean, Izaro
irla ikusten dugu itsasoan.

Bideari jarraituz, Betrokolo eta Berastegi itsasoraino jaits-
ten dira, Lamiaren tontorra deritzon lumuturra sortuz, izen
bereko erreken eskuinean.

Lamiaran errekarantz abiatuz, bidea eskuinalderantz
bihurtzen da eta gorantz jotzen dugu, Bermeo-Demiku as-
faltatutako errepidera heltzen gara, baserri batzuk dauden
tokiraino. Demiku auzategia utzita, lar artean Bermeora jaits-
ten gara. Bermeotik Demikura ondoren asfaltatutako errepide-
tik itzultzen gara, Lamiaren erreken harana alboratuz.

Errepidetik Mundakarentz jaitsi, eta bertako ibaiahoa eta
Laidako hondartza agertzen dira segituan.

erabaki zuten. Mutilaren burutik ideia hori baztertzeko, neskatoak ibaiaren beste aldera joateko asmoa zuten baina gau hartan Kadagua ibaia urez gainezka zegoela eta, hura zeharkatzea ezinezkoa zela obartu zen. Bapatean, eta

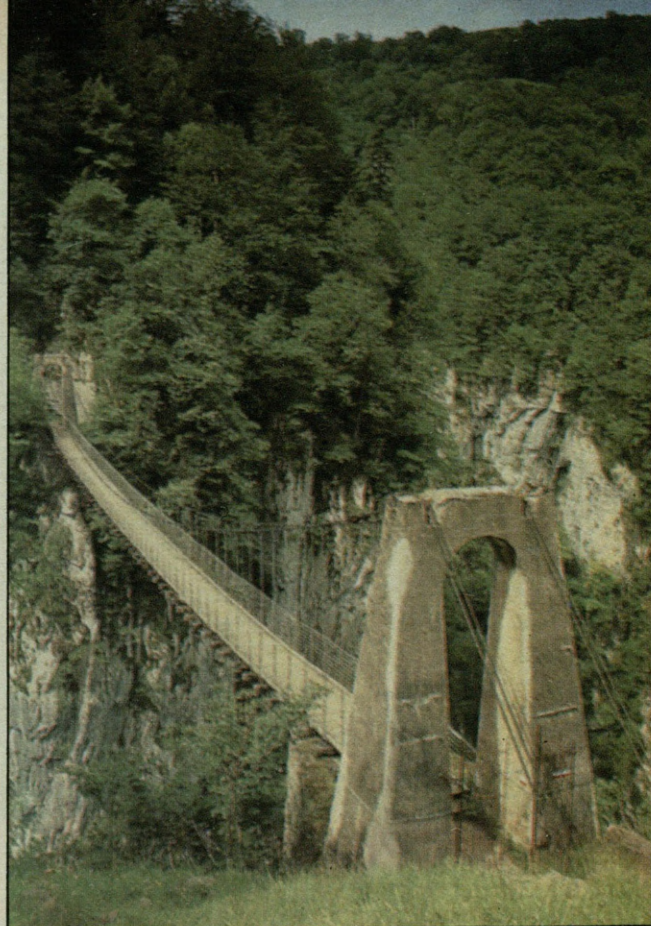
Euskal Herriko estilo arkitektoniko ugariena erromanikoa da ●

neskaren itxaropen guztiak lur jota zeudenean, gizon bat agertu zitzaion oilarraren lebendabiziko kukurrukua beldu baino lehen zubi bat egingo zuela proposamenarekin, neskatoak trukez bere arima ematen bazion. Baietza eman bezain pronto gizonak lanari ekin zion, neskatoak amabirjinaren laguntza eskatzen zuten bitartean. Goizalde beldu

zen eta langilea zubiaren azken harria jartzeko abaleginak egiten ari zela, bigarren gizon bat agertu eta harria joan behar zen lekuan zeraman makila jarri zuten. Makila jarri eta oilarraren kukurrukua entzun zen. Hau entzundakoan langileak korrika alde egin zuten eta neskatoak, zubiari esker, mutiloaren amodioa berriro irabazi zuten. Zubiaren arkitektoa deabrua zela dioite, makila jarri zutenak, San Pedro».

Monumento nazionalak

Bi ditugu Euskal Herrian «Monumento Nacional» bezala konsideratuak direnak, biak erromanikoak izanik. Bata, Nafarroan Gares herrian, «Puente la Reina» izenarekin ezaguna dena. Erdi Aroko zubia dugu, XI mendearen lehenengo erdialdean egindakoa eta erromanikoaren eredu argia.

Holtzarteko zubia
1920ean egin zuten. 153 metrotako altuera du eta luzera 67koa.

Antso Handiaren emaztea zen Handia erreginarekin aginduz eraiki zen, batez ere Frantziatik zetozen Santio bideak Garesen elkartzen zirelako. Santio bidearen pasagune garrantzitsua bihurtu zen. XII men-

Eiffelen zubitik gora

Bi ibilaldi ditugu aukeran Ormaiztegiko inguruak ezagutu asmoa izanez gero. Lehen, tren zubiaren azpitik igarotuta hasten da, Gabiriarako bidea hartuz. Bide hori kilometro batez jarraituz, bidegurutze bat aurkitzen dugu ezkerrean. Gorantz, Lierniara garamatza. Eta bertatik Mutiloara eta ondoren Segurara jeisten gara. Amaitzeko, Segura eta Beasain arteko errepidea bakarrik gelditzen zaigu. Bigarren bidea, Itsasotik gora Kizkitzaruntz doana da. Bertan ermita dago kokatua. Hemendik Izazpiko gailurrera goaz Pagotxueta bidea hartuz.

Izazpitik beherantz Antziñeko Andra Mari izeneko ermitara heltzen gara. Zumarragan gaude jadanik eta Ehitzatik behera Ormaiztegiara itzul gaitzeko.

Erromes ibilbidea

Eunatetik aterako gara Nafarroan ibilalditxo bat egiteko. Bertan, oso ezaguna den Eunateko Dona Maria ermita dago, eta hortik abiatuz, hego aldera doan bidea hartuko dugu. Eskubira, bide zahar bat aurkituko dugu, eta horri jarraituz, Ureta ingurua atzean utziko dugu, Artxabalarantz jotzeko. Muino bat izango dugu aurrez aurre, baina guk zuzenean aurrera jarraituko dugu.

Artxabala atzean utzi ondoren, bide bat ikusten da eskubian. Eneritzera garamatza, eta bertara heldu ondoren, haran hondotik doan bide jakobiarra har daiteke, Eunatera itzuliz. Ibilaldia jarraituz, Garesko zubian amaitzen da bidea.

Inguruetako paisaia ez dago berde gehiegiz jantzia. Lurralde laua, zuhaitzek garia eta garagarrari utzi diote lekua. Eneritzetik Gareseraino doan erromes bide hau aintzinekoa da. «Zubiaren bidea» bezala ezagutua inguruetan, Robo ibaiaren ertzetik doa.

dean Alfontso Batailariaren aginduz, zubiaren alboan herri bat eraiki zen. Hasieran herriak hiru kale zituen, eta erdikoa zubiaren luzapena zen. Garai hartan zubiaren izena «Ponte de Arga» edo «Ponte Regina» zen. Zubiaren erdialdean kokatutako dorre batean Amabirjinaren omenezko kapera zegoen. Kondairak azaltzen duenez garai hartan txori batek mokoaz Amabirjinari

aurpegia garbitzen zion.

Bestea, Balmasedako (Bizkaia) Zubi Zaharra dugu. Baita ere «de la Muza» edo «de las Muzas» izenez ezaguna. Bizkaiko zubirik zaharrena dugu hau. Erdi

Aroan Balmaseda Bizkaiko Jaurgoaren «ganbara», hau da, Gaztelako Erreina eta kantabriar zonaldearen arteko gune fiskala eta aduaneroa zen. Aintzinako Balmaseda horren lekukorik zaharrena Zubi Zaharra dugu, eta bertan duen dorreak ate funtzioak betetzen zituen, bai defentsarako eta bai helburu ekonomikoetarako. Mota honetako zubi bakarra dugu, behintzat XVIII mendean Anunziabay zubia eraiki zen arte. «Oso kategoria handiko zubia» esan digu Balendin de Lasuenek. Antzeko ezaugarriak ditu Garaziko zubiak, aintzinean herrira sartzeko iranganbide eskubideak ordaindu behar bait ziren. Dena den, eta Balmasedako Zubi Zaharrarekin jarraituz, jakin dugu XVII menderarte ez zela Kadagua ibaia zeharkatzeko beste pasagunerik eraiki.

Industrializazioaren zubiak

Zubien historia luzean gehien erabilitako materialak egurra, harria eta sokak izan dira. Material hauen erabilerak hiru zubi mota desberdin eragin zituen: egurrezko gapirio edo bigadunak, harrizko arkodunak eta sokazko zintzilika-ko zubiak. Zubi hauek ikuspuntu erabat teknologikoaz aztertzen baditugu esan dezakegu historia hasieratik XVIII menderarte zubi guztiak berdinak direla. Bakoitzak garai kultural

baten ezaugarriak izan arren (gotikoak, erromatar-koak edo barrokoak) funtsean, guztiek lehen aipatutako teknikak edota materialak erabiltzen zituzten.

XVIII mendetik aurrera Iraultza Industrialak zubiaren eraiketa eragin zuen. Alde batetik, biztanlego eta nekazaritza produktzioaren handitzeak truke komertzialen ugaltzea ekarri zuen, hala nola nekazaritza mundutik hiri mundura emigratutakoak. Era berean, honek hirien egoera higienikoa eta hospitalarioa hobetu zuen. Pertsona eta produktoren mugimendu izugarri honek aintzinetik jasotako komunikazio edo garraio sare hobe bat behar zuen.

Testuinguru honetan zubiak aldatu eta ugaltu ziren. Garai hartan Severn ibaiaren gaineko Coalbrookdaleko zubia (1776-1779) burdinezko zubien aintzindaria izan zen.

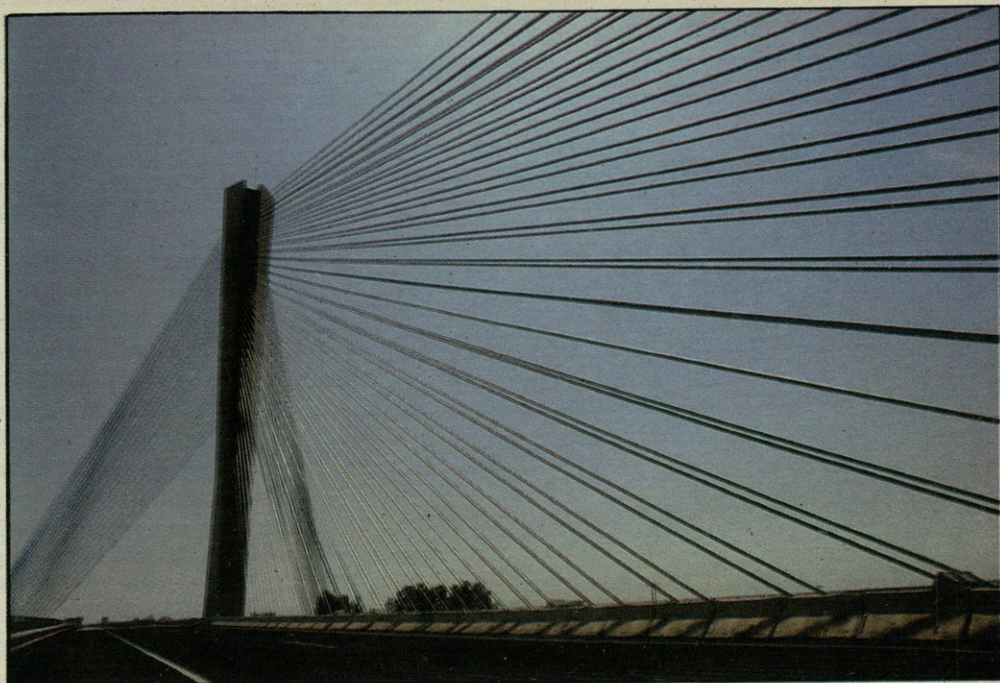
Metalezko zubiak XIX mendeko mekanizazioaren aurrerapauso garrantzitsua izateaz aparte, eragin kulturalak izan zituzten. Hemendik aurrera, burdinaren erabilera zuzena zubi, lan-tegi, tren geltoki, merkatu eta beste elementu arkitektonikoetan agertu zen. Industrializazioaren hasieratik XX menderarteko epealdiaren sinbolo kulturala izan zen.

Mugimendu industrial honen lekukoa 1881 urteko Bilbo dugu. Urte horretan Pablo Alzolak ideatutako San Franciscoko burdinezko zubia eraikitzeke lehen urratsak ematen dira. Alzola une horretako ingeniari garrantzitsua da. Besteak beste, Zornotza eta Gernika artean kokatzen den 27 metroko altuera duen biaduktoa Alzolarena da. Urte batzuk

Iraultza Industrialak komunikazio sarea hobetu beharra ekarri zuen. Garai hartan burdinezko zubiak ugaltu ziren

pasatu eta gero, prozesua-
ren gailurra heldu zen, Al-
berto de Palaciosek Areeta
eta Portugalete arteko «Zin-
tzilikako Zubia»-ren proiektu-
a egin zuenean.

XX mendē hasierako bes-
te adibide bitxi bat Zube-
roan aurkitzen dugu. Hol-
tzarteko zintzilikakō zubia
1920an egin izan zen.
Larrañen kokatua, 153 me-
trotako altuera eta 67 metro-
tako luzera du. Eraiketaren
helburua oihana urrupatzea
izan zen eta «Comision sin-
dical du Sul» (Zuberoako
komisio sindikala) da bere
jabea.

Antso Haundiaren Zubia dugu hau. Nafarroako Autopisten esku, Tuteran inguruan aurki dezakegu. 170 metrotako luzera du. (Argazkia: Aitor Bayo)

Eiffelen zubiak?

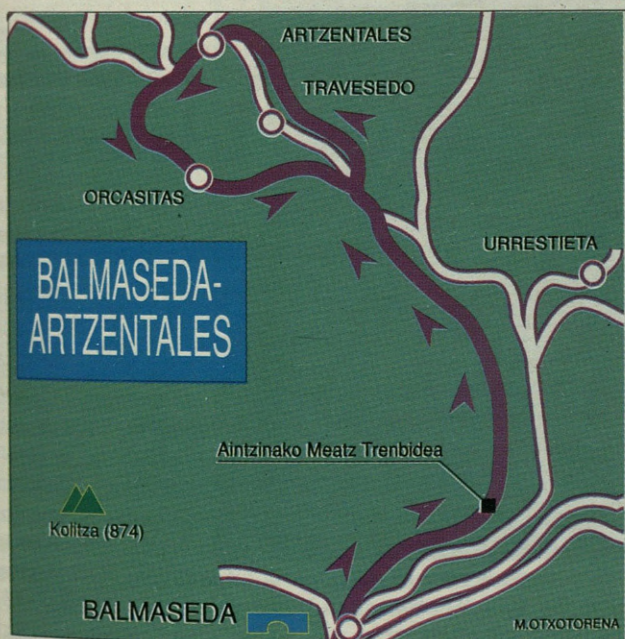
Iskok uste dute Ormaizte-
giko biaduktoa Eiffelena
dela. Ba, ez. Eiffel estilodu-
na bada ere, Lavalley izene-
ko ingeniari frantses ospe-
tsuaren lana da. Lavalley
«M.M. Ernests Gouin et Cie.»
entrepresan lan egiten zuen
eta hasieran Olazagutia-

Beasain tramoan bertako
kontratisten eskuetan utzi
bazen, epearen barruan ez
amaitzeko beldurraz, azke-
nean kontratista frantses
hauen eskuetan utzi zen.

1864ko abuztuaren 15ean
biaduktoa martxan jarri zen.
Baina historioak eragindako
prozesuen ondorioak na-
baritu zituen Ormaiztegi-
ko

biaduktoak. Hirugarren ge-
rra karlistan sabotatu zu-
ten. 1912an bide bikoitza
gehitu zioten. 1936an Mola
jeneralaren erasoak gelditze-
ko «Altos Hornos de Vizca-
ya»-tik etorritako soplaketek
suntsitu zuten. Berreraiketa
1937ko otsailean amaitu zen
eta inaugurazio egunean
Mola bertan egon zen.

Duela gutxi, RENFEk
biaduktoa beregiteko 5.000
milioko aurrekontua onartu
du. RENFEren esanetan ez
da garai berrietako zama eta
abiadurak jasateko gauza.
RENFEk oraingo zubi hau
hormigoizko beste moder-
no batez indartzea erabaki
du. Zubi berria oraingoaren
paraleloa izango litzateke.

Artzentaleseko itzulua

Balmaseda inguruan ibilalditxo bat egin nahian, herri hau
eta Bilbo Karrantzarekin lotzen dituen errepidea hartuz
Artzentalesera abiatuko gara. Bertara heltzerakoan, La
Reneja bidetik Familia Sakratuaren Misiolarien
komenturantz irtengo gara, ezkerraldeko zeharbidea hartuz.
Beti ezkerretara, ondoen seinaltaturik dagoen bidea hartuko
dugu eta ateka batekin egingo dugu topo. Aurrera jarraituz,
bidegurutze bat ikusiko dugu. Han eskubitara joko dugu,
Orkasitas dorrera heldu arte. Hortik aurrera, asfaltatutako
bidea izango dugu, eskualde errepideraino.

Itzultzeko, errepidea zeharkatu eskuinaldean dagoen bidea
hartuz. Aintzinako meatze-trenbidea batera jaitsiko gara eta,
tunel sarrerara heldu baino lehenago bide honetatik irteten
gara gure ezkerraldeetik igoaz. Artzentalesera eramango
gaituen errepidea hartuko dugu ondoren.

Zubirik altuena

Atharratzetik aterako gara Ligi-Athereiruntz errepidea hartuz. Ligira heldutakoan, aurrera jarraituko dugu bide bi besotan zatitu arte. Ezkerretara, Santa Graziko bidea daukagu, baina guk eskuinera joko dugu Larrañeko herrirantz. Handik, ez da zaila oinez Lojibarko bordaraino heltzea, hiru kilometrotara besterik ez bait dago.

Lojibartik Holtzarte mendilepoetara doan paseoa ikusgarria da benetan. Bidezidorrak Olhado eta Olhabidia bezalako uholdeek kalizan egin dituzten arraiduretan zehar jotzen du aurrera, 300 metroko garaiera lortzen duten paretak ikusgarrien artean.

Holtzarteko xaldainaren kokagunera heltzerakoan, 200 metrotako espazio hutsaren gainean pasatu beharra dago. Erakargarria eta beldurgarria suertatzen da ikusi batera zubi berezi hau gurutzatzea. Itzultzeko bide bera har daiteke.

Gerra zibileko garaietan

1937ko ekainaren 17an, Ibaizabalen eskumaldean zeuden tropei zuzendutako izkribua heldu zen. Bertan, tropa nazionalen hurbiltasuna zela eta, gerra hornidura eta materialak hartu eta ibaiaren ezkeraldera joateko agindua ematen zen. Ibaiaren beste aldean enparatuta, ibaiaren zubi guztien suntsiketa eta gabarra guztien hondorapena burutu behar zuten, tropa nazionalen abantzamendua geldiarazteko.

Ekainaren 18 eta 19 egunen arteko gauean dinamitateko kargak jarriko dituzte ibaiko zubietan. Goizaldean lehertutako zubiak hauek izan ziren:

Bilboko «Conde Mirasol», «La Merced», «San Anton», «Isabel II» edo «Arenaleko Zubia», «San Francisco» eta «Deustuko Zubia». Gau berean, «Bizkaiko Zubia»

edo «Zintzilikako Zubia» dinamitatu eta eztanda egin zuten goizaldeko lehen orduetan. Erdiko langa edo besoa ibaiaren hondora jausi zen. Leherketa baino

lehen «Bizkaiko Zubia» zenbait bonbardaketa jasotzen baina arrunt erabili zuten halere, kalteak ez bait ziren oso larriak.

Ekainaren 22an faszistak

Bilbon sartu ziren. Egun batzuetan «Conde Zubia» baporaak Ibaizabalera ibilbidea egin zuten. Jatekoak banatzen zuten bapore hona makina bat maniotu egin behar izan zuten zubien utzikinak ez jotzeko. 1939ko abuztuaren 5ean kaien bulego antolatutako Bizkaiko herrilaren buruzagitzak «Bizkaiko Zubiaren» berreketak lanak onartu zuten.

Hona hemen 1938ko Eguerdian Bilboko alkate faszistak botatako dekretuaren zati bat: «Unos seres representativo del salto

Olabarri zubiak Zeberio ibaia zeharkatzen du. Esan digutenez, San Juan gauean Arratia eta Durangaldeko lamiak bertan elkartzen ziren. (Argazkia: Balendin de Lasuen)

jismo bárbaro primitivo, disfrazados los unos con la máscara grotesca del amor a una supuesta nación inexistente, y los otros con la defensa hipotética de unos privilegios de clase, alia-

Gerra Zibilaren garaian Bilbo inguruko zubiak suntsitu zituzten; horregatik oraingo guztiak berriak dira, nahiz eta batzuk lehen zirenaren antzera berregin. ●

dos en su demencia criminal, destruyeron a la vez, en la noche del 18 al 19 de junio de este año, los puentes mencionados, dejando truncada la vida bilbaina». Horregatik Bilbo inguruko zubi guztiak be-

rriak dira. nahiz eta batzuk zirenaren antzera egin.

Gerra Zibilak utzitako hondakinen artean, nabariak dira Gernika ingurukoak. Gernika bailarako Oka ibaiaren zubi guztiak suntsitu ziren. Orain daudenak, denak berriak dira, Muxikan dagoen zubi txiki bat ezik. Zubi honek arku barruan burdinezko nerbio batzuk jarrita dauzka honduratu ez dadin, ordutik ikara eginda gelditu zelako.

Beste zonalde bat, Karrantza ingurukoa da. Kontxan bat edo bi izan litezke aintzinekoak; beste guztiak suntsitu ziren. Gerra Zibilaren garaian zubi asko galdu ziren, batzuk jasandako bobardaketen ondorioz, beste batzuk, dinamitzako

kargen emaitzaz eta nazionalen abantzamendua trabatzeke asmoz.

Zubi Modernoak

Gaur egun, desberdinak dira. Gizartea, komunikazio moduak edota autoak aldatzen joan diren heinean zubiak ere aldatu dira. Zabalagoak, haundiagoak, pintsuagoak... gaur egungo

Ea herriko Zubizarra (goikoa). Eako zubi biak (goikoa eta bekoa) herriaren berezitasunaren islada dira. (Argazkia: Balendin de Lasuen)

Ebroko enbarkalekua

Erriberako Kabanillasetik abiatu behar da. Tuteratik goazelarik, herritik bertatik eskuinera doan bidea hartuko dugu. Rasoko bidetik dikeraino joan. Hantxe dago Pignatelli ingeniariaren izena daraman presa, Ebro bere Nafarroako ibilbidean daukan handiena da. 1790ean bukatua, bertan hamar urtez 1.500 peoik, 400 presok eta Infanteriako bost errejimenduk egin zuten lan.

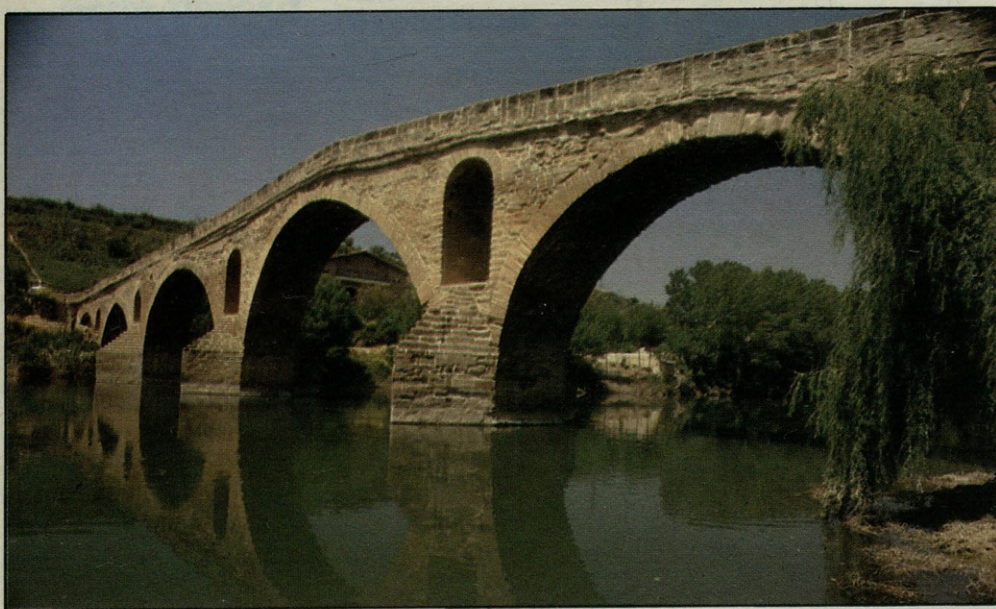
Ibai ertzari segituz, enbarkalekua eta Carlos V.aren presarekin egingo dugu topo. Enbarkaleku hori erabiltzen dute bertakoek uraz alde batetik bestera igarotzeko. Arrain eta hegaztitan leku aberatsak dira hauek, besteak beste, eta suete piska batekin martin arrantzalea ikus dezakegu.

La Mejanan zehar herri ondoan dagoen Belverreko etxeraino itzuliko gara.

Ormaiztegiko biaduktoa ez da Eiffelena, askok uste dutenaren kontra. Lavalley ingeniari frantses ospetsuaren proiektua dugu.

Gareseko «Puente la Reina» izeneko «monumentu nazionala» da. Frantziatik datozen Santio bideak bertan elkartzen dira. (Argazkia: Aitor Bayo)

gizartearen islada dira. Hor dugu, adibidez, «La Salve»-ko zubia, kutsaduraz betetako Bilbo handi eta industrialaren islada dena. Edo Erronategikoa, agian Euskal Herriko zubirik altuena, komunikazio sare bizkor baten islada. Edo Plaentxikoa, so-

raluzetarrek esaten duten bezala Europar aparkalekua duen zubi bakarra.

Har dezagun «Antso Handia Zubia», Ebro ibaia zeharkatzen duena eta Nafarroko Autopisten eskutik dagoena. Tuter inguruan kokatuta, izugarritzko

arazoak izan zituzten hura jartzeko. Zubia kokatuta dagoen tokian Ebro ibaiak 120 metrotako ubidea du. Eskumaldean, kuaternarioko konglomeratu batean finkatuta dago baina ezkerrean ibaiaren igoeren eraginez oso aldakorra da.

Kalteak ekiditzeko 170 metrotako babes artifiziala egokitu zuten ibaiaren alde horretan. Zubiaren euskarriak lurrean finkatuta daude. Erdiko hutsarteak 144 metro ditu, eta bigarren mailako beste biak, 32 eta 33 metro. Hasierako planteamendu hau ikusi zenean zubi atirantatu bat egitea erabaki zen. Osora 140 ka-

Gaur egungo zubiak desberdinak dira; komunikazio moduak aldatzen joan diren heinean zubiak ere aldatu bait dira: zabalagoak, haundiagoak, pisutsuagoak... ●

ble ditu, laburrenak 39,5 eta luzeenak 153,88 metrotako luzera dute. Dorreak gezi baten itxura du eta zubitiko gorako altuera 59,80 metrotakoa da.

Egungo zubiak, konplexuak eta kalkuloz beterik ingeneritza lanak dira. Belandin de Lasuenek esan digunez, «zubiak sinbolu edo misterioa galdu dute. Aintzinean herri batzuen arteko komunikazio gune bakarra ziren, gaur egun pasatzeko besterik ez dira erabiltzen». Gaur egun zubiaren azpian jendea bizi da. Beste batzutan, «puentingegiteko erabiltzen dira, ala ez?

Miriam Gartzia
Amagoia Iban

«Hemen ontsa naiz, bakartasunean»

Garazin egiten duen banku lanetik itzulian aurkitu dugu Henriette, Eiheralarreko ostatuan. Izenik gabeko etxeraino eraman gaitu eta, afaria baino lehen, ironia suabez eta ele sinpleez lotutako solasaldia eskaini digu. Ixiltasunaren beldur ez den emakume honek Aldous Huxley-ren «Mundurik hoberena»-ko irudiak gure artean nola egiaztatzen diren arrankuraz ikusten du.

A. *Duela hogeitazazpi urte atera zinen handik. Zer sentitzen duzu, orain, Urepelera joanik?*

H.A. Pena halako bat. Oroitzapen-lekua da, amets-lekua ere. Ametsak

beti hor gaindi izaten ditut, etxola inguruetan. Gertatu zait bankuko lagunekin amets egitea, eta bankua han, etxolaren ondoan izatea.

Guk ez genekien urte

haiek zoriontsuak zirela, baina jakin gabe hala ziren, ez genuen arrangurarik, nahigaberik. Nire semeak ez dakit uros diren baina alditan aspertu egiten dira —gu gauza gutxirekin uros ginen.

Gero Ustaritzeko seroretan hamabitik hogeitazazpi urte bitarte egon nintzen, tartean pausa batekin.

Handik urtean oso bakan ateratzen ginen. Monjek nahi zuten ni komentuan gelditzea, eta ni aldi batez Action Catholiqueko militantea ere izan nintzen, baina gero handik aterata gogoetak egin nituen, eta *jes-toak egiten* hasi nintzen: lehenbizi elizara sartzean aitarena ez eginez, gero al-daretik pasatzean ez belau-nikatuz, ematen du ezer ez

Etxola hartan-eta oroitzen naiz hasi nintzela idazten, sakelean beti banuen paper punta bat.

dela baina zuk badakizu zer den jendearentzat haiek bezala ez egitea? Emazteak alde batera, gizonak han goian, arrotz zitzaidan —egun batez, ez nintzen joan. «Gaixorik egonen da», esan zuten. Hurrengoan berriz, «zer ote du?» Apezak amari esan zion ez nintzela joaten eta amak «komunista bait da», arrapostu eman zion: elizara ez doana, komunista.

Hortik landa, Baigorri irakasle bi urte egin nituen, emazteentzat, emazte laborari batekin jakin behar ditue-

nak erakusten: laborantza, eta umeak nola hazi behar diren, etxea nola eraman... Gero, Eiheralarreko gizon batekin ezkondu nintzen eta zortzi egunen buruan Parisera joan nintzen.

A. Nola joan zen Pariseko aldia?

H.A. Parisera bortxaz joan nintzen, senarrak hara joan behar genuela eta joan behar genuela eta bi urterako onartu nuen, gero hamabi pasatu nituen, hiru ume izan nituen, gero eta zailago zen etortzea, azke-

nean senarragandik banandu eta etorri nintzen.

A. Ordurako bankuan zinen.

H.A. Bai, Parisen irakasle izateko ikasketak segitu nahi nituen, zientzia naturalak edo geologia ikasi nahi nuen, eta *par correspondance* kurtso bat ere hartu nuen, baina senarrak ez zuen lanik egin nahi, eta bankuan sartu nintzen, gero hiru umeekin ez zen posible gehiago.

Gero eta gutiago gustatzen zait bankua. Banandu nintzenean umeek zazpi bost eta hiru urte zituzten: ez nuen denborarik bizitzeko, eta hola beti-ta-beti, beti pentsatuz ez nintzela betirako hor izanen, baina ez dakit, ez dakit.

Pozik nintzen Baionara etorririk, aldiz ez nuen inor ezagutzen, zer egin?, Parisekoa baino okerrago zen bankuko giroa, Kaieteniarra joaten hasi nintzen, han euskaldun batzuk ezagutu. baginen bizpahiru lagun baina beti «horiek halakoa dira», «kontuz beste horiekin», giro hertsia zen, haserrezko harremanak, hola ikusita Parisera itzuli nahi nuen, gero poliki-poliki...

A. Iparralde, orobar, «izirik» ikusten al duzu?

H.A. Baiona ez, oso frantsesa da, Kaieteniaz beste ostatueta. Halarik ere, ardua gertatzen da, ostatu batean izan eta «to, zer dio!», norbaiti zerbitxariak, eta euskaraz taka-taka-taka, eta jakin ez nik euskalduna zela... Hemen, herri txikietan, esperantza batzuk, gazteak batzuek eginen dutela zer bait —baina gutxi dira, kasu Urepelen ere umeak frantsesaz ari dira, 16-17 urteko batzuek badute halakoa nahikeria bat euskara solatatzeko. Zaila izanen da.

A. *Irakaskuntza erabat duzu baztertua?*

H.A. Parisetik etorrita Seaskan sartzea pentsatu nuen, baina niretzat ez zen posible. Ez dut, pentsatzen dut, beste batzuek duten militantismo fibra hori. Orain berantegi da.

A. *Zer da Bordele edo Parise euskaldun batentzat?*

H.A. Niretzat Bordele Parise baino okerrago da, ez dut ezagutzen baina ez zait gustatzen. Orain gehiago dira herrian gelditu nahi duten gazteak; ez aski, baina badira, lehen ez zegoen halakorik.

Ontsa da egotea hemen, baina atera ere egin behar da e! Ez dut urrikirik Parisen egonik. Hemen ezagutuko ez nituen gauza asko ikusi ditut han.

A. *Barnekalde hau, zure gazte denboretatik, bizi-moduz eta mentalitatez oso kanbiatuta ikusi duzu?*

H.A. Mentalitatea ez da kanbiatu funtsean. Bizimoduak bai. Lehen belar epaitzen, arto jorran, artoak xuritzen, lan horiek auzo lanean egiten ziren, gero pesta egiten zen, pesta okasione bat zen—gero hasi ziren belarra pikatzeko makinak erosten,

traktoreak, «guk ere behar dugu ba!», elkar laguntzeko partez bakoitzak berea. Zorretan sartu ziren, harremanak usteldu...

Guk txikitan alda egiten genuen: bizpahiru astez denak, oheak eta denak hartu eta aitak bere bertsoetan aipatzen duen etxolara joaten ginen udan, ordubeteko bidean. Gero Parisetik etorri nintzenean mendian egiten den artzain bestara joan eta... ni bakarrik oinez! Denak motoz eta... «Zer, ez duzu autorik?» Etxola hartan-eta oroitzen naiz hasi nintzela idazten, sakelean beti banuen paper punta bat. Ez naiz oroitzen euskaraz ala frantsesez egiten nuen, frantsesez pentsatzen dut.

Gero Ustaritzetik ere bai, poema batzuk, euskaraz, «amen bestarako» eta «aiten bestarako», etxera igortzen nituen, monjek irakurrita. Han hasi nintzen konturatzen, erlijione aldetik zein edukazio larria zen, gauza guztiak debekatuta ziren, norabait atera nahi eta «kontuz, deabru zaharra hor da». Idazten nituen gogoetak ez zen posible gordetzea, pekatu mortala zen, nik infernu gorria nuen buruan eta bota egiten nituen.

A. *Artean aita bertsoetan ibiliko zen.*

H.A. Bai baina guk ez genekien, Ustaritzen 16-18 urterekin hasi nintzen konturatzen, aitak eramaten ninduen, Urruñara eta Eiheralarrera eta, orduan hasi nin-

nez hola eta gero Baigorri trenera lagundu ninduen, oinez —sekulakoak esan zizkidan, ez nintzela gehiago bere alaba... Min handia hartu nuen. Urte batez harreman hotza izan genuen, Parisetik frantsesez idazten

■ Ontsa da egotea hemen, baina atera ere egin behar da e! Ez dut urrikirik Parisen egonik ●

tzen ohartzen «euskaldun mundu» horri. Enbataren sorrerako denborak ere baziren, uste dut.

A. *Aitarene bertsoek arrastorik utzi al dute zure okerkietan?*

H.A. Ez dut uste. Parisen nintzenean, aitak prestatzen ari zen liburuko bertsoak bidaltzen zizkidan, bakan etortzen bait nintzen, baina gero banandu nintzenean, hirurogeita hamabostean edo, haserre etorri zen. Parisetik zer izan zen esateko etorri nintzen eta, aita ixilik gelditu zen, mutu, hiru egu-

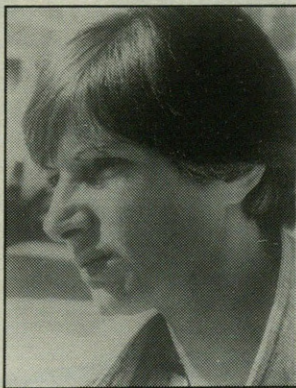
nien... Gero etorri nintzen, aita Bordelen zegoen ospitalean, hara joan nintzen eta oso ondo pasatu zen, txuritxuri, larri zegoen ohetik ni ikusita jeiki zen eta besarkatu ginen... Bidean esan zizkidan haiek ez bait ziren aitarenak berarenak, inguruak esan arazi zizkion, haren malkoetan ikusi nuen. Aitarekin ez nuen kasik hitz egiten, bestela, gure artean sentsibiltate handia zegoen, hitz egitea alferrik balitz bezala.

A. *Zure poesiaz esaiguzu besterik.*

H.A. Poesia? Ez da poesia, nik ez dut lantzen, gogoetak heldu diren bezala idazten ditut. Ez dut teknikarik, ez dakit ezer.

Ustaritzen idatzitako batzuk komentuan badituztela uste dut. Ezkonduta sekula ez nuen ezer idatzi. Baionan, aita hil eta gero, familiarekin beste hiru urtez mutur-saltsan egon eta, idazten hasi eta ezin geldi! Beharrezkoa zen niretzat, lanetik etorri eta lasaigarri zitzaidan, mintzatuta ere iruditzen zitzaidan ez zutela konprenituko esan nahi zuena.

Ni ez naiz zuen munduko. Iaz Galeuskan, Mallorcan izan nintzen, eta harritua

NORTASUN AGIRIA

Aitak ez zion behin ere ardi jeisten utzi ● Bere seme batek «Aggressif agricultor» talde heavyan jotzen du ● Behin, bere beste seme batekin paseoan, neska batek haren nobia zela pentsatu zuen ● ZUPeko bere hamabigarren pisutik angustiaz zekusan Baionako lautada ● Eiharalarren ez telefonorik ez telebistarik du ● Beti seriotzat jo izan du bere burua ● Kristina Mardaras bertsolaria du lagunik onenetarikoa

nintzen, intelektualen mundu hori...

Maiatzekoekin hasi nintzen, sortu zelarik Luzien etorri zitzaidan etxera, talde hartan sartu nintzen baina harreman gutxi dut. Hemen Elena Touyarou da irakurtzeko gosea eman didana.

A. Zein idatzizko erreferentzia duzu?

H.A. Ez dut irakurri nik inoiz, orain dela gutxi arte sekula, arratsetan hasi, nekakuta, orrialde bat pasatu eta lo! Orain, zuk dakizu zer ontsa naizen hemen, holako bakartasunean...

Aitarekin ez nuen kasik hitz egiten, gure artean sentsibiltate handia zegoen, hitz egitea alferrik balitz bezala.

A. Poesia zela eta iazko Durangon bitzaldi bat eman zenuen bada.

H.A. Galeuskatik *gonflée à bloc*, oso animaturik etorri nintzen eta Jon Irazabal, Gerdiagakoak sarrerako mintzaldia egiteko eskatuz deitu zidalarik «bon, zergatik ez?» Ez nintzen konturatzen zer egiten nuen. Iparraldekoa nahi zutela, emakumea nahi zutela —nik ez nuen hori nahi...

A. Zer ba?

H.A. Itxaro Bordak ere deitu zidan behin, bere lan baterako olerki batzuk es-

katuz, emakume bezala. Nik erantzun nion emakume bezala ez nuela ezer nahi, nik armonia nahi nuela, problemak gizonekin batera behar ditugula konpondu. Konprenitzen dut, garai batez beharrezko zitekeen baina ezin dugu beti horrela. Bon, esan nion ez nuela parte hartu nahi liburu horretan, ni ez nintzela ez idazle sentitzen, eta ez emakume idazle sentitzen ere. Eta atera egin zituen olerkiak! —gaizki hartu nuen hori, bortxaketa bat bezala hartu nuen.

A. Bankuko lana agertzen al da zure poesia tankerako horietan?

H.A. Orain arte ez baina orain badut gogoia. Bai orain arte informatika fitxategiko gestioan aritu izan naiz, kreditotarako dossierak egiten, orain aldiak klienteekin harremanetan naiz, bileteak kondatzen... Ez da posible. Iragan astean Bordelen izan naiz, *la technique de vente* lau eguneko ikastaro batean, klientea nola izorratu ikasiz. Bai, baina uste dut zerbait idatziko dudala.

Buruan badut gauza asko, nobela bat hasia ere nuen eta denbora eskasiaz ez dut egin. Menturaz orain... Burrean ditudan gauza honek nahiago dut idatzi —bon zergatik den, analizatu behar dut.

A. Frantsesez idatzi duzu literaturarik inoiz?

H.A. Olerki bat egina dut frantsesez, ez dezaket esplikatu zergatik, hola da. Baina naturalki euskaraz ateratzen zait.

A. Hegoaldeko jendeari barreman onak dituzte?

H.A. Hemengoekin baina nahiago dut, beste berotasun bat da, beste sentimentu

bat. Hemengo lagunen itzulia fite egin dut. Axaleko gauzak dira bakarrik azaltzen.

A. Zein literatura duzu gustoko?

H.A. Leo Ferrerekin Baudelaire eta Apollinaire nola errezitatzen dituen asko maite dut, orain Edorta Jimenezen *Atoiuntzia* irakurri dut eta izugarri gustatu zait, lehen aldia hiztegiarekin egin nuen, orain bigarrenez ari naiz irakurtzen eta —Bizkaian izan naiz ardurara— hobeki konprenitzen dut. Hor ditut Carver eta Ben Jelloun-en liburuak ere, irakurtzeko.

A. Zer pentsatzen duzu hemengo politikaz?

H.A. Saltsa dago. Ez da argi. Zer atera daitekeen ez dut ikusten. Parisen harremanak nituen komunistekin, Force Ouvrière, anarkistekin, han beharra sentitzen nuen, bankuan hiru urtez *delegué du personnel* ere izan nintzen.

A. Garazin segitzeko asmorik duzu?

H.A. Bankukoek hala nahi dute, horretarako pagatzen didate etxe hau, hemengo klientea izorratzeko hobe da enplegatu euskalduna. Bi urteko kontratua egin dut,

baina ez da erraza izanzen hemendik ateratzea. Amak esaten dit: «Holako lan polita, sos-kondan». Aspertu egin naiz, bost minutuz behin eskuak garbitzerara noa, nik nahiago nuke heldu den jende zaharrari dirua pilatzeko ez baina: «har eza-zu dirua eta zoaz bidai bat egitera» esatea.

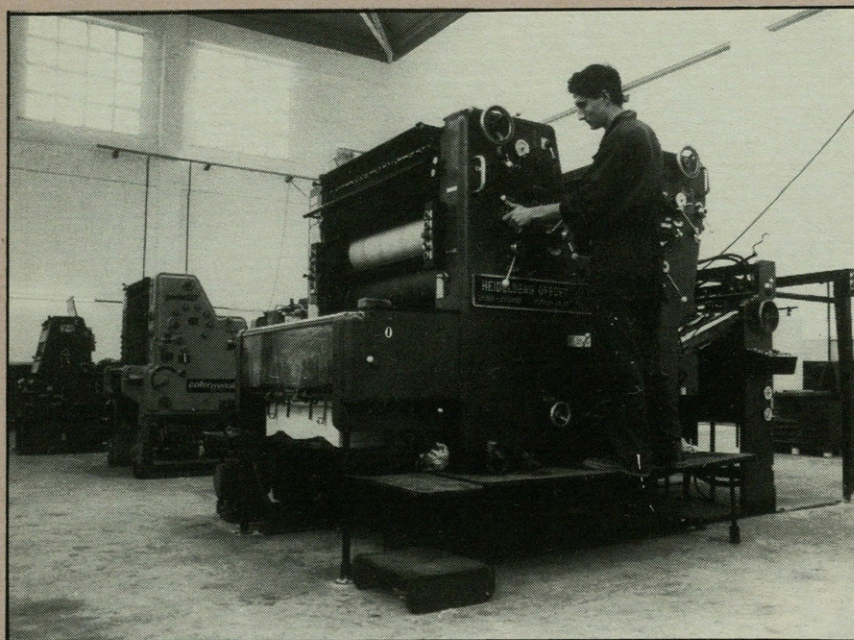
Duela hiru urte atera nahi nuen, pentsatu nuen aha-teak jartzea, edo loreak, gero pentsatu nuen: «ez, lore-basak nahiago ditut, kanpoan ikusi». Karakolak haztea ere pentsatu nuen. Se-meak ez dira oraindik independente diruaren aldetik. Momentuz hemen segituko dut, Baionara gero eta bakanago joanez —laster aldebat egonen naiz hemen.

Gogoetak heldu diren bezala idazten ditut. Ez dut teknikarik, ez dakit ezer.

Pablo Sastre

Beharrezkoa zen niretzat idaztea, mintzatuta ere iruditzen zitzaidan ez zutela konprenituko esan nahi nuena ●

LEKU BAT EGIN DUGU GRAFIKAGINTZAN

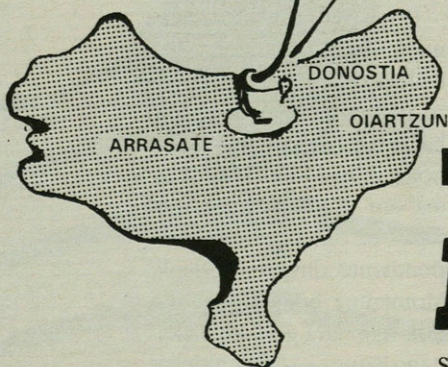

LASARTEKO EGOITZA BERRIA. INDUSTRIALDEA 1-2.

AN 7 A
FOTOKONPOSAKETA
INPRIMATEGIA

ESKURAGO

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.

LA CASA DEL CAFE

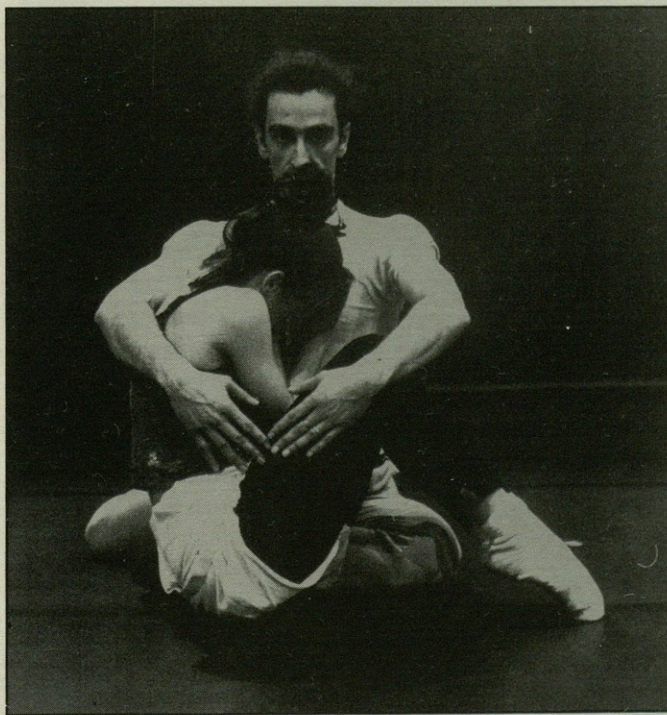
San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12-35 49 14

Dantzariak esportatzeko makina

BALLETA berri dugu maitzero. Euskal Herrian behintzat horretarako gordea dirudi. Arriaga, Mendizorro-tza... baina batez ere Victoria Eugenia. Maiatza Dantza ihardunak nazioarteko sona irabazi du azken ekitaldiodan. Ezin burutik kendu iazkoan aurtin hildako Martha Graham handiaren bi ikuskizun izan genituela Donostian. Aurtengoak ere sorpresa bat baino gehiago ekarri du, eguzkiarekin batera. «Zilbor hestea» ikuskizuna da lehena, laboamania-ren barruko azken atala. Bi Inakik, Salvador eta Landa, Tanttaka-rekin bat egin dute, talde horren pre-tentsio handieneko asmoa gauzatzeari buruz. «Flaminio» eta «Kontuz, maite zaitu» lanek hizkera globalago baten bilaketa hasi zuten: antzerkia, musika, kantua eta dantza. Oraingo honekin, balletak duen kutsu 'unibertsalagoari' heldu nahi izan diote. Ausartak benetan hernaniarrak, baina are ausartagoa Al-dundia bera, ikuskizuna kategoria horretako ihardunaldietan aurkezten uzteagatik. Bi ausardia horiei merezi duten balioa eman behar zaie. Handia.

Baina beste sorpresarik ere izan da: euskal dantzari herbesteratuen topaketa. Euskal Herri-
 kanpo ari diren euskal balletariak biltzea erre-
 bindikazioa baino ge-
 hiago da. Norbere erru

txikiak aitortzeko ere balio izan du. Hazia ereiteko primerakoa da gure dantzagintza, baina fruituak ontzeak atzerria eskatzen bide du. Sei dantzari eta koreografo horietako batzuk lehenago ere etorri izan dira, baina jatorri izendapen arrotzez. «Made in gu» esan ahal izatea, dena dela, zaila izango da puska batean. Josu Mujikak esanda da: *«Dantzari bat profesiona-
 l izan daitekeenik ulertzea asko kostatzen zaio jende-
 ari, eta hori nabitaezkoa da zer-
 bait itxurazkoa egiteko».*

**— Euskal Herri-
 kanpo ari diren euskal
 balletariak biltzea erre-
 bindikazioa baino
 gehiago da; norbere erru txikiak aitortzeko
 ere balio izan du ●**

HITZALDI batean eman berri du abisua Alfonso Sastrek: antzerki idazleak atarramendu eskaseko ofizioa dauka. Lanak idatzi eta taula gainean ezin ikustearen frustrazioaz ari zen. Kontraesan antzeko zerbait gertatzen da, hala ere: taldeak testu faltaz egiten dute kexu, eta idazleek ezin es-trenatzeaz. Euskarazko antzerkiari dagokionez, antzekoa da egoera, es-
 zepzioren bat albo utzita. Eszepzio horietako bat izan dugu notizia aste honetan: Gillaume Irigoien, bere az-
 ken lanaren argitalpena dela eta. Go-
 rago aipatutako kon-
 traesanari buelta emate-
 ko bidea hasieratik ongi
 hautatu zuen eta: bera
 partaide duen taldearen-
 zat neurriko lanak idatzi.
 Halaber, idazleak gusto-
 ko duen antzerki mol-
 derako moduko taldea
 da 'Hiruak Bat'. Ezkontza
 idiliko hori sei lanez er-
 ditu da gaur arte, eta ja-
 rraitzeko plantak ditu.

Liburuaren aurkezpen berean, eszepzioa ez den beste antzerki idazlea: Xabier Mendiguren. Az-
 ken aldiko antzerki idaz-
 le jorienetakoa da bea-
 saindarra, eta idatzi duen
 mordotik pare bat bes-
 terik ez dizkiote taulara-
 tu. Idatzitakoak ere as-
 paldi samarrekoak dira.
 Gillaumek berak du az-
 ken hitza: *«badira gai di-
 renak antzerkien egite-
 ko, baina ez dira bultza-
 tzen».*

Josu Landa

Trikitilari txapeldun berriak bestelako instrumentuekin ere saiatu nahiko luke

'Zabale': «Diskoa prestatzen ari naiz»

Trikitilarien Elkarteko juntakidea da 'Zabale'.

Aratz-Errekako erromerian, San Isidro egunean egin genuen solasaldirako zita Xabier Alberdi 'Zabale' trikitilari txapeldun berriarekin eta aste bete ondoren bildu ginen Azkoitiko bere etxera. Gela nagusia trofeo eta txapelez beteta dauka, azkeneko bederatzi urte hauetan irabazitakoez. Gela txikian, sei soinu txiki.

HAMAIIKA urte zituela, Epelarrerekin hasi zen trikitia ikasten. Eta hogeitabatekin txapeldun bihurtu da Ibon bere anaia panderojolearekin, Donostiako Belodromoan orain hilabete jokatuakotako finalean.

«Epelarrekin ikasi nuen, aurrez aurre. Lau bat urtez aritu nintzen berarekin. Ordukoak dira gazte mailan irabazitako sariak. Txapelketa Nagusian hasi nintzenez geroztik, Esnaolaren laguntza izan dut. 1988ko Txapelketa -rako bi pieza (fandangoa eta arin-arina) egingo ote zizkidan galdetu nion, eta orduan hasi zen gure arteko barremana».

Aurtengo txapelketarako Xabier Zabalek konposatu zituen piezak Esnaolari

erakutsi zizkion aholku eske. «Pare bat hilabete lehenago eritzia eta laguntza bila joan nintzaion. Hark eman dizkit piezak txakuntzeko kontseiluak. Trikitixa eta porrusalda nik egin nituen, eta berea da arin-arina».

Bost urteko solfeo ikasketak eginak dauzka Zabalek, baina oraingoz behintzat ez dauka musika ikasketak sakontzeko asmoik. «Armonia edo ikasiko benu, zeozentarako baliagorri izango litzaidake. Hala ere, daukadan solfeoarekin uste dut nahikoa dudan piezak sortzeko».

Piezak partituran idazteko ordea, ez du oraindik bereziki landu, ohituraz doin berriak grabatu egiten bait ditu, eta ez paperera pasatu

«Erromerietan eta gerta-
tzen da, doinu errazak jo-
tzerakoan adibidez, joku
ezberdinak eta inprobisa-
zioak egin bai, bainaondo-
ren baiekin ezin gogora-
tzea».

Gero eta erromeri gehiago

Jarautzen irabazi zuen es-
trainek txapela, 1982an.
Ondoren helduko ziren
Zaldibar, Eibar edo Zeanu-
rikoak. 1986an jokatu zuen
lehenengo Txapelketa Na-
gusia. Seigarren tokia lortu
zuten orduko hartan, segi-
dan bostgarrena (1988), eta
txapela aurten.

«Normalean aurre sa-
marrean aritu izan gara.
Gazteen artean puntan ibi-
li eta gero ordea, 'profe-
sionalekin' basitakoan
kontuak aldatu egiten di-
ra. Beste maila bat da, eta
borregatik gure lehendabi-
ziko Txapelketako helbu-
rue finalerako klasifika-
tzea izan zen».

Zabaleren eritziz, hama-
sei urtera bitartean izan
zuen trikiti abilitateak ikas-
teko garaia. «Handik au-
rrera ez da abilitate eta di-
gitalazioan askoz gehiago
aurreratzen. Gauzaberriak
ikasten dira ondoren: pie-
zak sortzen hasi, soinua
landu solfeoaren aldetik,
matizak... Abantaila han-
dia da piezak solfeoz ira-
kurtzen jakin eta gero ins-
trumentura aplikatzea».

Trikiti maisua da Zabale
Elgoibarren, eta trikitiari
loturik jarraitzea da bere as-
moa. «Erromeri eta jaiak

dietan arituko naiz. Iaz
laurogeitamar inguru
egingo nituen, eta aurten,
txepeldun izanik, gero eta
gehiago deitzen naute.
Bestalde, txapelketetan
ere jarraituko dut hurren-
goetan».

Diskoa grabatzekotan ere
badira Zabale anaiak. «Bai,

basi gara prestatzen. Badi-
tut pieza berri batzuk». Oraindik ez du erabaki zer
nolakoa izango den zehaz-
ki, «baina denetik piskat
sartzea gustatuko litzaida-
ke: sueltotik, rantxerak,
euskal kantuak. Ez da dena
trikitia izango, baita beste
era batzuetako doinuak
ere».

Soinu txikiaz gainera bes-
telako instrumenturik ere
izango dela uste du. «Nahiz
eta kantu denetan ez, ba-
tzuetan ongi etortzen dira

Hamabost urte barru
gaurko trikitilariak
klasikoak bihurtuko
direla iruditzen zaio.

■ «Diskoan denetik sartzea gustatuko
litzaidake: sueltotik, rantxerak, euskal
kantuak. Ez da dena trikitia izango» ●

baxuak eta horrelakoak disko baterako, Tapiak, Junkerak edo Imuntzok egin duten moduan. Baxuak asko jazen du pieza. Tapia eta Leturia ikusi izan ditut erromerian, eta baxurik gabe jo izan dutenean piezak askoz ere hutsagoak iruditu zaizkit».

«Behin portunatu zitzaidan baxu batekin jotzea eta asko gustatu zitzaidan. Beste mundu bat da, eta asko gozatzen da. Rantxerak eta baltsak jotzerakoan erritmo-kutxarekin obitu ondoren, panderoarekin bakarrik jotzeari hutsago bilatzen diot».

Jendeak, hori trikitixa ez dela esan eta halako saioak baztertu egingo dituen beldurrik ez ote daukan galdetu diogu. «Gauza berriak egiten direnean, zaila da jendeak bapatean onartzea. Kepa Junkerak 1986ko Txapelketan jo zituenean piezak molde berrikoak ziren, eta jendeari arraroa egin zitzaion beharbada. Baina mundu guztia obitu da kantuak aditzearen poderioz. 1988koan beste pauso berri bat eman zuen, oraindik eta bandiagoa».

Bakoitzak gustoko saioak egiteko libre dela pentsatzen du Zabalek, «jendearen gustoa kontutan hartu behar badira ere. Txapelketen kasuan, antolatzailerak jartzen dituzte mugak. Eta kasu horretan, trikitilari bakoitza libre da muga horien barruan aritzeko, parte hartu eta mugak ez errespetatzeko edota muga horiek ez onartzeagatik ez parte hartzeko».

Trikiti molde zaharraren nahiz berriaren zale da Zabale. Dantzarako, pieza zaharrak maite ditu, eta entzuteko, berriak. «Nik bi

■ «Irratian entzun nion norbaiti, gaur egunean trikitilariak nota asko sartzera jo dugula eta melodia politak egitea ahaztu» ●

■ «Molde zahar eta berria ez daude txapelketa batean neurtzerik».

bideetan aritzeko asmoa daukat». Ze entzulego dagoen, euren gustoetara moldatzen omen da. «Bakoitzak bere estiloari eutsi behar dio piezak asmatzerakoan. Orduan bakoitzak bere eraginak agertzen ditu, eta batzuk oso modernoak. Jazza entzuten duenari jazzarrastoak igarriko zaizkio».

Bi molde ezberdinak

neurtzea zaila dela iruditzen zaio. «Txapelketa batean ez dago hori neurtzerik. Laja eta Tapiak elkarrekin jo zuten 1982an. Eta gerostik ez dute berriro elkarrekin jo. Aldaketa handiak izan dira. Eta hementik hamabost urtera oraingoak klasikoak izango gara. Laja, Sakabi eta beste asko, nola neurtu txapelketa batean Tapia,

Junkera, Imuntzo edo gurekin?».

Gaszteengan, erritmo eusteko arazoa nabari azken aldian. «Piezak zailtasunak dauzkan tokian jendea makaldu egiten da eta parte erraza datorrenean bizkortu». Zati zailen bateko bizkortasunak jotzeko ahalmena neurtu eta horretara egokitu behar da zati errazak Zabalerentzat. «Lebengo batean Arriaga irradian entzun nion norbaiti, gaur egunean trikitilariak nota asko sartzera jo dugula eta melodia politak egitea ahaztu. Beste bati entzun nion, azkenean txapelketan jotako ezer ez zela trikitixa».

Zabalek ez daki zehazten

■ «Junkerak 86ko Txapelketan jotako piezak arraroak egin zitzaizkion, jendeari. Orain mundu guztia obitu da» ●

piezak sortzerakoan noren eraginak nabarmentzen zaizkion. «Ez dakit, baina Kepak 86an egin zuen lehenaren bidea hartu daukat. Askok gustatu zitzaizkidan orduko piezak».

Berak sortzen dituenak besteak bezainbat gustatzen ez zaizkiola aitortu diogu. «Besteenak entzunda, 'ederra pieza!' esaten dut, eta aldrebes, batek ez ditu norberarenak baino beste estimatzen».

Mielanjel Harana

Gorka Arrese

AUTOSERVICIO
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

SAN JUAN BAUTISTA
Villas auzoa
KOOPERATIBA
HERNANI

EKO VILLALBA
Torres Urquiza kalea, 13
EIBAR
San Juan kalea, 9
EIBAR

DIFERENTE C.B.
Gran Via kalea, 11
GROS AUZOA — DONOSTIA

EKO SAN MIGUEL
Bartolomé de Urdiso kalea, 9
IRUN

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, 2/8
BERAUN — ERRETERIA

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/8
ASTEASU

ECONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz — Kalea, 1
ZUMARRAGA

BETI MERKEK
Luisa kalea, 12
DONOSTIA

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ABARKA Jatetxearen atzean)
HONDARRIBA

BASTIDA
Erdiko Kalea, 32
MUTRIKU

EKO ZARAUTZ
Nafarroa ibilbidea, 37
ZARAUTZ

SUPER RENTERIA
Vicente Elicege kalea, 5
ERRETERIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

SUPER ANDONAEGUI, C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO — DONOSTIA

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

EKO AIETE
Elxadi Saila
AIETE — DONOSTIA

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk.
DONOSTIA

EKO

Vivodist

Gillaume Irigoien (Hiruak Bat taldea) bigarren antzerki liburua kalean

«Antzerki testua literatur sail bat dela kontsideratu dugu beti»

Gillaume Irigoien seigarren antzerki lana, «Don Iban eta Ibai Gorri» argitaratu du Elkar argitaletxeak. Idazle nafarra da azken urte hauetan teatro gehien idatzi duena, hautatu duen komunikazio bidea komedia izaki. Ainize Mongelosen sortua, gaur egun kostalderat bizitzerat etorria zaigu.

ARGIA. Zure izena Hiruak Bat taldeari lotua da. Esplikatzeko abal diguzu hori?

G. IRIGOIEN. Orain dela 21 urte Hiruak Bat antzerki taldea sortu zen, erretoraren inguruan. Larzabal, Monzon eta Landarten antzerkiak ematen zituzten. Zazpi urte iraun zuen taldeak eta zorbait aldaketa izan ziren. Ordura arte talde horrek zuen helburu nagusia zen hiru herrietako gazteak, Lakarra, Ainize eta Garmatekoak biltzea.

Garai hartan abertzale mugimendua azkartzen ari zen, eta beste gai batzuk hunkitzeko gogo sortu zen, gehiago gizarteari lotutakoak. Helburua ez zen gehiago komedia egitea, eta

horrela Biper Beltx bilakatu zen. Horrek aztarnak utzi zituen eta 83an hiru herri horietan bertiz ere dinamika berri bat sortzen ari zenez, adibidez urtero irri gau bat antolatzen genuen. Antzerki labur batzuk idazten hasi ginen eta pittakan antzerkiaren bidea hautatu genuen.

A. Jadaniksei antzerki idatzi dituzu, denak komediak. Zergatik hori?

G.I. Irria maite dudalako, eta taldean ere horrelako testuak errazki etortzen zaizkit. Bestalde, antzerkian galdera da «irri egiten ote dugu antzerki honekin?». Beraz horrek mugatzen gaitu nolazpait. Hobeki erraiteko, mugatu egin lezake, baina irrian ere badira maila

asko, eta molde askoz irri egin daiteke.

«Apetitu on» antzezlanak eman genuelarik, jendeak irri egin zuen. Alta goseteaz ari ginen. Jendeak irri egiten zuen baina ez zen hala ere gustian atera. Hori ere nahikunde bat da.

A. Noiz idatzi zenuen «Don Iban eta Ibai Gorri»?

G.I. 1989ko gabonak eta urtats besta artean idazten hasi nintzen eta martxoaren 31ean bukatu. Antzerkia emana izan zen urtarilaren hondarrean. Beraz, antzerkia bukatu nuen ematen ari

ginelarik. Antzerkiak fikzio idatziak dira, baina gero testua taldean lantzen dugu.

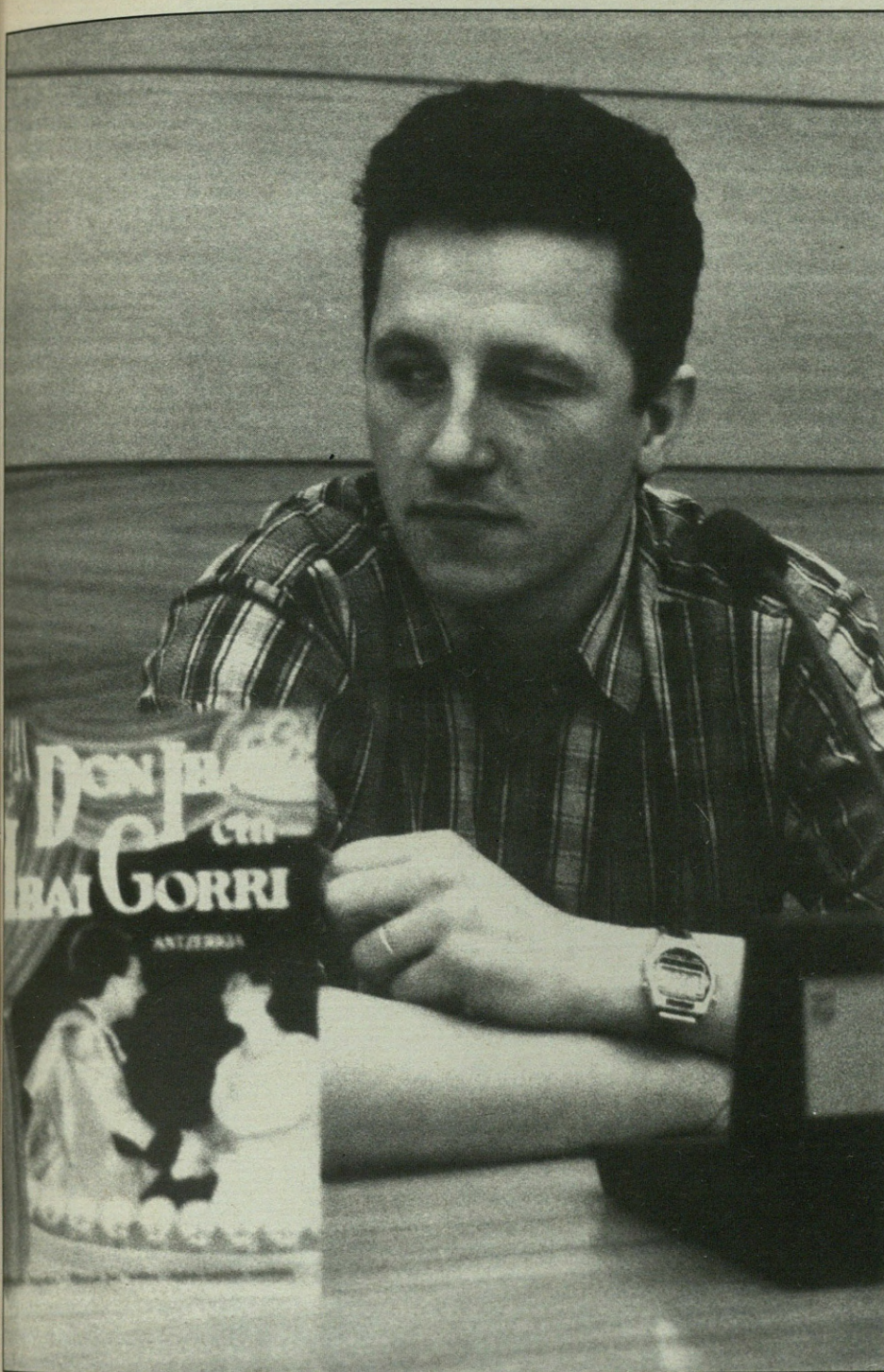
A. Antzerkiak gehien bat Nafarroa Beherean ematen dituzue...

G.I. Gure antzerki mota Nafarroa Beherean gustatzen da. Gu hangoak bait gara, baita gure lagunak ere. Kostaldean aldaketak izan dira eta gaur egun egia da publiko bat badagoela. Azkenaldian ehun bat lagun aintzinean eman genuen Baionan eta hori da publiko normala antzerki batentzat.

Antzerkia muntatzea gauza nekagarria da. Eta orain gehiago, kalitateko gauzak egin behar direla koan. Bestenaz ez gara kontsideratuak. Hiru, lau hilabetez lan asko egiten dugu.

A. «Don Iban eta Ibai Gorri» bertsoka idatzia da.

■ «Antzerkian galdera da: 'irri egiten ote dugu antzerki honekin?'. Beraz horrek mugatzen gaitu nolazpait» ●

Guillaume Igigoiene izkiriatu dituen sei antzezlanetatik hiru argitaratu izan dira orain arte, bi liburutan.

Nola erabaki duzu molde bori?

G.I. Hemen, hirugarrenera iristen diren guziek frantses klasikoak ezagutzen dituzte eta horiek bertotan idatziak dira. Antzerki hau idazten hasi nintzelarik, Euskadiko

bertsolari txapelketako garaia zen. Giro horretan murgildua nintzen.

Egin dugun apostua da publikoak testua maite duela. Hautatu dugun gaia ere bilgarria zen, interesa sortu zuen, rugbiaren ingu-

ruan ibiltzen direnen artean. Zer erranen zen jakiteko nahia sortu zuen. Modu berezi batez gauza frango erranak izanen zirela susmoa bazen.

Gero jakin nahi nuen ere zer nolako erantzuna

emango zuen publikoak bertsoka idatzitako testua entzunez. Arrakasta ukan dugu: publiko largoak ongi hartu du.

A. Zerk eman dizue lan gehien?

G.I. Batzuk ez dira konturatu testua bertsoka idatzia zenik. Zer tonok erabili, perpausak non eten lerro muturrei eskapatzeko... hori da ongi egina izan den gauza bat. Gure kalitatezko lana

■ «Jakin nahi nuen zer nolako erantzuna emango zuen publikoak bertsoka idatzitako testua entzunez» ●

izan da testuaren emaitari buruz, Gerard Bagardiri esker, gure taula zuzendaria.

A. Aurkezten duzuen liburuan, Antton Lukuk zure testuaren komentario bizi-ki aberatsa egiten du.

G.I. Fantasma bat bagenuen, antzerki klasikoentzat egiten diren agerpenak egitea. Lan berri bat osatu nahi genuen eta publikoari eskaini. Guk egin dugun lana ez da bakarrik idazle bati esker sortu, baizik eta talde bati esker. Eta hori ere erakutsi nahi genuen.

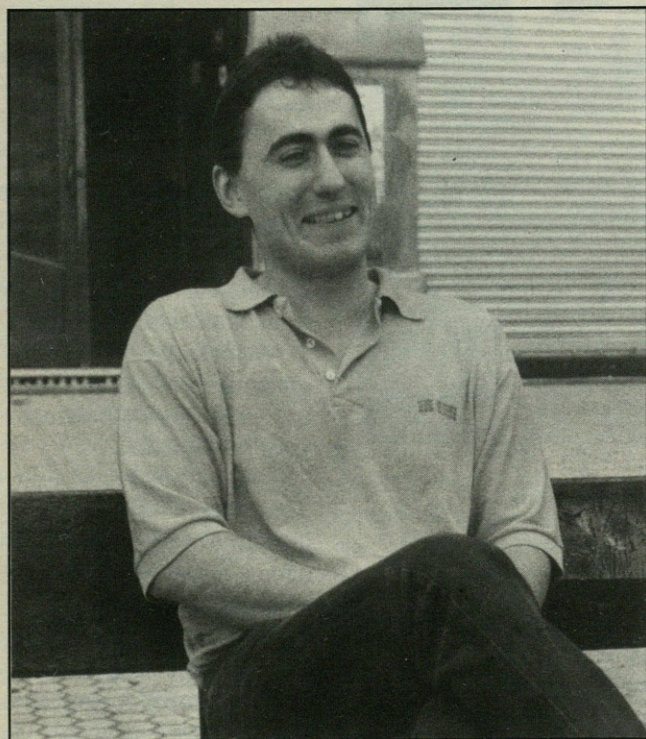
Guk, taldean, beti kontsideratu dugu antzerki testua literatur sail bat dela eta ez ditugu gure buruak besteengandik moztuak sentitzen. Antzerkia da, literatura zuzenean eramana. Eta ez baduzu kausitzen, ageri da, ez du horrek barkatzen.

Ixabel Etxeberria

Xabi Muguruza eskusoinujoleak jarri du martxan talde berri hau

Ironiaz jositako «Erabakia», Les Mecaniciens-en estreinaldia

Xabi Muguruzak «Ja Ja» bere bakarkako diskoan haurren munduko ikuspegi berri bat isladatu nahi zuen. Disko honen arrakasta ikusita Xabi Muguruzak «Ja Ja» helduentzat egiteko proposamena jasô zuen. Les Mecaniciens taldea sortu eta orain dela gutxi kaleratu dute «Erabakia» izeneko LPa.

Muguruzak disko honetan gehien bat kitarra jotzen du.

BADIRA urte batzuk Xabi Muguruza bera baka-
rrik bere eskusoinuarekin
kontzertuak ematen hasi
zela. Urte hauetan Euskal
Herriko zenbait taldek izan
du musikari honen lagun-
tza: Zarama, Kortatu, Deli-
rium Tremens eta Imanol
besteak beste. «Ja Ja» bere
lehen diskoa duela bi urte
kaleratu zuen eta bertan,
haurren mundua ez ohizkoa
den ikuspuntu batetik azal-
du nahi izan zuen.

Iragan urtean Elkar argi-
taletxeak beste disko bat
burutzeko proposamena
egin zionean, diskoa nola
izan zitekeen pentsatu on-
doren, taldea osatzen hasi
zen Xabi Muguruza. Talde
bat osatzeko sekulako go-
goa zuen eta hasieran, «Ja Ja»
diskoan parte hartu zuen
zenbait musikarirekin hasi

zen lanean. Horrela
zituzten «Erabakia» LPa
deratzeko lehen urratsak.

Diskoa aurtengo apiril-
aren bukaeran ateratu da eta
zortzi kantaz osaturik dago.
Kanta gehienek musika eta
hitzak Muguruzak egin ditu.
baina badira Bernardin
Atxagak eginiko abesti bat-
ten hitzak, Irving Laytonen
poema bat itzulita eta ego-
kitua, eta Portugaleko kanta
herrikoi batean oinarritu-
dagoen doinu bat.

Les Mecaniciens izena
Xabi Muguruzari buruz
zitzaion, «Iparraldean le-
gun bat daukat, eta bere-
rekin bitz egiten duela
nean, askotan, nere lagun-
ak mekaniko bitza esan
ordez les mecaniciens at-
ratzen zaio. Espresio ha-
neri oso barregarria eta
politikoa iruditu izan zait
eta taldeari zer izen jarri
pentsatzen ari nintzela Les
Mecaniciens jartzea en-
baki nuen. Taldearekin
izen egokia dela uste du.

Taldea zazpi partide
osaturik dago: Xabi Mugu-
ruza kitarra eta eskusoinu.
Ane Irazu ahotsa, Juan
Falcon baxua, Iban Zaga-
rramurdi bateria eta Sator

«Gaur egun,
zoritxarrez, jendea
ez du dutxan ere
kantatzen» ●

Beren asmoa zuzeneko emanaldiak eskeini eta talde finko bat bezala funtzionatzea da.

Babon, Jean Luis Hargous eta Karlos Hipolito haize instrumentuak. Diskoaren grabaketa burutzeko kolaboratzaile asko izan dituzte. Mikel Laboak «Bizitza bi-
abestia kantatzen, Fernan Leiza, Luis Camino, Karlos Jimenez, Tomas Uria, Manuel Aseginolaza, Anjel Valdes, Mikel Artieda, Maite Aseginolaza, Jose Luis Agote, Junkal Ugarte eta Maite Gonzalezek parte hartu dute «Erabakia» grabatzerako orduan.

Disko honek badu «Ja Ja»-ekin nolabaiteko erlaziorik. Biak oso alaiak izateaz gain, bietan erritmo desberdin asko agertzen dira: latinoak, rock kutsuak, euskal folklorean

koka daitezkeenak. «Ja Ja» aurreko diskoa eskusoinuan oinarritzen baldin bazen, «Erabakia»-n aldiz haize instrumentuek izan dute protagonismoa.

Haizeek garrantzi handia izan dute eta LPko abesti guztietan agertzen dira diskoari giro berezi bat emanez. «Taldearen soinua oinarritzeko bi aukera nituen, eskusoinua sartzea ala eskusoinua gutxiago erabili eta honen ordez haize instrumentuak sartzea. Azkenik haizeak aukeratu nituen. Nik disko honetan gebien bat kitarra jotzen dut, soinua ere bai baino gutxiago. Haizeek betetzen dute soinuaren butsunea».

Azpirarratzekoa da bestalde Aneren ahotsa. Anek diskoko abesti guztietan kantatzen du. Bere ahotsa eta haizeek ematen diote taldeari nortasun berezia.

Kanta guztietan kantagarrri den parte bat egiten saiatu da Muguruza. «Jendeak kantatu abal izango dituen abestiak direla uste dut. Gaur egun, zoritxarrez, jendeak ez du dutxan ere kantatzen».

Hitzak moldatzeko garaian Muguruzak Bernardo Atxagaren laguntza izan du. Hitzak orohar satirikoak dira eta hauetan, Muguruza euren buruaz sano barre egiten saiatu da. «Hortik sortu zen hain zuzen «Ja Ja» egiteko asmoa. Nere

ustez, umeen mundua orain arte funtsik gabe tratatua izan da. Gauza nabiko motelak egin izan dira. Hitzekin berdin gertatzen da. Hitzak era desberdinean egiten saiatu nintzen, haurrentzat egokituak baina beste ikuspegi batetik».

Nahiz eta Les Mecanicienek euskaraz kantatu abesti batean euskara, txinera eta grekera hizkun-

«Taldearen soinua oinarritzeko bi aukera nituen, eskusoinua sartzea ala eskusoinua gutxiago erabili eta honen ordez haize instrumentuak sartzea» ●

tzekin nahasten dute. Kanta, Portugaleko doinu herriko batean oinarritua dagoen «Siga rusga» da.

«Ja Ja» LP-ko, Muguruzak taldea diskoa burutzeko bakarrik osatu zuen, zuzenean jotzeko asmorik izan gabe. Les Mecanicienekin planteamendua desberdina izan da. «Erabakia» kaleratu ondoren asmoa taldearekin jarraitu, zuzeneko emanaldiak eskaini eta talde finko bat bezala funtzionatzea da. Eta badirudi taldea zuzenean aritzeko irrikitzen dagoela.

Les Mecanicienek ahalik eta jende gehiengana iritsi nahi du eta uda hasieran hasiko da diskoa zuzenean aurkezten.

Joxi Goikoetxea

Rachid Boudjedra-ren azken nobela

Aljeriatik mito eta tabuen kontrako oihua

Zenbaitek ez dio barkatu hasierako liburuak frantsesez idatziak izatea, beste zenbaitek ordea frantsesa lagatzea, islamistek lurraren azaletik ezabatu nahiko lukete, baina Rachid Boudjedra ez da isiltzen. Esan beharrekoak esan eta defendatu beharrekoak defendatu egiten bait ditu idazleak, horren lekuko «Gauzen desordena» bere azken liburua.

LEHEN liburua 1965ean argitaratu zuen Boudjedrak, hogeitalau urte zituela, ordurako bizipen eta eskarmentu ugari zituen merkataria familia aberatsean jaio-tako idazleak. Lehen ikasketak Tunisian egin zituen eta bertako mugetan bildu zen makisera. Harrez gero bidaia ugari egin zituen FLN-rako lanean. Aljeriara 1962an itzuli zen eta ordu-danik Aljeriako Alderdi Komunistako kidea da.

«Pour ne plus rêver» (Amets gehiagorik ez egiteko) poemarioa izan zen Boudjedrak argitaraturiko lehen lana eta, harrez gero hogeitabost urte pasatu badira ere idazleak eutsi egiten die ordu ilusio eta jarrerrei «Pixkat zaharkituak irudi-

tzen zaizkit hasberriko testu horiek baina nire grina politiko eta poetikoei dagokienean uste dut ez dudala ezertxo ere aldatu».

1977an «betirako» itzuli zen Aljeriara. Bueltatu eta lehen urteetan frantsesez idazten segitu zuen baina 82tik aurrera arabieraz egin ditu lan guztiak: «Arabiera gure amaren hizkuntza da, amaren goxotasunaren eta grina sentsualaren hizkuntza, baina aldi berean debekuaren hizkuntza da, tabuena. Gero eta frustratuagoa nengoen ezin nuelako arabieraz idatzi. (...) Hainbeste denbora behar izan badut arabieraz idazteko egungo nobela arabiarra batez ere irakasle-literatura, folklore berriz-

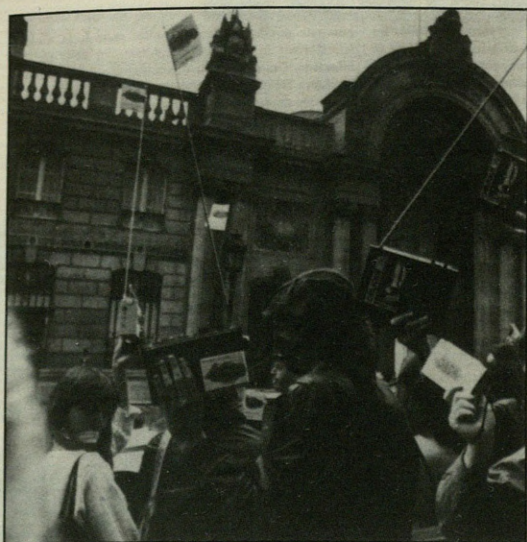

tua, iruditzen zitzaidalako izan da. Literatura arabiarrean modernotasuna txertatzea zen nire proiektua».

Hizkuntz kontua beraz, idazkera kontua ere bada eta Boudjedrak betidanik salatu ditu «eskribidoreak», «beren imajinarioaren pobretasuna, beren hitzen

biguintasuna, beren ikuspegiaren bertsitasuna, beren zuburtasun sintatiko eta gramatikala, beren erabilerako ezjakintasuna...

Azken liburuan ere argi mintzo da: «Kolokan jartzen dut errejimena, baina baita ere geure gangrena, geure tarak, geure sekretu aitortezinak».

Frantziako irrati «libreak» hamar urte legearen babespean

Hasieran irrati piratak ziren, inolako baimenik gabekoak, pertsekatuak, debekatuak, bizitza laburrekoak askotan, ugariak. Eta orain hamar urte, Alderdi Sozialistaren ekimenez emititzeko, lege arazorik gabe emititzeko ateak ireki zitzaizkien FM-ko irratiari, piratak izatetik «libreak» izatera pasa ziren. Hamar urte pasa ondoren ordea, gauzak ez dira hain garbiak, irrati gehienak ez hain «libreak», publizitatea eta musika estandarizatua bait dira eskeintza gehienaren ardatza. Txarrena da fenomeno hori ez dela hexagonora mugatzen, eta sinisten ez duenak mugitu beza dila.

«Besteen liburuak» Italo Calvinoren gutunak

Egun gutxi barru argitaratuko dira Italian, Italo Calvino zenaren 308 gutun, denak Enaudi argitaletxarako lanean idatzitakoak. Gutunen hartzaileak guztiz heterogenoak dira, P.P. Pasolini eta Leonardo Sciascia eta baita ere telebista saio batetara nola agertu behar duen galdetzen duen andere gaztea. Bizitza pribatua bazter utziaz, literatura eta idazleei buruzko eritziak agertzen ditu gehien bat idazle italiarrak argitara emandako liburuan, besteak beste C.J. Cela idazle espainiarri buruzko hau «Cela nazioarteko literaturako pertsona huts eta jazeazinetako ba da».

Lino Brocka zineak burrukalari bat galdu du

FILIPINETAKO

personaia ezaguna eta maitatua zen Lino Brocka, Marcosen kontrako burrukan hazia, Cory Aquinoren gobernuetako korrupzioen salatzailea, zinegile estimatua. Manilan hil zen maiatzaren 22an auto istripu baten ondorioz «Jaguar», «Bayan Ko» eta beste filme askoren zuzendaria.

Lino Ortiz Brocka 1940an jaio zen eta gaztetan sermoilari mormona eta misiolaria izan zen. Ondoren Estatu Batuetara jo zuen, San Francisco eta Hollywood, eta 1965ean Manilara itzuli zen antzerki zuzendaria izateko. Sartre, Tennessee Williams eta antzerkoen taularatzeak zentsura ezaguturaziko dio, Marcos bikotearen zerrenda beltzean betirako sartuaz. Bost urte beranduago zinegintzari ekiten dio eta horretan ihardun zuen hil artean: «Zuzendari izaten segitzen badut ez da bakarrik errealitatea filmatzeko, mugiarazteko baizik» esana zuen aspalditik.

Lino Brockak ez zuen zine jenerorik baztertu eta bere ikutu eta ikuspegi politikoaz blaitzen zituen melodramak eta komediak, operetak eta polizien filmeak. «Jaguar» filmean esaterako soldapeko hiltzaile

Lino Brocka 1984ean

baten eta porno-izarra izandako topless dantzari-ohi baten arteko amodio ixtorioa kontatzen du, gizarte pobre, injustu eta biolento baten erdian (bukarako pertsekuzioa zabor-mendi baten magalean gertatzen da, suteak ere ezabatu ezin duen zabortegean!).

Bere hurrengo proiektua Hego Afrikari buruzko filmea zen, boxeolari beltz baten inguruan osatua, eta diru laguntzak ere bazituen dagoeneko lotuak. Kamino ertzeko telegrafo zutabe baten kontra bukatu da benetako filmea.

J.M. Heritz

T E I L A K

■ ASTURIAR ETA PORTUGALDARRAK GETXOKO AZOKAN

FADURAKO pilotalekuan egingo den aurtengo azokan Bizkaiko 56 artisau, Arabako 6, Nafarroako 18 eta Gipuzkoako 15ez gain Asturiaseko 18 eta Portugaleko 6 izango dira beren lanak erakusten eta saltzen. Azoka Bizkaiko Foru Aldundiaren laguntzaz antolatuta da eta bertan saskigintzan, egurrean eta beste hainbat langintzetan aritzen diren artisauen lanak ikus ahal izango dira Maiatzak 31 Ekainak 2 bitarte.

■ «KOLDO MITXELENA» ETA «EUSKAL HERRIKO LITERATUR SARIAK» MARTXAN

EUSKO Jaurilaritzako Kultura Sailak konbokatuta ditu jadanik «Euskal Herriko Literatur Saria». Beti bezala lau atal izango dira: «Jon Mirande» (nobela), «Lizardi» (poesia), «Pedro I. Barrutia» (antzerkia) eta «Pedro Axular» (saiakera). Idazlanak ekainaren 30a baino lehen bidali behar dira. Bestalde, «Koldo Mitxelena» ikerketa sariaren

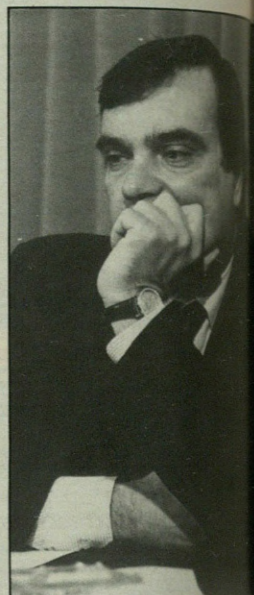
bigarren edizioa martxan da. Saria Errenderiako Udalak antolatu du euskarara bere inguru sozial, historiko eta linguistikoan sakondu eta garatuko duten ikerketak sustatzeko. Lanak azaroaren 20a baino lehen bidaliko dira.

■ BILBOKO ARTE EDERRETAKO MUSEOAK 109 MILA BISITARI IAZ

IRAGAN urtean Bilboko Arte Ederretako Museoak ehun eta bederatzi mila ikustari inguru izan zituen. Guztira hamazazpi erakusketa eta zinemari buruzko zortzi emanaldi baino gehiago eskaini ziren.

■ EKAINEAN HASIKO DA ARABAKO I ANTZERKI ERAKUSTALDIA

ARABAKO hamalau antzerki taldeek parte hartuko dute Gasteizen I Antzerki Erakustaldian. Erakustaldia Ekainaren 15etik aurrera izango da bi astetan zehar Beñat Etxepare aretoan. Foru Aldundia eta Gasteizko Udalak antolatuta hamalau taldeek hamabost antzezlan eskainiko dituzte.

«Ez dago arrazoi objektiboki aurtengo eta datorren ikasturterako arazorik egongo direnik esateko. Batetik, dauden arazoak konpontzea, eta horretarako konponbideak badaude, bestetik, Unibertsitatean arazoak izatea. Irakasle talde batek arazo bat konpontzeke egoteak ezin du galtzorian jarri Unibertsitate guztia. Gure bitarteko guztiak jarriko ditugu hori gerta dadin.»

Emilio Barbera.
Euskaldunon Egunkaria,
1991-V-22.

«Museoa bere eginkizun guztiak betetzeko egin da hau da, komunikazioa finkatu eta ondarearen kontserbazioa ziurtatzea dagoen ikerketa zentru izateko.»

Jose Maria Gorrotxategi Deia, 1991-V-24.

«Ezin gara mozarrotu eta atsegin ez dugun musika egin. Norbera nor den jakitea eta horretaz gustora egotea da guk nahi duguna.»

Piztiak.
El Tubo, 21. zenbakia.

«Euskara babesteko eta benetako elebitasuna finkatzeko lege bat behar da, elebitasuna hitzaldiaren hasieran 'Agur' esan eta beste guztia frantsesez egitea izan daitekelako.»

Iparraldeko Euskal Herrian
Euskaraz.
Egin, 1991-V-24.

«Ardiei abestu baino oibukatu egiten diet. Haiek ere ezagutzen dute gizona eta lasai zaudenean haiek ere lasai daude. Arditegian aski da obituraz kanpoko pertsona bat agertzea ardiak ere sutsu eta urduri jartzeko.

Ni ere kexu sentitzen banaute ez daude lasai. Horregatik denontzat mesederako da nik mendian abestea, neuretzako eta ardientzako.»

Erramun Martirikorena.
El Diario Vasco, 1991-V-23.

T X U T X U - M U T X U K A

ANTZERKI TALDEAK «EUSKADI A ESCENA» REKIN DISGUSTORA

EUSKAL Herrian sortutako ikuskariak Espainiara zabaltzeko asmoz antolatu zuen «Euskadi a escena» kanpaina Eusko Jaurlaritzak, eta Fagot izeneko gestio enpresa kataluniar bat kontratu zuen horretarako. Jaurlaritzak antzerki talde ugariren izenak erabili ditu kanpaina hau martxan jartzekoan, baina Geroa, Tanttaka eta Bederen-1 taldeak besterik ez ditu zabaldu nahi izan kanpora begira. Gainerako antzerki konpainiei buruzko informazioa, eta orohar euskal teatrogintzaren ingurukoa, oso kaskarra izan da. Halako disgusto eritzia agertu zuten euskal taldeetako hogeitamar inguru antzerkilarik Huesca-ko Antzerki Azokan, Espainiako garrantzitsuenetarikoa.

N O R - N O R I - N O R K

LUIS GOYA

izan da «Offeko Maitsuna» filmearen ekoizlea. Bere bigarren ekoizpena da hau, lehena «Ke Arteko Egunak» izan zen. Filmea Usua Urbietan eta Koldo Izagirrek zuzendu dute, eta haiek izan dira ere gidotariak. Filmearen aurrekontua 165 milioikoa da eta % 44 subentzioen bitartez lortuko da. Filmea hamasei astetan burutzeko asmoa dute ●

ELENA BARRENARI

eskatu zion Foru Aldundiak «Gipuzkoako komunikabideen historia» liburua idaztea. Historialari honek idatzitako liburu honetan hamabost mendeetan zehar buruturiko proiektuak azaltzen dira. Lana burutzeko bi urte behar izan dira eta ikerketa lan zaila izan da ezusteko emaitzak lortuz ●

A. IRIGOIENEK

«De Rephologica linguae vasconicae» argitaratu berria den bere liburuan Euskal Filologiari buruzko gaiak arakutzen eta argitzen ihardun da. Liburuan gramatikari buruzko zenbait argibide eskaini eta euskara hitzaren nondik norakoak aztertzeaz gain azken urteotan egin dituen zenbait hitzaldi ere biltzen ditu ●

Kirola

Olasagastiren desafioa harrijasotzen oraingoan

AIZKORA eta segan ari-tu ondoren, harrijasotzeari ekin dio oraingoan Jose Mari Olasagasti kirolari igeldoarrak. Ez du, antza denez, herri kirol bat bera ere frogatu gabe utzi nahi; eta horren lekuko, ekainaren 9an Aiako probalekuan harriekin Landarbideren kontra izango duen desafioa izango da.

Igeldoarra ez da hala ere bere neurketetan zorte onegia izaten ari, eta martxoaren 17an Mikel Minde-

giaren kontra izan zuen azken desafioan aizkolari nafarra bera baino azkarrago ibili zen enborrak mozteko orduan.

Oraingoan ordea, Lanbarbide harrijasotzailea izango du etsai. Harrijasotzen esperientzi handiko gizona, bera da dudarik gabe desafio honetako faborito nagusia. Egin beharreko lana hauxe izango da: hamar minututako hiru txanda bana 112 kilo t'erdiko harriarekin. Olasagastik zortzi

Olasagastik 112 kilo t'erdiko harriarekin aritu beharko du.

jasoalditako abantaila izango du.

Ez da ba beraz, nolanahiko desafioa. Esperientzia eta nahiaren arteko lehia bizia izango bait da bertakoa. Herri kirol zaleentzat ikuskizun polit bat gozatzeko aukera izango da ekainaren 9ko hau.

● Tafallako **Alaitz** mendizale elkarteak Panticosa-Oscense irtenaldia antolatuko du Ekainaren 2an.

● Ekainaren 2an **Pagoeta Eguna** ospatuko da izen bereko mendian. Mendizale elkarte horretakoak bestalde, ekainaren 9an Urbasantz abiatuko dira.

Bidaiak

Euskal tropela Andaluzian

URTEKO garairik onenetariko bat Andaluziara joateko Aste Santuko oporrak dira. Eguzkiaren beroa ez delako hain handia eta turista gutxiago dagoelako batez ere. Bidaia egitarau bat jarraituz egin genuen: Cordova, Granada, Torremolinos eta Sevilla.

Cordova izan zen lehenik ikusi genuen hiria, ailegatu orduko bere kaleetan giro zeharo andaluz batetan murgildu ginen. Arabiarren eragina ikaragarria da bai

Granadako Alhambran kamara begian.

kale izenetan baita erai-kuntzetan ere. Azken hauetatik aipagarriena bertako Alcazarra da, arabiar arkitekturaren obra zoragarria. Bertako laranja zuhaitzak atzean utzita, Granadako bidea hartu genuen.

Bidaian zehar ikusitako lekuri politenak dudarik gabe Granadakoak izan ziren. Bertako Alhambra izugarrikoa da, eta hiria bera, Sierra Morena magalean, oso ederra da. Jendea ere oso irekia da, eta asko etorri

zitzaizkigun hitz egitera. Granadatan maitemindurik, Torremolinos aldera irten ginen. Bertan euskaldun gazte ugari topatu genituen, hori bai, gauez batez ere. Torremolinosetik, Sevillara: hau izan zen behar bada gure dezepziarik handiena, jende alai ez gainezka egongo zelakoan abiatu bait ginen eta aste Santuko oporrak eta Apirileko Feria medio ez zelako halakorik gertatu. Nahiz eta garestia izan, tabladu batetara joatea erabaki genuen, eta Sevillan dantzatzu agurtu genuen bai Sevilla bai gure bidaia.

UNAI APAOLAZA

O sasuna

Kolesterolak eta okela

GAUR EGUNGO gaisotasunik zabalduenetakoa dudarik gabe kolesterolak da. Bostongo Unibertsitateko Medizina Fakultatean eginiko ikerketa batek erremedio txiki bat bilatu dio hala ere, bai behintzat okela gisatzeari dagokionean.

Okelari koipearen %40 kentzeko errezeta asmatu berria haxe da: Lehenik, ondo zatikatutako kilo bat haragi hartu, eta bost minutuz su motelean litro erdi olioan frigitu. Ondoren, beste bost minutuz eta su azkarragoz, okela urrezatu. Gero ura irakitzen jarri eta haragia bertan ondo garbitu. Olio eta ura nahastu eta hotzgailuan sartu ondoren. Ordu pare batez itxoin eta okelaren kanpokaldean geratutako koipe sendartua kendu. Azkenik, okela eta salda nahastu.

Txolarrea kimikari

Txolarreak, bere habian erabiltzen dituen hosto berdeak habia estaltzeko edo babesteko zela uste izan da. Azkena egindako ikerketek beste gauza bat frogatzen dute. Filadelfian dagoen 'Monnell Chemical

Senses Center enpresako ikerlariak, txolarreen portaera

Zientzia

aztertu ondoren, aurkikuntza galanta egin dute. Txolarreek habiarako ez dute edozein landare hautatzen; bizkarroirik ez duten landareak baizik, azenarioa adibidez. Antza denez bizkarroien eraginez txolarrekumeek egunero odolaren %10 edo gehiago galdu bait dezakete.

ELHUYAR

Gastronomia

JUAN MARI ARZAKEN ELTZA

John Aldridgearentzat

JOHN ALDRIDGE

Errealari asko eskaini eta jokalaririk handi bat izateaz gain, pertsona bezala dituzun ezaugarriak ere garrantzitsuak direla uste dut. Ikuslegoaren errespetu eta maitasuna irabazi dituzu, eta joaten zaren zure falta somatuko dugu.

Nere jatekera etorri zinen lehen aldia gogoan dut oraindik, eta baita

hartu nuen poza handia ere. Hona hemen nere menua:

Lehen platera zigala freskoak zerga orriekin eta garaiko entsalada on batez. Plater hau oso arina da eta gustoko izango duzulakoan nago.

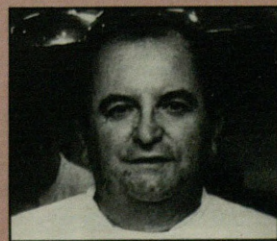
Bigarren, honako hau: legatza saltsa berdean txirla gozoezin lagundua. Gipuzkoako sukaldaritzaren platerik erakusgarriena haxe da, herrialde honetako koloreak defenditu dituzunez bere islada den hori merezi duzu gutxinez.

Hirugarren platera, usakume erre biku kremaz eta tipuleta freskoekin.

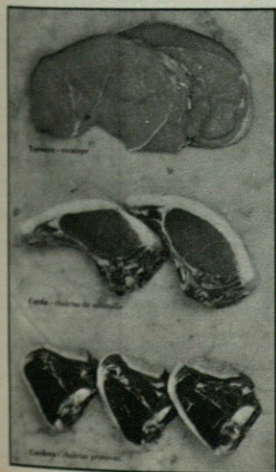
Posterra ailegatu gara

eta hau ere primerakoa prestatuko dizut: pastel on bat fruitu gorritz eta txokolate zuriz, txokolateak indar handia ematen duelako.

Tira, Aldo, menua atsegin izatea espero dut. Etortzen zaren hurrengo okasioan egingo dizut. Errespetu eta mirespen handienaz, orainarte bezala segi.

JUAN MARI ARZAK

Zinema

Jatorrizko izena: The Comfort Of Strangers, Ian McEwan-en elaberrian oinarrituta. **Zuzendaria:** Paul Schrader. **Gidoia:** Harold Pinter. **Argazkia:** Dante Spinotti. **Musika:** Angelo Badalamenti. **Osaketa:** Bill Pankow. **Antzezleak:** Christopher Walken, Rupert Everett, Natasha Richardson (saritua). Italia 1990.

Venezia mehatxupean

VENEZIAN errodatu izan da hainbatetan, xarma, argitasuna eta erkide geldotasuna (Venezian heriotza Viscontirena kasu) edukiz.

Honetan ere geldotasuna nagusi baina edertasuna mehatxugarri. Veneziako jauregi barneko sala dotoreek zerbait ohostontzen dute; hasieratik ofean entzuten dugun ahotsak iragarritz, hitzok jakin barik norenak diren zuzen.

Bestalde bikote britaniar bat deskubritzen dugu. Ez oso arrunta, paregabea. Zinez ederrak dialogoak, Armaniren jantzi dotoreez hornituak, badabilta Venezia zehar. Baina galdu egiten dira. Veneziari ezagutzen ez genion seinale bat entelegatu behar, hots kamara subjektiboaren bidez adierazten zaigu baten batek segitzen dituela eta nolabait, nonbait tranpa bat kausitu ere kausituko dutela. Mesfidantza faltaz edo, jausi ere egiten dira.

Filme honek alde horretatik ederto asko landu 'thriller' alde hori, edertasuna krudeltasunarekin konbinatuz.

Ulergaitza egiten zaiguna osterat nolan ingelesezko 'Comfort' delakoa gaztelerazko 'El Placer' delakora itzuli duten, izan ere 'El placer de los extraños' izenburutu baitute filmea.

ERMIÑE M. BELAUSTEGIGOITIA

Dantza

Euskal Herriko Aurrekulari Txapelketa Pasaian

GIPUZKOAR erako Euskal Herriko Aurrekulari Txapelketa ekainaren bial jokatu da Pasai Antxon. Lehenengo kanporaketa goizeko hamarretan izango da eta dantzariak 'aurkez-aurke' egin beharko dute. Lehen hamarrak hamabietan hasiko den finalera pasako dira, orduan aurkez-aurke, esku aldatzeko soinua, andreen deieko soinua eta dantzaera libreko zortziko dantzatzu.

Txapelketa honetako sari nagusia Mikel Cristik egin dako eskultura da, gaur egun Irungo Udaletxeak duena, azkenekoan Ramon

Sanchez irundarra izan baitzen irabazlea. Hiru aldiz segidan edo tartekako bost alditan irabazten duen dantzariak ordezkatzeko duen Udala egingo da sari honen jabe.

Aste honetan zehar Alkartasuna Dantza Taldeak antolaturiko aste kulturala ospatzen ari da Pasai. Besteak beste herriko taldearen dantza emanaldia eta Javier Juanesek prestatuturiko 'Ekialdetik Euskal Herrira' audiobisuala ikusi ahal izan ditugu. Era berean, 'Gure Dantza Taldeak' izeneko erakusketa dago ikusgai Zumardian.

● Dantzak tarte berezia izango du hile honetan Bilboko Arriaga Antzokiko egitarauaren barruan. Ekainaren 1an **Moskuko Ballet Klasikoa** ikusteko aukera izango da, eta hilaren 8 eta 9an berriz 'Euskadiko Balleta' ren txanda izango da. Dantzazaleek badakite beraz, nora nora jo.

● Ekainaren 1ean Gipuzkoako Lezo herriko Txerrimuñon, **Ruido de rabia**, **Anestesia** eta **Ruido de Rabia** taldeek emango duten rock-kantaldia burutuko da.

● Ekainaren 2an, Elduaingo X. kulturaldia dela eta, Katalina Deunaren elizan, Tolosako **Koro Lagunak Abeslariak** abesbatza ari-tuko da kantari.

● **Tahures zurdos** talde nafarrak, disko berriaren aurkezpena dela eta, jira antolatu du Estatuan zehar. Maiatzaren 31n Lakuntzako Ilargi dantzalekuan hasi eta uztailaren 6an Donostiako Anoetako kiroldegian emango duen kantaldiarekin amaituko du zirkuitua. Ekainaren 8an Iruñeako Anaitasuna kiroldegian izango dira.

● Ganbara taldeak eta Taller Canario de canción taldeak batera antolatutako «Hurbilago» jiraren hondarrean, Audio-ko kiroldegian izango dute folk-kantaldia, ekainaren 1eko 21.00etan. Azken saioa, bestalde, Legazpiko Latxartegi antzokian burutuko dute, hilaren 2an, 20.00etan. Lankidetzak honek Kanarietan izango du jarraia.

Berbena taldeek uda helburu

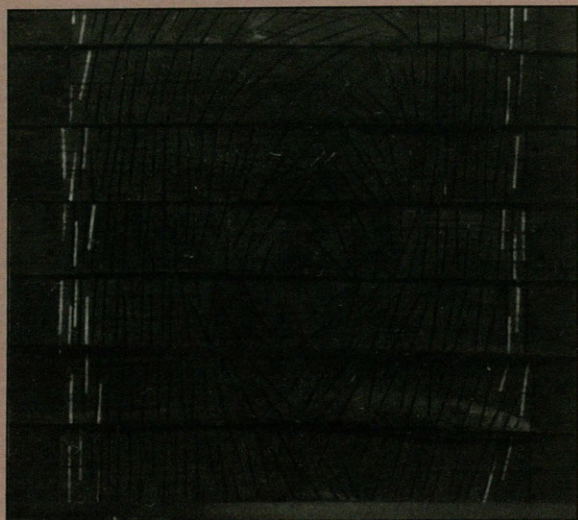
DANTZALDIEN garaia hasiera eman zaio honez gero herriz herriko jaie-tan. **Egan** taldea, beste batzuren moduan, hamaika urtez gure artean aritu eta gero aurtan ere udari aurre egiteko prest dago. Ekainaren 1ean Bizkaiko Meñaka herrian izango da. Hilaren 2an, berriz, Urnie-tako festetan emango du kantaldia. **Minxoriak** taldea ere jo ta ke arituko da

ekainaz geroztik: hilaren 1ean Donapaleu ondoko Arberatze herrian arituko da, eta hilaren 2an Gernika-ko Ibilaldian hartuko du parte. **Joselu anaiak**, berriz, «Ondo ibili» izeneko diska berria kaleratzekotan, Arabako Orbiso herrian arituko dira, ekainaren 1ean eta 2an; hilaren 7an Azpeit-tian joko dute eta, Araba al-dera abiatuta, Zaldue-don izango dira 8an eta 9an.

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56
2004 DONOSTIA

Artea

Agustín Ibarrola. 60 urte, bilbotarra. San Telmo museoa, Donostia. Goizez 9.30etatik 13.00etara, arratsalde 16.00etatik 19.00etara.

Espazio esperimentalen bila

PARADOXA espazialean maisu dugu Ibarrola. Bere ibilbide artistikoan egindako hainbat lanen bilduma ezin interesgarriagoa egokitzen zaigu egunotan San Telmo museoa. Lanaren osotasunak erakarri gaitu ezinbestean. Ibarrolaren iharduera artistikoaren egoki paratutako erakusketa aberatsa. Sormen eta irudimen berritara garamatzalako zaigu aberasgarri. Lan bakoitzarekin zorretan gelditu gara. Sentsibiltate aparta erakusten dute. Goi-mailako eginkizunean ikerkuntza estetikorara erabatean emandako lana. Molde estetiko eta adierazpide berriak aurkitzea helburu duena. Munduaren metafora etengabea. Sintesi semantikoa-
rekiko kezka da Ibarrolak eskaintzen duen lanaren ardatza. Modernitatearen euskal irudiaren sinbologia-
ren kontaketa ulerkorra ematen saiatzen dena. Ezin uka erronka ausartari emandako lana maisuki burutua izan dela. Lanaren tamainak ez du galerarik. Espazio esperimentalen bilaketa bere lan bildumaren konstantea ageri zaigu. Iruditik egiturara bereziki nabarmen-
tzen dena. Sinbologia espekulatzailea.

PATXISARRIEGI

● Gasteizeko Florida en-
parantzako Kultur Etxean
erakusketa interesgarri bat
dago ekainaren 8arte. Ber-
tan **J. Sampredoren** pin-
tura eta oleo lanak ikus di-

tzake artezaleak. Ordutegia:
lanegunetan 10.15etatik
13.00etara eta 16.15etatik
20.00etara. Jaiegunetan
itxia.

● Bilboko Aritza Galerian
Txema Elespuru pintala-
riaren erakusketa ikus dai-
teke ekainaren 15a bitar-
tean. Ordutegia: lanegune-
tan 10.30etatik 13.30etara
eta 16.00etatik 19.30etara.
Igandetan 10.00etatik
12.00etara. Astelehenetan
itxia.

● Donostiako Altxerri Ga-
lerian **J. Balda** pintalaria-
ren erakusketa dago zabalik
ekainaren 5arte. Ordutegia:
17.30etatik 21.30etara.

Antzerkia

Antzerki-jaialdiak herriz-herriz

ZUAMAIKO Foronda
Kultur etxeak antolatuta,
«Ekaina, antzerki bikaina»
izenpean, bai talde profes-
ionalek bai talde amateu-
rrek eginiko lanak izango
dira ikusgai ekaineko la-
runbatetan. Beste hainbat
talderen artean, **Maskara-**
da talde bizkaitarrak «Marx-
karada» lana antzeztuko du,
ekainaren 15ean. Ekainaren
22an, **Bederen 1** talde do-
nostiarrek, Sevillatik buel-
tan, «Jackes eta nagusia» la-
naren emanaldi berriari
ekingo dio. Hilaren 29an,
erremate gisa, Azpeitiko
Antxieta talde amateurrak
«Komedi zaharrak» lana

plazaratuko du. Saio guztiek
gualdeko 22.00etan izango
dute hasiera, Maria eta Jose
izeneko ikastetxearen areto
nagusian.

BertsoakPuntukako saioa:
bertsoetako azken zirikadak

JAIALDIETAN. gai egituraketari dagokionez, gaijartzaileak puntukako saioa azkenerako uzten du gehienetan. Bertsolariak saioa gaietan emandakoa-rekin aprobetxatzen dute gero puntuka bata bestea-rekin sartzeko. Batzutan hiru izaten dira, eta bestetan lau. Normalean puntua botatzen duenak amaitzen du bertsoa; hiru direnean, gehienbat 'Maritxu nora zoaz' doinua da erabiliena, eta lau direnean, berriz, 'Esnasaltzailearena'.

Saioaren moteltasun edo bizitasuna puntukako alo-rean alda daiteke entzule-

goarentzat. Saio hau bata besteari adarra jotzeko eta zirikatze baliogarri gertatzen da. Entzuleak parre piska bat eta algarak egiteak adar jotze horren adierazle dira.

Bertso jaialdia agurretik hasten denetik, bikotekako lanarekin eta hainbat gaietan ematen denarekin gelditzen dira bertsolariak puntukako. Gai barregarrietan gauza puntuala aztertuta eta jorratzen dira normalki. Hasten den bertsolariak puntua jartzeaz gain, gehienetan bukaerako oina eta ziria buruan izaten du. Ondoko bertsolariari ere esaten dio batzutan zein oina sartu behar duen berea ez diezaion ken. Saio hau mementuko eta bapatekoa gertatzen da eta ez da entzulegoaren ganbaran gerorako geldituko. Bestalde, bertsolariak beraien artean dinamika bizia erabiltzen dute, eta baita ondo pasatu ere.

BOTA PUNTUBA

● Hile honetan **10. Bertso Astea** ospatuko da Oiar-tzunen. Ekainaren 1ean 'Bertso eta sagardo festa' izango da. Hilaren 2an berriz, 'Don Manuel Lekuona Bertso Txapelketa'ko lan irabazleak

ezagutzera emango dira. Asteazken zehar burutuko diren beste ekintzei hilaren 8ko jaialdiak emango die amaiera, bertan Joxe Agirre, Lazkano, Jon Enbeita, Jon Lopategi, Sorozabal eta Zerberio I arituko dira kantari.

Ekitaldiak

● Ekainaren 9a bitartean '**X. Kulturaldia**' ospatuko da Elduainen. Bertan danetatik izango da: mus txapelketa, antzerki emanaldiak, musika saioak, hitzaldi eta mahain-guruak, filmeak... ekintzei hilaren 9an amaiera emango diena txalaparta eta trikitilariak medio herriko plaza zaharrean egingo den '**Ohitura zaharren parodia**' izango da.

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4

Telf. 42 06 24

20004 DONOSTIA

Telebista-Irratia

BOTOIA SAKATU AURRETIK

Beste aldeko bisitariak

Asteazkena 5

21.45etan, «Poltergeist II, beste aldea»

Zuzendaria: Brian Gibson. Antzezleak: Jobeth Williams, Craig T. Nelson, Heather O'Rourke, Oliver Robins.

● **Asteartea 4**

21.40etan, Gaueko pelikula: «La Donna Piu Bella Del Mondo».

Zuzendaria: Robert Z. Leonard. Antzezleak: Gina Lollobrigida, Vittorio Gasman, Tamara Lees, Robert Alda, Anne Vernon.

Istoriaoa mende haserako Erroman gertatzen da. Lina Cavalieri kantariak eta errusiar printzipe batek us-tekabeen elkar ezagutuko dute.

Steven Spielbergen «Poltergeist» fil-
mea ikusia du-
tenek beldurra
zer den badaki-
te. Lehen luze-
metrai hartan
Freelings fami-
liari bere
etxean jazo is-
torio sinesezi-
nak kontatzen
bazitzaizkigun,
bigarren hone-
tan ere, nahiz
etxea okasio

hartako bera ez izan, sendi
amerikar hau dugu berriz
protagonista. Tentsio une
oso lortuak medio, efektu
espezial oso onez, bigarren
zati honek ez du akaso
lehen haren indarra eta ori-
jinaltasuna, baina baditu
ezaugarri erakargarri nahi-
ko. Tankera honetako fil-
meak gustoko dituztenek
beraz, aukera ona dute
ekainaren 5an.

● **Osteguna 6**

21.40etan, Etxeko Zinea: «Pistola jokoa».

Zuzendaria: Lamont Johnson. Antzezleak: Kirk Douglas, Johnny Cash, Jane Alexander, Karen Black.

Aspaldian elkarrekin
egon gabeko bi bakerok
topo egin eta gaiztokeritan
hasiko dira berriz. Diru kon-
tuak direla eta, bikoteak ez
du gehiegi iraungo. Adiski-
detasuna elkar ezin ikusia
bihurtuko da.

IKUSI BAIETZ

● Ekainak 3 (astelehena)
21.40etan, **«Astelehenean
parrea gurean»**. Umore
programa.

● Ekaina 6 (osteguna)
17.00etan, **Futbola**. Ale-
maniar ligako partiduen la-
burpenak.

● Hilaren 7an (ostirala)
21.30etan, **«Funtzioa»**.
Xabier eta Piterrek aurkez-
turiko umore saioa.

● Hilaren 8an (Larunbata)
17.25etan, **«Ibildideak»**.
Zuberoako Holtzarte eta
Olhadubiko arroilera irte-
naldia.

● Ekainak 9 (igandea)
17.00etan, **«Sekulako bi-
daiak»**. Boliviako bazter
eta hiriak ezagutzeko au-
kera ezinhobea.

TXORI BATEK ESAN DIGU

■ EITBko zuzendaritzak ez du begi onegiz ikusten Jose
Luis Morenok aurkeztu eta zuzendutako **«Entre ami-
gos»** saioa. Honela, nahiz eta Morenok kontratua
abendurarte izan, ez dirudi ordurarte jarraituko duenik.

T elebista-Irratia

Hasier Etxeberria: «Kulturaren kontsumoa ez da gauza hedatu bat»

IKUSITAKOAK

IKUSITA

Kiss me, Kixmi

Kulturaz dagoen ezjakintasuna handia da, eta telebistak ezer gutxi laguntzen du berau zabaltzen. ETBk arte plastikoeri eskeintzen dien programa bakarra, «Farenheit» hain zuzen ere, astearte gaueko 11.20etan izaten da, eta hori ez da kultura promozionatzeko modurik egokiena. Dena den hor ibiltzen da Hasier Etxeberria hain ezezagunak diren gauza horiek azaldu eta zabaltu nahian.

ARGIA. Zer dela eta jarri «Farenheit» izena?

H. ETXEBERRIA. Izenarena aspaldiko kontua da. Batetik Bradburyren liburua eta Truffauten pelikula omentzeko asmoa dago, eta bestetik garai hartako ETBn izen guztiak Plaza-Berri edo Arkuperen modukoak zirenez zentzu unibertsalagoa eman nahi izan genion izen hau jarriaz. Azkenik erresonantzia kulturalak ditu izen honek.

A. Saioa arte plastikoetara eta literaturara zuzendua egonak ez al du publikoa nabiko mugatzen?

H.A. Alde batetik orduak badu eragirik, baina bestalde noski hori ez dela arrazoi bakarra, bai hau bai beste era

honetako programak hori jasan beharrean aurkitzen dira, kulturaren kontsumoa ez bait da gauza hedatu bat. Beraz ez da programaren zerbait, arloarena baino. Honela plastikaren tratamenduak kezka estetikoaz aldatu arazten du gure lanean ere, beti ere honekiko kezka duen jendearen afizioa asetzeko asmotan. Ezin

nezkoa da kultur programez zaku zabal bat egitea, seriozki ihardun behar dugu gustu hauek dituen jendeari begira.

A. Begi bistakoa da bai eszenografia, bai planoak... era honetako detaileak oso zainduta daudela...

H.E. Bai, honek lehen esandakoarekin dauka lotura. Arteaz kezkatuta dagoen pertsona bat ezin da erakarri programa batetara baldin eta planteanendu estetiko bat eskaintzen ez bazaio. Planteamentu horrek berria, ederra, fuertea behar du izan. Autore edo erakusketak bat modu informatibo batetan tratatuko bagenu, seguru asko artezale hori ez litzateke horri begira egongo. Proposamenak kezka estetikotik abiatuta joan behar du beti.

A. Telebista bitarteko egokia al da arte mundu hori isladatzeko?

H.E. Ez, inolaz ere ez. Kontutan izan beti prostituzio bat dagoela, arte obra bat ezin da inoiz erreproduzitu. Bere lekuan, bere kokapenean ikusi behar da. Behin lizentzi hori hartuaz gero uste dut baietz, artezaleak jarrai dezake artelana, hori bai, galera hori kontuan izanaz.

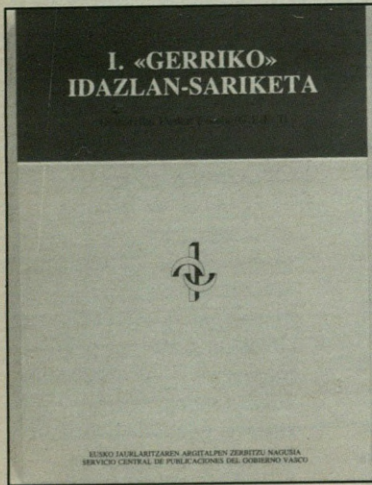
Monsignore Balduccik arrazoia izan zuen ostegun gauean: deadruaren garaiak datozkigu. Inaki ostegundarrak gonbidatuta, apaiz italiarra eguneroko gauzen gaiztakeriaz mintzatu zitzaigun; bera izan zen rock musikaren letrak aldrebestuz soinu dongeak entzun zituen. Eguneroko guztian: Zer esanik ez telebistan. Larunbat goizetan, esate baterako, burua nahastuta eta defentsak urrituta dauzkagunean, dosi bikoitza emateko probetxatzen dute. Bat «En busca del misterio», aspaldian ezagututako bi mezularien eskutik, Jiménez del Oso eta J. J. Benítez sasi-kazetariak. Bestea, bost puntetako izarra, «El pentáculo»k jakinmin zaharrak pizteko estilo berria bilatu nahi izan duen saioa. Besterik ezean, oihal satinatu gorri eta beltzak, zilarrezko eraztuntzarrak eta koilare ikusgarriak dira programaren atrezzoak. Ezjakintzaren saltzaileak, mus jokalaria zapuztuak eta liburu egileak biltzen dira, aurpegian seriotasuna eta fedea dutelarik, lurreen gizabanako bat nola kilkontzen den ikusteko. Garbikarien iragarkiekin gertatzen den bezalaxe, aurkezleak ez dagoela tranparik esaten digu. Jainkoak salba gaitzala.

EÑAUT APAOLAZA

R.M. MARTIN SABARIS

Liburuak

Basoak eta artzainak saiakera gai

I. Gerriko Idazlansariketa.

Hiru saiakeren bilduma.

Egileak: Mikel Sarriegi, Andoni Aizpuru eta Ainhoa Galparsoro. Argitaratzen du: **Eusko Jaurlaritzako Argitarapen Sailak.**

EUSKO Jaurlaritzako argitarapen-sailak argitaratu duen liburuaren azalean, **I. Gerriko Idazlan Sari-keta** izena baino ez da ageri eta tamalez ez dira agertzen barnean dituen hiru idazlan desberdinen izenburuak nahiz egileenak. Hiruren-tzat zerbait esatekotan, hauxe esan beharra dago: datu eta informazio asko bilduta egindako idazlanak izanik, gaur egun zientzi ar-loan eskaintzen diren Bi-bliografia, Dokumentazio, Marrazki, Argazki eta gisa-koz behar bezala hornitu, zehaztu, bukatu eta orraz-

tuak izan direla xehe-tasun osoz eta honek, halako segurtasun eta sendotasun bat ematen diela bere tesiei. Sar nadin ba idazlanen edukinekin:

Mikel Sarriegik Goierriko basogintzaz egindako lanak, Men-di-Injineruntzan karre-ra-amaierarako egin-dako proiektuan eta Gipuzkoako Foru-Di-putaziorako basogin-tzaz egindako beste lan

batean ditu oinarriak. Bas-oen bilakaera deitu atalean, XVIII. eta XX. mendeen ar-teko Goierriko basoen his-toria interesgarria eskain-tzen du datuetan oinarritua. Ondoren, baso-sartze eta ateratzea aztertzen ditu zehatz mehatz —lehengo eta oraingo erremintak, tres-nak...— eta baita basogin-tzatik eratorritako lanbideak ere. Azkenik, espezie alda-ketaz eta pinudietatik no-rantz jo litekeen hausnar-keta egiten du. Lana, zinez interesgarritzat jotzen dut, arlo horretan zerbait ikasten hasi nahi duen nahiz soilki informatu nahi duen edo-norrenzat.

Andoni Aizpuru berriz, artzantzarako lana egiteko metodologia ongi esplikatu ondoren, Urbia-Oltzeren kokapen geografikoa eta az-terketa egiten ditu. Jarraian, Gipuzkoa/Arabako pa-

tzuergoaz dihardu. Hamar artzainen xehetasunak eta berriak ematen ditu segidan zabalkiro, besteak beste beren giza ingurunea, lan mota desberdin eta erabili-tako berri emanez.

Guztia ere, argazki, plano, marrazki eta gisakoz bi-kainkiro hornituta. Xeheta-sun osoz egindako lan hau, ezinbestekotzat jotzen dut Urbia-Oltzeko berri jakin nahi duen edonorentzat eta toponimia nahiz elementu geografikoen berri jakiteko ere oso interesgarria.

Ainhoa Galparsorok az-kenik, artzain-familia baten azterketa eta artzantzaren historia laburra eta ihar-duera ekonomikoekin izan duen lotura agertzen dizki-gu. Ondoren, ardia bera az-tertzen du, jaiotza bera ar-gazkitan ematetik hasita. Artzaina bera, tresneria, gaztagintza, ohituren mun-dua, esaera eta atsotitzak ere bikain aztertzen ditu Ainhoak. Azkenik, bere te-sia eta hitzatea datoz, bere kezkak azalduz eta biblio-grafia emanez. Lan apro-posa zinez artzainaren mundua ezagutzeko.

Guzti hau eta gehiago ere badakar liburuak. Ez nik diodalako, baina liburu honek arlo horietan ez du ezer galtzen uztekorik.

ANDONI SARRIEGI
ESKISABEL

Egilea: Inaki Irazabalbeitia.

Titulua: Arrotza paradisuan.

Argitaratzen du: ELKARrek.

Elaberria. 118 orr.

Zientzi fikzioan oinarritutako historia dakarkigu egilearen lehen elaberri honek: Galaxiaren leku galdu batean Paradisu izeneko planeta batetara iristen da baina bertako bizitza ez du pentsatzen dena bezain atsegina...

Egilea: Begoña Bilbao.

Titulua: Isuritako ura ez da batzen.

Argitaratzen du: KUTXAK.

Ipuina. 25 orr.

Pertsonaiak errealek eta badira ere, kontatzen zaigun amodio-historia gertatu egin zen eta, halaber, lekuak ere errealek dira.

1989an, 183 milioi pobre ziren Hego ta Ertamerikan (populazioaren %44a), 1970ean baino 71 milioi gehiago.

EKUADORREKO UMEEN %40a EZ DA HIRU URTEETARA HELTZEN

2000. urtean, 300-312 milioi pobre biziko dira, hots, populazioaren %56a.

PERUKO POPULAZIOAREN %80a POBREZIA EGOERAN DAGO; JENDEAREN BANAZBESTEKO ALTUERA 4zm. JEITSI DA

1980-90 hamarkadan PIB delakoa %83 jeitsi da. [KUBAN %44 igan delarik]

JALISKO-91

GUATEMALAKO HAURREN %82a ESKAX ELIKATURIK DAGO; ZENBAIT ESKUALDETAN BURUEZURRA TIKITZEN ARI ZAIE

Kappo zorra dela eta, azkeneko sei urteotan 146.000 milioi dollar eman dizkio «Latin»-Amerikak 1. munduari.

BRAZILGO POPULAZIOAREN %80a ANALFABETOA DA; DESNUTRIZIOAK ERAGINDAKO ERITASUN MENTALAK JASATEN DITU %10ak

Kontinenteko kappo zorra 1975tik 89ra %716 haunditu da; esportazioak aldiz %328. Beraz, ezta erdia ere.

KOLONBIAN, 1980tik 89ra BITARTE, HILKETAK %600 IGAN DIRA, HILDAKOEN %70 HOGEI URTETIK BEHETIKOAK DIRELARIK

Minutuko haur bat hiltzen da Kontinentean

Mundu garatuko senar-emazteek milaka haur erosi dituzte azken urteotan.

HALERE, 2000. URTEAN 650 milioi «LATIN»AMERIKAR IZANEN DIRA, HAVEN ERDIA 15 URTEZ BEHETIKOAK IZANIK

Kasu, Disneylandiako herrikide maiteok, hortxe baitugu zapart eginen duen banba !!

Denborapasa

Gurutzegrama

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2					■			■		
3							■			■
4		■							■	
5			■							
6										
7							■			
8			■			■				
9								■		
10										

EZKER ESKUIN : 1.-Erromako aktorerik onena, Goethe-ren arabera (bi hitz). 2.-Zuen, hari. Osaba _ , Vietnameko abertzalea. Gure jainko faboritoa. 3.- Albaniako hiriburua. Kasik. 4.- Bokala. Aita santuaren txanotea. Mila. 5.- Italiako telebista. Zira eman. 6.- Zirikatzan. 7.- Txori poetikoak. Tute osoa ia. 8.- Bi tona. Kanpo. Baztan eta Baigorri arteko mendia. 9.- Itxurati. Aditz pluraliza-tzailea 10.- Kateatze.

GOITIK BEHERA : 1.-Ikasleen kezka nagusia. 2.- Hiru. Gloria. 3.- Frantsesa edo espainola izan daiteke. Kanpo. 4.-Anaia, hitz elkarketan. Irakasleak euskalduntzeko programa. 5.- Sufrea. Gogaitua. 6.- Ardiaren arrak. Trade mark. 7.- Emakumeekiko dei hitza. Argi, hitz elkarketan. Bete. 8.-Kontsonantea. Ikatz bihurtu. Norvegiako ibilgailuetan. 9.-Ezinbesteko isurkaria. (Ald.) Dut, zuei. 10.-Lehena errepikatua. Antolatu.

Korta gorriak

Mugimendu gogorra zebilek/n mugida musikalean, txo! Bost musikari, lehengo taldea utzi eta, talde berrian ari dituk/n presenteon, tresna bera joz beti ere. Sexo eta Rock & Rolla mundu ororentzat!
Let's go, Javierito!

- 1 **Kitarra baxuarekin** maixua den **Txafok** ez du sekula **Jaurlaritza** taldean jo.
2. **La Letxerakoa** zen **Txabi**, bai, baina orain ez du **Kalaxnikof** taldean jotzen.
3. Lehengo **Koskabilotxo** mitiko hartan **bateria** jotzen zuenaren hitzetan "oraingo **Kalaxnikof** eta **Amonal** taldee ez dute ezta popatik hartzeko balio".
4. **Teklatuak Txusmiren** espezialitatea dugu, baina ez dakigu zein den **Txikirena**.
5. Gaur egun **Eskizoides Unidosen** jotzen ari

- dena ez gara oroitzen **Lasai hi** edo **Jaurlaritza** ko partaideak zen.
6. Egun **Duro y a la maderan** dagoen **kitarra baxuak** ondo polito jotzen du.
 7. **Eskizoides Unidosekoa** ez da **Txafo**, ez eta **Txepas** ere, azkeneko honek **kitarra** jotzen duela badakigun arren.
 8. **Ahotsa** jartzen duena ez dakigu zein den, ez non kantatzen zuen, ezta non ari den orain ere. Hau marka!

MUSIKARIA	TRESNA	LEHENGO TALDEA	ORAINGO TALDEA
		La Lechera	
		Jaurlaritza	
		Koskabilotxo	
		AntiOstia	
		Lasai hi	

Hieroglifikoa

Orain Italia, gero Frantzia!

Aurreko asteko soluzioak

Hiru txapeldun eta maisu handi bat

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1. Amaigabeak. 2. Sartu. Erro.

3. Troskistak. 4. Aizu. Zozoa. 5. K. Taloa. Ti.

6. Ile. Ot. Izu. 7. Legatzak. A. 8. Obitu. Lau. 9.

Aia. Txarra. 10. Kakoa. Baas.

EZKER ESKUIN: 1. Astakiloak. 2. Mari. Lehia.

3. Aroztegiak. 4. Iisua. Al. O. 5. Guk. Lotuta.

6. A. Izotz. X. 7. Besoa. Alab. 8. Ertz. Ikara. 9.

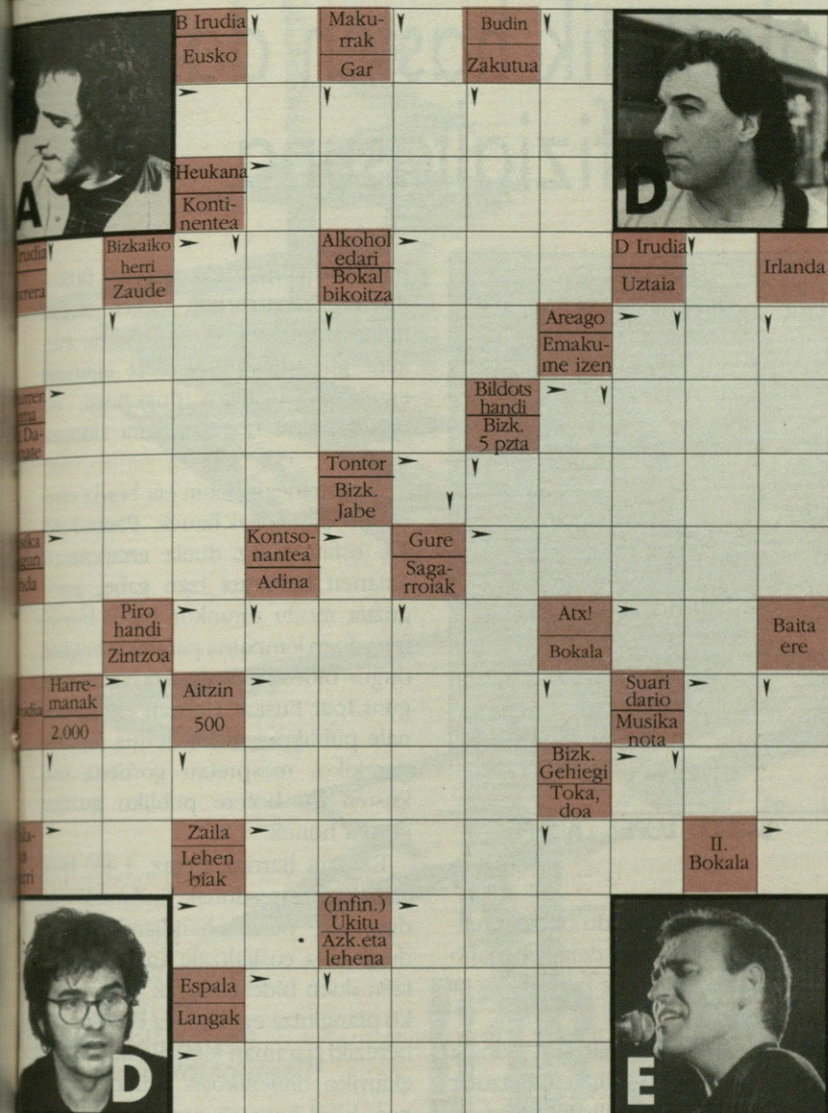
Arozte. Ura. 10. Kokatua. As.

Hieroglifikoa: Oinarritzkoa

A.M.D.G.

EGILEA	OBRA	LAGUN-TZAILEA	ORRIAK
Totorikabeitia	"Loyola, espagnol universal"	Botxo's Bank	350
Burrukagoitia	"Inigo, Sabin eta Oteiza"	Kutxi Kutxi Kutxa	400
Pereztegi	"Loiola, vasco planetario"	Kutxatzar	450
Amatiano	"Inazio, Jainkoaren ezpatari"	Banque In-txaubri	500
Egiazabal	"Lagundien poterea, guzurra hutse"	Banco Vitoria-Gasteiz	550

Gitarra soinean

KAXKU

Alti

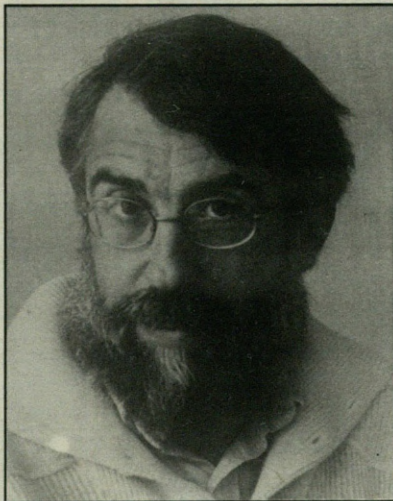

Bideseinaleetatik hasten da euskararen ofizialtasuna

FRANTZIA eta Turkia dira, European, herri minorizatuaren eskubide demendrena ere ezagutzen ez duten estatu bakarrak. Frantses estatuak, berdintasuna estakuru, ezin onar dezake jatorri etnikoak edo desberdintasun linguistikoak herri-tarrak bereiz ditzaten. Hots, askatasuna, berdintasuna eta haurridentasuna bermatzen dituen kultura bakarra frantsesa da. Iraultzatik datorren jarrera honek ideologia demokratikoa eta nazionalismo frantsesa nahasten ditu, Estatuoko beste herrien kaltetan.

Egun, Europa osoan dabilen haize berriak jakobinismoaren argudioak salatzen ditu; ez dakigu noiz arte jarraituko duen Frantziak bere horretan, baina aldatu beharko dela pentsa dezakegu. Guri dagokigunez, adibidez, euskaldunen arazoa munduan gaindi da ezaguna, eta Frantziak ikasbide demokratikoak emaiten dituen bakoitzean gogoratzen diote euskaldunei emaiten dien tratatu diskriminagarria.

NAZIOARTEAN gauzak aldatzen ari badira, gure jendea ere asaldatzen hasia da. Ipar Euskal Herrian, azken mende honetan, diglosia izan da egoera; euskara familian, laborantzian, elizan erabiltzen zen, eta estatuak nahiz modernitateak kudeatzen zituzten eginkizunetan frantsesa zen hizkuntza. Hinki hanka, menperatua, baina honela bizi zen euskara. Orain, diglosia bukatu da, eta hizkuntza ordezkatzan ari da laster baino lasterrago, erdara sartua bait da euskararen eremu tradizionala; honen frogar nagusia dugu haurren egoera: leku anitzetan, ehuneko bost baizik ez da euskaldun haurrengan,

EMILIO LOPEZ ADAN

eta honek erran nahi du bi belaunaldietan hizkuntza hilko dela, lehenago indar handia egiten ez bada.

EUSKARA hiltzerat doala ikusten ari da gure jendarte. Batzuek onartu dute, zantzaileen baloreak onartzen dituzten bezala; gure herriaren ahalgea dira. Anitzek, berriz, orain jezartzeko tenorea dela konprenitu du.

Euskal Herrian Euskaraz taldeak kanpaina luzea darama euskarak behar dituen ahal guztiak bil ditzan. Gure iduriko, gobernuak, Kontseilu Orokorrak eta herriek dute erantzunkizun handia; euskarari ezagutza ofiziala eman behar diote, administrazioak kudeatzen dituen eginkizun guztietan gure hizkuntza ofizialak izan dadin, eta gizartean leku normal bat ukan dezan plangintza egokia abiatzeko.

Bainan euskaldunek ere erres-

pontsabilitatea dugu; euskara bizkorra eta beharrezkoa egiten dugun heinean emaiten diogu bizitzan; euskara gure hizkuntza dela egunean egunean frogatzen dugunean, eta soilki neurre honetan, gira sinesgarriak.

Gure taldeak behin eta berriz errepikatu ditu ideal hauek. Pentsaturik ere estatuak ez duela arrapostunik emanen behartua izan gabe, jende guztia modu errankor batez hunkitzen duen kanpaina paraleloa eraman dugu: bideseinaleak. Lotsagarria da gure Ipar Euskal Herrian eskara seinale publikoetatik baztertua ikustea; gurekiko, mespretxu gorriena erakusten du botere publiko guztien jarrera honek.

Ez gara harritu, beraz, 1.400 bideseinale frantsesdunak tindatuak izan direnean; plazer handiarekin ikusi dugu nola euskaltzale anitzek galdatzen duen bideseinaleak euskaratzeko plangintza egokia, eta Pizkundeak bereziki daraman kanpainak fruituak ekarriko dituelakoan gaude. Zorionez, herri batzuek zerbait egin dute edo egin nahi dute beren seinaleak bi hizkuntzetan emaitako (Azkaire aintzindaria; orain Hazparne ari da; zerbait Hendaian, Senperen, Donibane Lohitzunen...). Mahai inguruetan edo emanaldi publikoetan, beti frantsimunt porrokatuak izan diren politikariek onartzen dute seinaleak euskaraz ukaiteko dugun eskubidea.

Beraz, hemen eta nazioartean egoera egokia da. Tenorea dugu jartzeko. Ekainaren 15ean, Baionan, *Euskara bizkuntza ofiziala* izanen dugu oiher nagusia; eta, azpilema gisa, *bideseinaleak oro euskaraz, eta abian!* galdutako ditugu. Euskaltzale guztien presentzia behar dugu.

GERNIKA

*Euskara dugu lorea,
mintegia ikastola,
euskal hazia erne erazteko
hautsiaz erdal oskola.
Beti euskaldun gerta dakigun
Euskalerriko odola
Ibilaldira deika ari zaigu
Iparragirren Arbola (J. Lopategi).*

*Kotxez ala trenez,
Ekainaren 2an
Denok Ibilaldira
goiz edo arratsaldez!!!*

IBILALDIRA

ANTOLATZAILEAK: San Fidel Ikastola, Seber Altube Ikastola

"IKASTOLA: HAUSTU EUSKARAREN OSKOLA"

DENBORA
GALDUEN
BILA

jaiegin

LARUNBAT
ETA IGANDER
ZEURE KIOSKO
ESKA EZAZ

ASTEBURUETAKO ZEURE ALDIZKARIA